

เอกสารประกอบการสอน

226381 เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ

เสาวรินทร์ สายรังสี
ภาควิชาเศรษฐศาสตร์

ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณเงินรายได้
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

คำนำ

เอกสารประกอบการสอนเล่มนี้ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นิสิตวิชาโท และวิชาเอกเศรษฐศาสตร์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ใช้สำหรับประกอบการเรียนการสอนในรายวิชา 226381 เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ โดยเนื้อหารายละเอียดในเอกสารเล่มนี้ประกอบด้วยความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศสองส่วน คือ ส่วนแรก กล่าวถึงเศรษฐศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ โดยเริ่มจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศเบื้องต้น ตั้งแต่ทฤษฎีของนักเศรษฐศาสตร์สำนัก Classic จนถึงทฤษฎีการค้าสมัยใหม่หรือ Modern Theory นโยบายการค้าระหว่างประเทศทั้งนโยบายการค้าแบบเสรีและไม่เสรี ผลกระทบของการดำเนินนโยบายการค้าแบบไม่เสรี รวมทั้งการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบการดำเนินนโยบายการค้าแบบเสรี สำหรับในส่วนที่สอง จะกล่าวถึงเศรษฐศาสตร์การเงินระหว่างประเทศเบื้องต้นเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ระบบการเงินระหว่างประเทศ ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาความไม่สมดุลในดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารประกอบการสอนเล่มนี้จะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจนและถ่องแท้ ผู้เรียนก็ควรจะได้มีการศึกษาค้นคว้าความรู้จากเอกสารและตำราอื่น ๆ เพิ่มเติมด้วย นอกเหนือจากเอกสารประกอบการสอนเล่มนี้

๒๑๒๐๘๑

เสาวรินทร์ สายรังษี

ข้อมูลรายวิชาและการสอน

ชื่อวิชา 226381 เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ

จำนวนหน่วยกิต 3 (3-0-6)

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาความหมาย ความสำคัญ และขอบเขตของเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ ทฤษฎีเบื้องต้นเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ นโยบายการค้าระหว่างประเทศ ทั้งนโยบายการค้าแบบเสรีและไม่เสรี การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและผลกระทบ การลงทุนระหว่างประเทศ รวมทั้งดุลการค้าและดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

ความมุ่งหมายรายวิชา

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเบื้องต้นในเศรษฐศาสตร์ทั้งในด้านการค้าและการเงินระหว่างประเทศ
2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ทางด้านเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศไปประยุกต์เพื่อใช้วิเคราะห์ปรากฏการณ์ด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้อย่างมีเหตุมีผล

แผนการสอน

สัปดาห์ที่	เนื้อหา	กิจกรรม
1	บทที่ 1 บทนำ 1.1 ความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ 1.2 ขอบเขตของวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ	- บรรยายและซักถาม

สัปดาห์ที่	เนื้อหา	กิจกรรม
2	1.3 เครื่องมือสำคัญบางชนิดที่ใช้ในการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ บทที่ 2 ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของสำนักคลาสสิก 2.1 ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ 2.2 ทฤษฎีความได้เปรียบสัมบูรณ์ 2.3 ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ 2.4 ทฤษฎีต้นทุนค่าเสียโอกาส	- บรรยายและซักถาม - ทำแบบฝึกหัดในห้องเรียน - ทำการบ้าน
3	2.2 ทฤษฎีความได้เปรียบสัมบูรณ์	
4	2.3 ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ	
5	2.4 ทฤษฎีต้นทุนค่าเสียโอกาส บทที่ 3 ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยใหม่ 3.1 ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของเฮคเซอร์และโอห์ลีน	- บรรยายและซักถาม
6	3.2 ทฤษฎีความเท่าเทียมกันในราคาปัจจัยการผลิต	
7	3.3 เส้นเสนอซื้อขาย 3.4 ข้อขัดแย้งของ Leontief	
8	สอบกลางภาค	
9	บทที่ 4 นโยบายการค้าระหว่างประเทศและการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ 4.1 ความหมายและประเภทของนโยบายการค้าระหว่างประเทศ 4.2 นโยบายการค้าแบบเสรี 4.3 นโยบายการค้าแบบไม่เสรี	- บรรยายและซักถาม - ทำการบ้าน

สัปดาห์ที่	เนื้อหา	กิจกรรม
10	4.4 อัตราการคุ้มครองที่แท้จริง	
11	4.5 ผลกระทบของการดำเนินนโยบายการค้าแบบไม่เสรี	
12	4.6 การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ	
	4.7 รูปแบบของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ	
	4.8 ทฤษฎีสหภาพศุลกากร	
13	บทที่ 5 ระบบการเงินระหว่างประเทศ	- บรรยายและซักถาม
	5.1 อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ	- ทำแบบฝึกหัด
	5.2 อุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศ	ในห้องเรียน
14	5.3 ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ	
15	บทที่ 6 ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ	- บรรยายและซักถาม
	6.1 ความหมายของดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ	- ทำแบบฝึกหัด
	6.2 วัตถุประสงค์ของการทำดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ	ในห้องเรียน
	6.3 ส่วนประกอบของดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ	
16	6.4 การแก้ไขปัญหาความไม่สมดุลในดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ	

วัสดุและอุปกรณ์การสอน

1. แผ่นใส
2. ภาพเงินตราต่างประเทศสกุลต่าง ๆ ที่สำคัญ

การประเมินผล

การประเมินผลการเรียนรู้การสอนจะใช้องค์ประกอบในการวัดผลดังนี้

1. การสอบกลางภาค	40 %
2. การสอบปลายภาค	40 %
3. รายงาน	15 %
4. การบ้านและคะแนนในชั้นเรียน	5 %

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
ความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ	2
ขอบเขตของวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ	3
เครื่องมือสำคัญบางชนิดที่ใช้ในการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ	4
บทที่ 2 ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของสำนักคลาสสิก	12
ประวัติและแนวคิดเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ	13
ทฤษฎีความได้เปรียบสัมบูรณ์	16
ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ	25
ทฤษฎีต้นทุนค่าเสียโอกาส	30
บทที่ 3 ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยใหม่	35
ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของเฮคเซอร์และโอห์ลิน	36
ทฤษฎีความเท่าเทียมกันในราคาปัจจัยการผลิต	44
เส้นเสนอซื้อขาย	46
ข้อขัดแย้งของ Leontief	51
บทที่ 4 นโยบายการค้าระหว่างประเทศและการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ	57
ความหมายและประเภทของนโยบายการค้าระหว่างประเทศ	58
นโยบายการค้าแบบเสรี	59
นโยบายการค้าแบบไม่เสรี	61
อัตราการคุ้มครองที่แท้จริง	65
ผลกระทบของการดำเนินนโยบายการค้าแบบไม่เสรี	70
การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ	77
รูปแบบของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ	78
ทฤษฎีสหภาพศุลกากร	80

	หน้า
บทที่ 5 ระบบการเงินระหว่างประเทศ	83
อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ	84
อุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศ	88
ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ	92
บทที่ 6 ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ	105
ความหมายของดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ	106
วัตถุประสงค์ของการทำดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ	106
ส่วนประกอบของดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ	106
การแก้ไขปัญหาความไม่สมดุลในดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ	117
บรรณานุกรม	126

บทที่ 1

บทนำ

ความมุ่งหมายของบทเรียน

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเบื้องต้นในวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ
2. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงเครื่องมือพื้นฐานสำคัญบางชนิดทางด้านเศรษฐศาสตร์จุลภาค และสามารถนำไปใช้วิเคราะห์ในวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เนื้อหาบทเรียน

1. ความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ
2. ขอบเขตของวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ
3. เครื่องมือสำคัญบางชนิดที่ใช้ในการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ

วิธีการสอนและกิจกรรม

การบรรยายและการซักถาม

สื่อการสอน

แผ่นใส

การวัดผลและประเมินผล

1. การซักถามในขณะเรียน
2. การสังเกตพฤติกรรมในขณะเรียน

ความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ

ภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบเปิดดังเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน จะเห็นว่า การติดต่อสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการค้า การลงทุน หรือการร่วมมือช่วยเหลือกันทางเศรษฐกิจ ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อฐานะและการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่เกี่ยวข้องทั้งสิ้น ซึ่งผลกระทบดังกล่าวจะมีขนาดมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับรูปแบบของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ รวมทั้งระดับของการมีความสัมพันธ์ดังกล่าว และนับวันการติดต่อสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศเหล่านี้ ก็จะมีแนวโน้มมากขึ้นเป็นลำดับ ทำให้การศึกษาวិชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะการศึกษาวิชาดังกล่าวจะช่วยให้ทราบถึงสาเหตุที่มาของการติดต่อสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในลักษณะต่าง ๆ รวมทั้งผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อประเทศที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น วิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ จึงเป็นวิชาที่ว่าด้วยการศึกษาถึงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างภูมิภาคหรืออาณาเขตตั้งแต่ 2 อาณาเขตขึ้นไป ซึ่งความหมายของคำว่า “ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ” ครอบคลุมถึงความสัมพันธ์ในหลาย ๆ ด้าน อาทิ

ก. การค้าระหว่างประเทศ ได้แก่ การซื้อขายสินค้าและบริการระหว่างประเทศ เช่น ประเทศ A ส่งสินค้าไปขายยังประเทศ B หรือประเทศ C ขายบริการด้านการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวจากประเทศ D เป็นต้น

ข. การลงทุนหรือการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ เช่น นักลงทุนจากประเทศ A เข้าไปลงทุนตั้งโรงงานผลิตสินค้าในประเทศ B หรือรัฐบาลประเทศ C กู้ยืมเงินจากรัฐบาลประเทศ D เป็นต้น

ค. การร่วมมือกันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น ประเทศ A, B และ C รวมกลุ่มกันขึ้นเป็นเขตการค้าเสรี

ง. การชำระเงินระหว่างประเทศ เช่น พ่อค้าจากประเทศ B ส่งเงินไปชำระค่าซื้อสินค้าแก่ประเทศ A หรือรัฐบาลประเทศ C ส่งเงินไปชำระหนี้แก่รัฐบาลประเทศ D เป็นต้น

ส่วนคำว่า “ภูมิภาค หรือ อาณาเขต” โดยทั่วไปมักจะถือเอาเกณฑ์การแบ่งตามปัจจัยทางด้านการเมือง ดังนั้น คำว่า “ภูมิภาค หรือ อาณาเขต” จึงหมายความว่าถึงประเทศนั่นเอง แต่อย่างไรก็ตาม การแบ่งภูมิภาคหรืออาณาเขตก็อาจอาศัยปัจจัยด้านอื่น ๆ เช่น ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตของประเทศ อาทิ ทรัพยากร ปัจจัยการผลิต สภาพภูมิประเทศ หรือภูมิอากาศ เป็นต้น มาใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งได้ ซึ่งการใช้ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมาเป็นเกณฑ์การแบ่งอาณาเขต อาจทำให้ประเทศใดประเทศ

หนึ่งมีหลายอาณาเขต ขณะที่หลาย ๆ ประเทศอาจกลายเป็นอาณาเขตเดียวกันเพียง 1 อาณาเขตก็ได้

ขอบเขตของวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ

วิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ สามารถแบ่งขอบเขตของการศึกษาออกได้เป็นสองส่วนใหญ่ ๆ คือ เศรษฐศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ และเศรษฐศาสตร์การเงินระหว่างประเทศ

1. เศรษฐศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ

เนื่องจากการค้าระหว่างประเทศ ถือได้ว่าเป็นธุรกรรมที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในบรรดาธุรกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศต่าง ๆ ดังนั้น การศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศจึงมักจะเริ่มต้นจากการศึกษาถึงเศรษฐศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก เป็นการศึกษาว่าด้วยเรื่องของทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่นักเศรษฐศาสตร์ใช้อธิบายปรากฏการณ์ด้านการค้าระหว่างประเทศ ในประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญ อาทิ สาเหตุของการค้าระหว่างประเทศ วิธีการค้าระหว่างประเทศ อัตราการค้าระหว่างประเทศ รวมทั้งประโยชน์ของการค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น

สำหรับในส่วนที่สอง จะเป็นการศึกษาว่าด้วยเรื่องของนโยบายการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่รัฐบาลนำมาใช้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดผลโดยตรงต่อธุรกรรมด้านการค้าระหว่างประเทศ ทั้งนโยบายการค้าแบบเสรีและไม่เสรี ผลกระทบของการดำเนินนโยบายการค้าแบบไม่เสรี รวมทั้งศึกษาถึงการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบการดำเนินนโยบายการค้าแบบเสรี

2. เศรษฐศาสตร์การเงินระหว่างประเทศ

เนื่องจากการประกอบธุรกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศต่าง ๆ จำเป็นต้องมีเรื่องของเงินตราเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ ดังนั้น สาระสำคัญของสาขาเศรษฐศาสตร์การเงินระหว่างประเทศ จะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับระบบการเงินระหว่างประเทศ หรือระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ บทบาทและความสำคัญของตลาดเงินตราต่างประเทศ ดุลการค้า ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ รวมทั้งสาเหตุและการแก้ไขปัญหาค่าเงินไม่สมดุลในดุลการค้าและดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

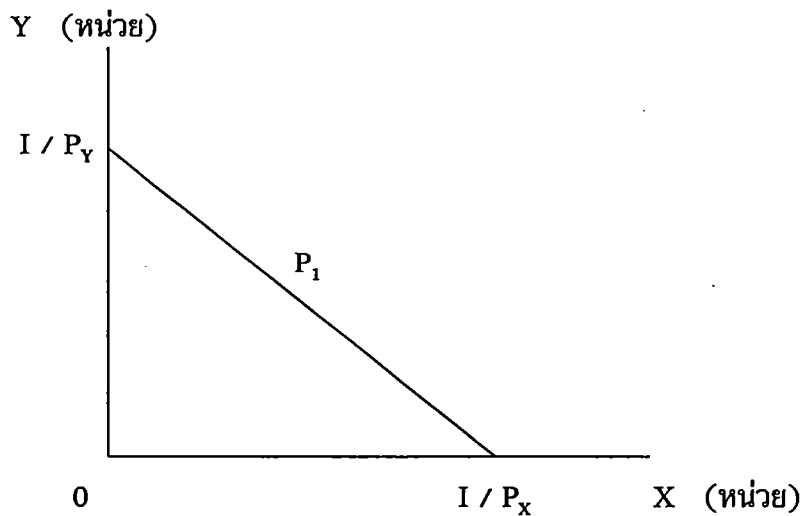
เครื่องมือสำคัญบางชนิดที่ใช้ในการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ

ในการศึกษาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศนั้น จำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือและความรู้ทางด้านทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาคมาช่วยในการวิเคราะห์ ซึ่งเครื่องมือพื้นฐานสำคัญมีดังนี้

1. เส้นราคา (Price Line)

เส้นราคา หมายถึง เส้นที่แสดงจำนวนต่าง ๆ ของสินค้าสองชนิดที่สามารถซื้อได้ด้วยรายได้หรืองบประมาณที่กำหนด หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ เส้นที่แสดงอัตราส่วนของราคาสินค้าสองชนิดในรูปของจำนวนสินค้าที่สามารถซื้อได้ด้วยงบประมาณที่มีอยู่

รูปที่ 1.1 แสดงเส้นราคา

สมมติว่างบประมาณทั้งหมดของผู้บริโภคเท่ากับ I บาท ราคาสินค้า 2 ชนิด คือ X และ Y ต่อหน่วยเท่ากับ P_X และ P_Y บาท ตามลำดับ หากงบประมาณทั้งหมดถูกใช้ไปเพื่อซื้อสินค้า Y เพียงชนิดเดียว จะสามารถซื้อสินค้า Y ได้จำนวน I / P_Y หน่วย แต่ถ้าหากงบประมาณทั้งหมดถูกใช้ไปเพื่อซื้อสินค้า X เพียงชนิดเดียว จะซื้อสินค้า X ได้จำนวน I / P_X หน่วย ซึ่งเมื่อนำมาวาดกราฟ จะได้เส้นราคาเป็นดังเส้น P_1 ในรูปที่ 1.1 โดยความชันของเส้นราคาจะเท่ากับราคาเปรียบเทียบระหว่างสินค้า X และ Y คือ เท่ากับ $- P_X / P_Y$

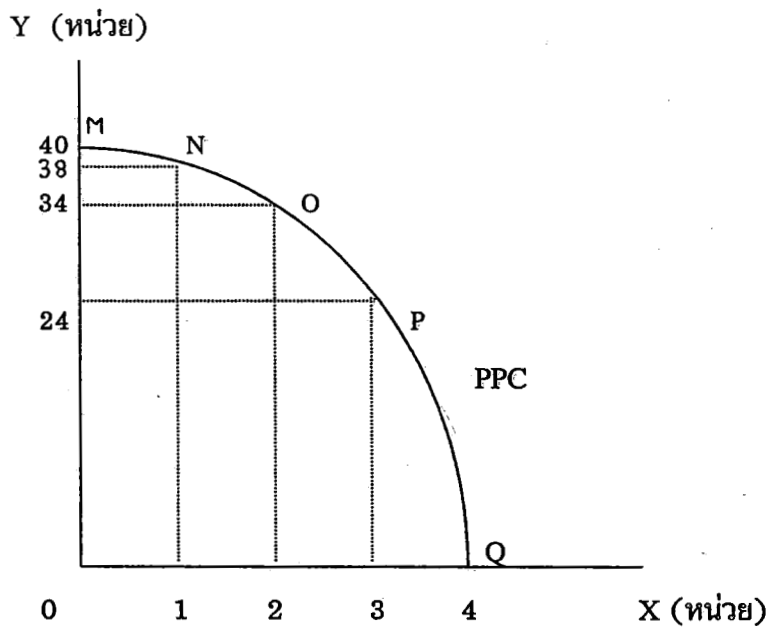
2. เส้นความเป็นไปได้ในการผลิต (Production Possibility Curve)

เส้นความเป็นไปได้ในการผลิต คือ เส้นที่แสดงจำนวนต่างๆ ของสินค้า 2 ชนิด สูงสุดที่ประเทศสามารถผลิตได้ด้วยทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ทั้งหมด ภายใต้เทคนิคการผลิตที่ดีที่สุด在那个ขณะนั้น

ตารางที่ 1.1 แสดงความเป็นไปได้ในการผลิตสินค้า X และ Y ด้วยปัจจัยการผลิตที่จำนวนหนึ่ง

สินค้า X (หน่วย)	สินค้า Y (หน่วย)
0	40
1	38
2	34
3	24
4	0

รูปที่ 1.2 แสดงเส้นความเป็นไปได้ในการผลิต

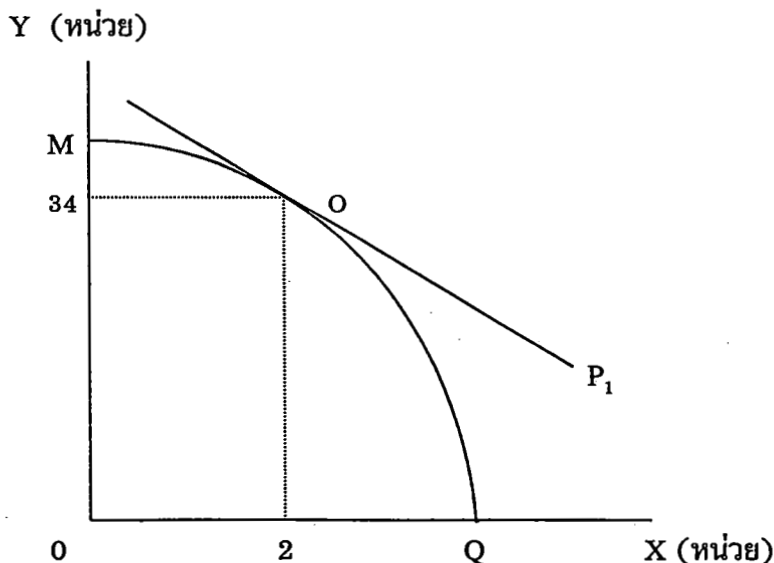
จากข้อมูลในตารางที่ 1.1 เมื่อนำมาวาดกราฟ จะได้เส้นความเป็นไปได้ในการผลิตเป็นเส้น MQ ดังในรูปที่ 1.2 ซึ่งมีลักษณะทอดลงจากซ้ายไปขวาแบบโค้งออกจากจุดกำเนิด การที่เส้นความเป็นไปได้ในการผลิตมีลักษณะทอดลงจากซ้ายไปขวา สะท้อนให้เห็นว่า ภายใต้การมีทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตอย่างจำกัด และทรัพยากรเหล่านั้นถูกใช้ไปในการผลิตอย่างเต็มที่แล้ว การเพิ่มปริมาณการผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่ง เช่น สินค้า X จะทำได้ก็โดยการลดปริมาณการผลิตสินค้าอีกชนิดหนึ่งคือ สินค้า Y ลงเสมอ และเนื่องจากทรัพยากรแต่ละชนิดไม่สามารถใช้ทดแทนกันได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้น การลดลงของปริมาณการผลิตสินค้า Y หรือต้นทุนค่าเสียโอกาสในการผลิตสินค้า X จึงมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้เส้นความเป็นไปได้ในการผลิตมีลักษณะโค้งออกจากจุดกำเนิด โดยความชันของเส้นความเป็นไปได้ในการผลิต หรือค่า Marginal Rate of Transformation (MRT_{XY}) ซึ่งเท่ากับ $-\Delta Y / \Delta X$ จะมีค่าเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

ในบรรดาจุดการผลิตต่างๆ บนเส้นความเป็นไปได้ในการผลิตนั้น จุดการผลิตดุลยภาพที่ถือว่าดีที่สุดได้แก่ จุดการผลิต ณ งบประมาณที่เส้นความเป็นไปได้ในการผลิตสัมผัสกับเส้นราคา หรือนั่นคือ จุดการผลิตดุลยภาพจะอยู่ ณ งบประมาณที่

$$MRT_{XY} = -\Delta Y / \Delta X = -P_X / P_Y$$

ดังในรูปที่ 1.3 จะเห็นได้ว่า จุดดุลยภาพการผลิตบนเส้น MQ คือ จุด O โดยมีจำนวนผลผลิตสินค้า X เท่ากับ 2 หน่วย และสินค้า Y เท่ากับ 34 หน่วย

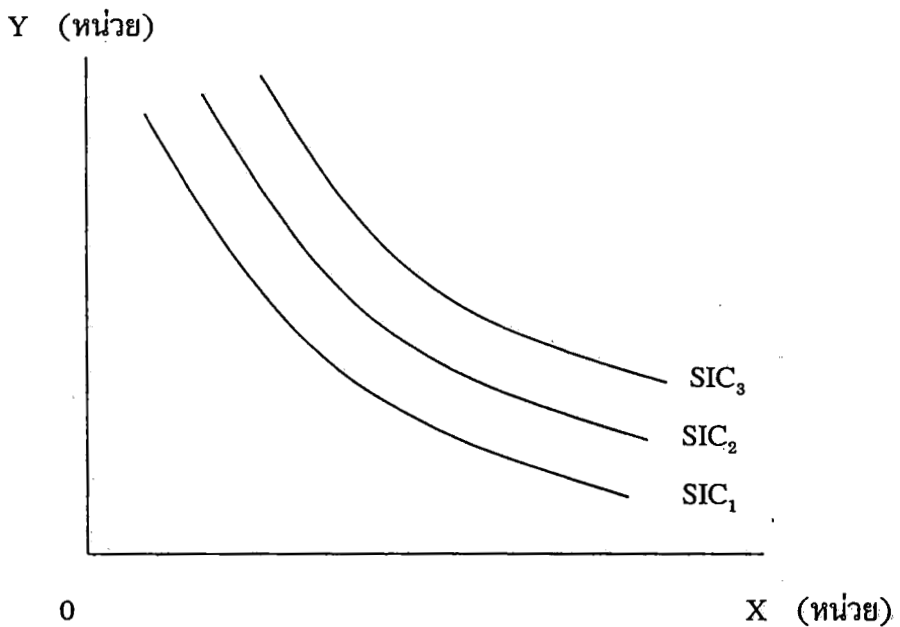
รูปที่ 1.3 แสดงจุดดุลยภาพการผลิตที่ดีที่สุด

3. เส้นความพอใจเท่ากันของสังคม (Social Indifference Curve)

เส้นความพอใจเท่ากันของสังคม คือ เส้นที่แสดงสัดส่วนต่างๆ ของการบริโภคสินค้า 2 ชนิด ที่ทำให้สังคมส่วนรวมได้รับความพอใจเท่ากันระดับหนึ่ง

รูปที่ 1.4 แสดงแผนภาพเส้นความพอใจเท่ากันของสังคม

เส้นความพอใจเท่ากันของสังคม มีลักษณะคล้ายคลึงกับเส้นความพอใจเท่ากันของบุคคลทั่วไป กล่าวคือ เป็นเส้นโค้งที่ทอดลงจากซ้ายไปขวาแบบเว้าเข้าหาจุดกำเนิด ซึ่งแสดงค่าความชันหรือค่า Marginal Rate of Substitution (MRS_{XY}) เท่ากับ $-\Delta Y / \Delta X$ ที่ลดลงเรื่อย ๆ อันเนื่องมาจากความไม่สามารถใช้ทดแทนกันได้อย่างสมบูรณ์ของสินค้าทั้ง 2 ชนิด นอกจากนี้ เส้นความพอใจเท่ากันของสังคมที่อยู่สูงกว่า จะแสดงถึงระดับความพอใจของสังคมที่สูงกว่าเส้นที่อยู่ต่ำกว่า เช่น จากรูปที่ 1.4 เส้น SIC_3 ให้ระดับความพอใจเท่ากันของสังคมที่สูงกว่าเส้น SIC_2 และเส้น SIC_2 ให้ระดับความพอใจเท่ากันของสังคมที่สูงกว่าเส้น SIC_1 เป็นต้น

4. เส้นผลผลิตเท่ากัน (Isoquant)

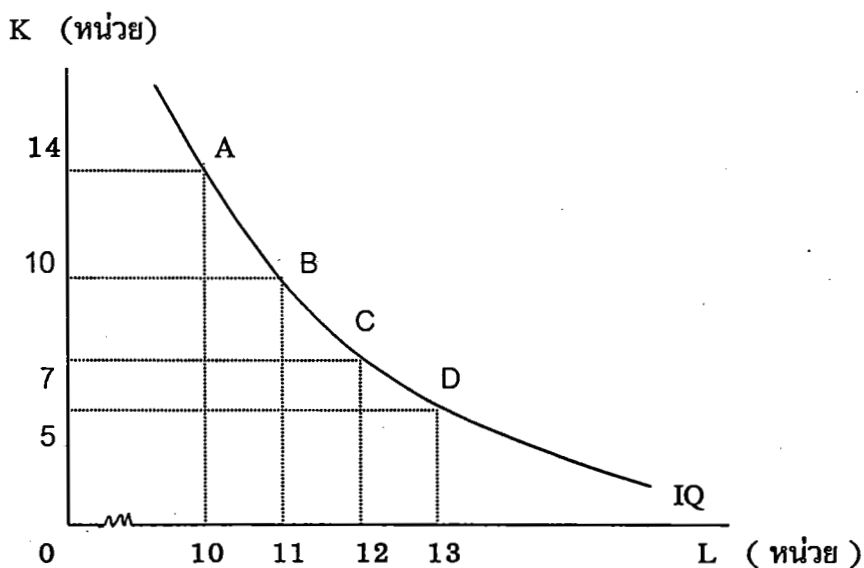
เส้นผลผลิตเท่ากัน เป็นเส้นที่แสดงถึงจำนวนต่างๆ ของปัจจัยการผลิต 2 ชนิด ที่ใช้ร่วมกันในการผลิตเพื่อให้ได้สินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งเป็นจำนวนที่คงที่เท่ากันระดับหนึ่ง

ตารางที่ 1.2 แสดงจำนวนปัจจัยทุนและปัจจัยแรงงานที่ใช้ในการผลิตสินค้า X จำนวน 100 หน่วย

แผนการใช้ปัจจัยการผลิต	แรงงาน (หน่วย)	ทุน (หน่วย)
A	10	14
B	11	10
C	12	7
D	13	5

ตารางข้างต้น แสดงถึง จำนวนต่าง ๆ ของปัจจัยการผลิต 2 ชนิด คือ ปัจจัยแรงงาน (L) และปัจจัยทุน (K) ที่ใช้ร่วมกันในการผลิตสินค้า X จำนวน 100 หน่วย ซึ่งจากข้อมูลในตารางเมื่อนำมาวาดกราฟ จะได้เป็นเส้นผลผลิตเท่ากันดังแสดงในรูปที่ 1.5 โดยเป็นเส้นที่มีลักษณะทอดลงจากซ้ายไปขวาและเว้าเข้าหาจุดกำเนิด ซึ่งแสดงว่า ในการผลิตสินค้า X ที่เท่ากันจำนวนหนึ่ง หากเพิ่มการใช้ปัจจัยชนิดหนึ่งคือ L มากขึ้น ก็จะต้องลดการใช้ปัจจัยอีกชนิดหนึ่งคือ K ลง แต่เนื่องจากปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดไม่สามารถใช้ทดแทนกันได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้น ความชันของเส้นผลผลิตเท่ากัน หรือค่า Marginal Rate of Technical Substitution ($MRTS_{LK}$) ซึ่งเท่ากับ $-\Delta K / \Delta L$ จะมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ

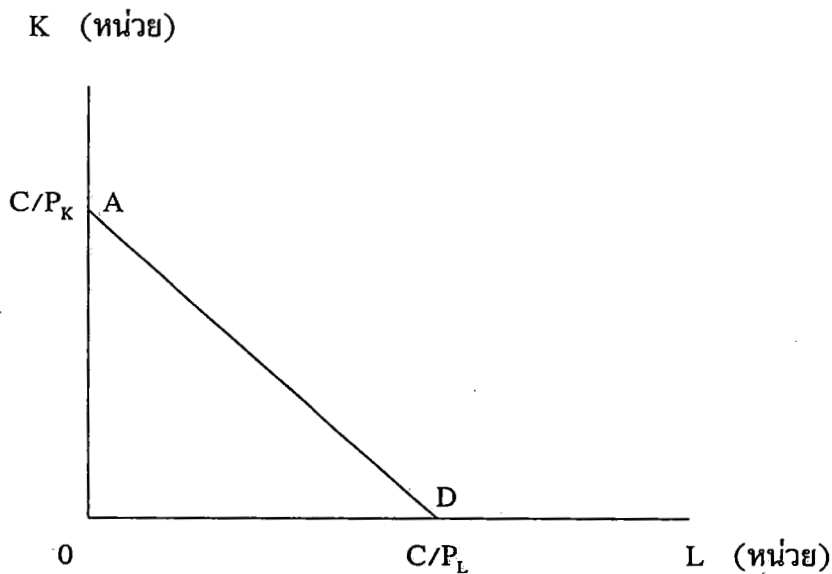
รูปที่ 1.5 แสดงเส้นผลผลิตเท่ากัน

5. เส้นต้นทุนเท่ากัน (Isocost)

หมายถึง เส้นที่แสดงจำนวนต่าง ๆ ของปัจจัยการผลิต 2 ชนิด ที่สามารถซื้อได้ด้วยต้นทุนการผลิตจำนวนหนึ่งที่กำหนดขึ้นตามราคาปัจจัยการผลิตที่เป็นอยู่ในขณะนั้น

รูปที่ 1.6 แสดงเส้นต้นทุนเท่ากัน

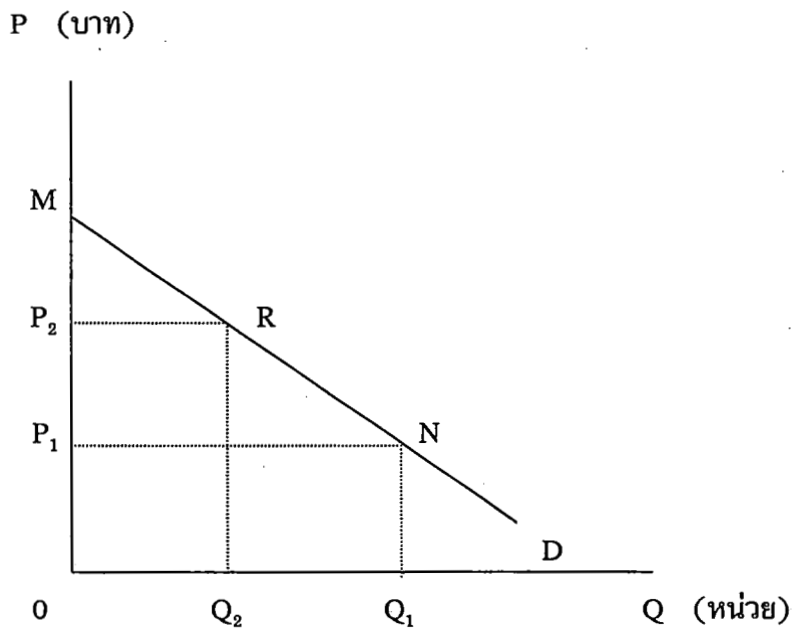

จากรูป ในการผลิตสินค้าชนิดหนึ่ง สมมติว่าผู้ผลิตใช้ต้นทุนการผลิตจำนวน C บาท เพื่อซื้อปัจจัยการผลิต 2 ชนิดคือ ปัจจัยทุน (K) และแรงงาน (L) ซึ่งมีราคาหน่วยละ P_K และ P_L บาท ตามลำดับ หากผู้ผลิตใช้เงินทั้งหมดในการซื้อปัจจัย K เพียงอย่างเดียว จะซื้อปัจจัย K ได้จำนวน C/P_K หน่วย อยู่ที่จุด A แต่ถ้าผู้ผลิตซื้อปัจจัย L เพียงอย่างเดียว จะสามารถซื้อปัจจัย L ได้จำนวน C/P_L หน่วย คือ จุด D ดังนั้น หากลากเส้นเชื่อมโยงจุด A และจุด D จะได้เป็น เส้นต้นทุนเท่ากัน ซึ่งมีค่าความชันแสดงถึงราคาเปรียบเทียบของปัจจัย K และ L เท่ากับ $-P_L/P_K$

6. ส่วนเกินของผู้บริโภค (Consumer's Surplus)

หมายถึง ส่วนต่างระหว่างจำนวนเงินหรือราคาที่ผู้บริโภคยินดีหรือพอใจจ่ายเพื่อให้ได้สินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งกับจำนวนเงินหรือราคาที่ผู้บริโภคจ่ายให้แก่ผู้ขายสินค้านั้น

รูปที่ 1.7 แสดงส่วนเกินของผู้บริโภค

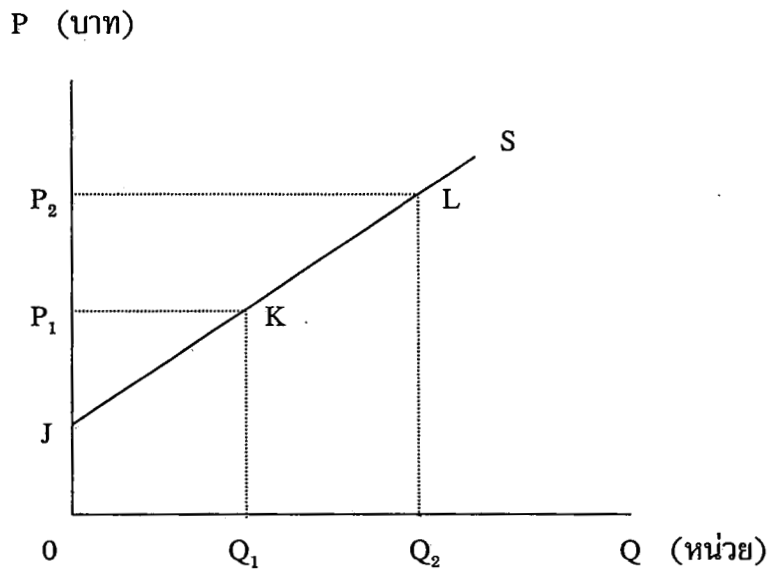

จากรูปที่ 1.7 ถ้าราคาตลาดของสินค้าคือ P_1 บาท ปริมาณการซื้อสินค้าของผู้บริโภคเท่ากับ OQ_1 หน่วย ส่วนเกินของผู้บริโภคจะมีขนาดเท่ากับพื้นที่สามเหลี่ยม MP_1N ซึ่งขนาดส่วนเกินของผู้บริโภคนี้จะเปลี่ยนแปลงไปถ้าหากราคาสินค้ามีการเปลี่ยนแปลง เช่น ถ้าราคาสินค้าเพิ่มขึ้นจาก P_1 เป็น P_2 บาท ปริมาณการบริโภคสินค้าลดลงเหลือ OQ_2 หน่วย ขนาดส่วนเกินของผู้บริโภคจะลดลงเหลือพื้นที่สามเหลี่ยม MP_2R

7. ส่วนเกินของผู้ผลิต (Producer's Surplus)

หมายถึง ส่วนต่างระหว่างจำนวนเงินหรือราคาที่ผู้ผลิตได้รับจากการขายสินค้าในตลาดกับจำนวนเงินหรือราคาที่ผู้ผลิตยินดีหรือพอใจจะได้รับการขายสินค้านั้น

รูปที่ 1.8 แสดงส่วนเกินของผู้ผลิต

รูปที่ 1.8 แสดงถึงการวัดขนาดส่วนเกินของผู้ผลิต โดยพบว่า ณ ปริมาณการขายสินค้าของผู้ผลิตจำนวน OQ_1 หน่วย ที่ราคาตลาดของสินค้าเท่ากับ P_1 บาทนั้น ส่วนเกินของผู้ผลิตจะมีขนาดเท่ากับพื้นที่สามเหลี่ยม JP_1K และถ้าหากราคาตลาดของสินค้าเพิ่มขึ้นจาก P_1 เป็น P_2 บาท และปริมาณการขายสินค้าของผู้ผลิตเพิ่มขึ้นจาก OQ_1 เป็น OQ_2 หน่วย ขนาดส่วนเกินของผู้ผลิตจะเพิ่มขึ้นเป็นพื้นที่สามเหลี่ยม JP_2L

บทที่ 2

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของสำนักคลาสสิก

ความมุ่งหมายของบทเรียน

1. เพื่อให้ผู้เรียนทราบประวัติความเป็นมาโดยสังเขปเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ
2. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงแนวคิดทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิกในประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับ สาเหตุของการค้าระหว่างประเทศ วิธีการค้า อัตราการค้า และ ประโยชน์ของการค้าระหว่างประเทศ

เนื้อหาบทเรียน

1. ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ
2. ทฤษฎีความได้เปรียบสัมบูรณ์
3. ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ
4. ทฤษฎีต้นทุนค่าเสียโอกาส

วิธีการสอนและกิจกรรม

1. การบรรยายและซักถาม
2. ให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดทั้งในห้องเรียนและการบ้าน

สื่อการสอน

แผ่นใส

การวัดผลและประเมินผล

1. การซักถามในขณะเรียน
2. การสังเกตพฤติกรรมในขณะเรียน

ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ

ตามประวัติศาสตร์พบว่า การค้าระหว่างประเทศเริ่มมีมานานแล้ว นับตั้งแต่ยุคโบราณก่อนคริสตกาล เพียงแต่การค้าระหว่างประเทศในสมัยนั้นยังมีบทบาทน้อยมาก ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลเนื่องมาจากอิทธิพลความเชื่อทางด้านศาสนา ที่ไม่ส่งเสริมให้มนุษย์มีการสะสมทรัพย์สินเป็นของส่วนตัวและแสวงหาผลประโยชน์จากการค้ากับผู้อื่น กอปรกับประชากรของยุโรปในสมัยนั้นยังมีจำนวนไม่มากนัก และส่วนใหญ่ยึดอาชีพในด้านเกษตรกรรม ทำให้การค้าระหว่างประเทศจำกัดเฉพาะในวงแคบ ๆ โดยสินค้าที่นิยมนำมาค้าขายกันนั้น ส่วนใหญ่ได้แก่ สินค้าเกษตร อาทิ ไม้ ธัญพืช เครื่องเทศ และผ้าไหม เป็นต้น

การค้าระหว่างประเทศเริ่มมีบทบาทและความสำคัญขึ้นอย่างมาก ในช่วงตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมา ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงดังกล่าว ประเทศต่าง ๆ เริ่มมีการรวมตัวเป็นประเทศกันมากขึ้น ทำให้การค้าระหว่างประเทศถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความเจริญเติบโตและความอยู่รอดทางเศรษฐกิจของบรรดาประเทศต่าง ๆ ประกอบกับในช่วงปลายศตวรรษที่ 15 นักเดินเรือชาวยุโรปได้มีการค้นพบเส้นทางเดินเรือใหม่ ส่งผลให้การค้าระหว่างประเทศมีการขยายตัวจากประเทศตะวันตกมาสู่ประเทศตะวันออกอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้การค้นพบดินแดนใหม่คือ ทวีปอเมริกา ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การค้าของโลกขยายตัว เนื่องจากมีการนำเอาโลหะทองคำและเงินจากแหล่งดังกล่าวมาใช้ในการค้าระหว่างประเทศกันมาก กอปรกับในช่วงนี้ประชากรของโลกมีอัตราการเพิ่มสูงขึ้นมาก และมีการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตเมืองใหญ่ ทำให้จำนวนแรงงานและความต้องการบริโภคสินค้าบริการต่าง ๆ ในเขตเมืองเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้ธุรกรรมด้านการค้าระหว่างประเทศขยายตัวอย่างรวดเร็ว

ในช่วงที่การค้าระหว่างประเทศกำลังเฟื่องฟูอยู่นี้เอง ปรากฏว่า มีลัทธิการค้าที่สำคัญลัทธิหนึ่งได้ก่อกำเนิดขึ้น และเป็นลัทธิที่ได้รับการยอมรับเชื่อถือจากประเทศยุโรปในสมัยนั้นเป็นอย่างมาก ลัทธิการค้าดังกล่าวก็คือ “ลัทธิการค้าแบบพาณิชย์นิยม” แนวคิดของลัทธิพาณิชย์นิยมหรือบางครั้งเรียกว่า “ลัทธิชาตินิยมทางเศรษฐกิจ” นั้น เชื่อกันว่า ;

1. ประเทศอื่น ๆ ล้วนแล้วแต่เป็นคู่แข่งทางด้านการค้าทั้งสิ้น ดังนั้น รัฐบาลจึงต้องพยายามใช้อำนาจทุกวิถีทางในการปกป้องคุ้มครองผู้ผลิตภายในประเทศของตนให้สามารถอยู่รอดและแข่งขันกับต่างประเทศได้

2. การค้าระหว่างประเทศจะเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความมั่งคั่ง และความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้กับประเทศได้ ถ้าหากประเทศนั้นดำเนินนโยบายการค้าแบบเกินดุล ทั้งนี้เพราะลัทธินี้เชื่อว่า หากประเทศสามารถเกินดุลการค้าเหนือประเทศอื่น จะทำให้โลหะทองคำและเงิน ซึ่งเป็นเครื่องวัดฐานะความมั่งคั่งร่ำรวยของประเทศในยุคนั้นไหลเข้าสู่ประเทศได้มาก จากแนวคิดของลัทธิพาณิชย์นิยมดังกล่าว ทำให้รัฐบาลของแต่ละประเทศจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทในการดำเนินมาตรการเพื่อควบคุมและจำกัดการค้าในลักษณะต่าง ๆ อาทิ การให้เงินอุดหนุนแก่ผู้ผลิตสินค้าเพื่อการส่งออก การห้ามนำเข้า หรือการตั้งกำแพงภาษีนำเข้าสินค้าสำเร็จรูปจากต่างประเทศในอัตราสูง การห้ามส่งออก หรือการตั้งกำแพงภาษีส่งออกสินค้าประเภทวัตถุดิบในอัตราสูง เพื่อสงวนวัตถุดิบไว้ใช้ผลิตสินค้าภายในประเทศ เป็นต้น

3. การล่าอาณานิคมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประเทศที่ต้องการเกินดุลการค้า เนื่องจากประเทศต่าง ๆ จะสามารถอาศัยประเทศอาณานิคมเหล่านี้ ในการเป็นทั้งแหล่งป้อนวัตถุดิบ และแหล่งตลาดรองรับสินค้าส่งออกจากประเทศของตน ดังนั้น จึงพบว่าในยุคนี้ ประเทศในแถบยุโรปทั่วไปต่างพยายามมุ่งเน้นการแสวงหาประเทศอาณานิคมในทวีปอื่น ๆ กันอย่างกว้างขวาง

4. แรงงานเป็นปัจจัยการผลิตหลักที่สำคัญที่สุด ดังนั้น ประเทศที่เชื่อถือในลัทธิการค้าแบบพาณิชย์นิยมจึงเน้นนโยบายการเพิ่มจำนวนประชากรและแรงงานในประเทศ เพราะเชื่อว่า หากประชากรและแรงงานในประเทศมีจำนวนมาก ต้นทุนการผลิตสินค้าของประเทศในด้านค่าจ้างแรงงานจะถูกลง ซึ่งจะช่วยให้ประเทศมีความได้เปรียบเหนือคู่แข่ง และสามารถขยายการส่งออกเพื่อเพิ่มดุลการค้าได้มากขึ้น

ลัทธิพาณิชย์นิยมดำเนินเรื่อยมา จนกระทั่งในช่วงครึ่งหลังศตวรรษที่ 18 จึงเสื่อมความนิยมลง การเสื่อมสลายของลัทธิพาณิชย์นิยมมาจากหลายสาเหตุ ที่สำคัญประการหนึ่งเป็นเพราะในยุคนี้ ได้มีบรรดานักคิด นักปรัชญา และนักเศรษฐศาสตร์ที่มีแนวคิดแบบเสรีนิยมเกิดขึ้นมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิกที่สำคัญ อาทิ Adam Smith และ David Ricardo เป็นต้น นักเศรษฐศาสตร์เหล่านี้มีความเห็นว่า การค้าระหว่างประเทศที่ยืดถือแต่การเกินดุลเหนือประเทศคู่ค้าอยู่อย่างสม่ำเสมอ ตามแนวคิดของลัทธิพาณิชย์นิยมนั้นเป็นวิธีการค้าที่เห็นแก่ตัว ซึ่งในระยะยาวจะไม่มีประเทศใดได้รับประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศเลย แม้แต่ประเทศที่เกินดุลการค้าประเทศอื่นเอง เพราะประเทศคู่ค้าที่เป็นฝ่ายขาดดุลอยู่อย่างสม่ำเสมอจะขาดอำนาจซื้อ ซึ่งในที่สุดจะทำให้ประเทศต่าง ๆ

ไม่สามารถอาศัยการค้าระหว่างประเทศเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกันได้อีกต่อไป

นอกจากนี้ Smith ยังเห็นว่า การที่แต่ละประเทศพยายามพึ่งพาตนเองโดยผลิตสินค้าบริการต่าง ๆ เองให้ได้มากที่สุด และนำเข้าสินค้าจากประเทศอื่นให้น้อยที่สุดนั้น เป็นวิธีการที่ไม่ถูกต้อง เพราะ Smith เชื่อในเรื่องของ “หลักการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะอย่าง” ว่าเป็นหลักการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงสุด กล่าวคือเขาเชื่อว่า ประเทศใดก็ตามที่มีความชำนาญหรือความสามารถในการผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งได้ด้วยต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าประเทศอื่น ประเทศนั้นก็ควรที่จะเป็นผู้ผลิตและส่งออกสินค้าดังกล่าวไปค้าขายแลกเปลี่ยนกับสินค้าของประเทศอื่น ซึ่งเป็นสินค้าที่ตนมีความชำนาญในการผลิตน้อยกว่า ซึ่งวิธีนี้จะช่วยให้ประเทศคู่ค้าทั้งสองฝ่ายสามารถได้รับประโยชน์จากการค้ามากกว่าการที่แต่ละประเทศมุ่งเน้นทำการผลิตสินค้าทุกชนิดเอง รวมทั้งจะทำให้แต่ละประเทศสามารถมีสินค้าบริการชนิดต่าง ๆ บริโภคได้ในราคาที่ถูกลง และมีปริมาณมากขึ้น

สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้ลัทธิการค้าแบบพาณิชยนิยมเสื่อมสลายลงในช่วงครึ่งหลังศตวรรษที่ 18 นั้น ก็เนื่องจากในยุคนี้มีนักธุรกิจ พ่อค้า ชนชั้นนายทุนต่าง ๆ เกิดขึ้นมาก ซึ่งบรรดานักธุรกิจและพ่อค้าเหล่านี้เริ่มมองการค้าระหว่างประเทศในลักษณะที่แตกต่างไปจากเดิม คือเห็นว่า การที่รัฐบาลเข้ามาบีบบทบาทควบคุมและแทรกแซงการค้าระหว่างประเทศ โดยการสร้างเครื่องมือกีดกันการค้าในลักษณะต่าง ๆ นั้น จะเป็นเครื่องบั่นทอนการค้าระหว่างประเทศ และเป็นอุปสรรคสำคัญในการทำให้การค้าระหว่างประเทศถูกจำกัดอยู่ในวงแคบ ประกอบกับในยุคนี้ กระแสการต่อต้านการเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในประเทศของภาครัฐบาล ในลักษณะของการเข้ามาให้ความคุ้มครองผู้ผลิตสินค้าบริการบางชนิดของประชาชนในหลาย ๆ ประเทศเริ่มมีมากขึ้น เนื่องจากการดำเนินนโยบายดังกล่าวของรัฐบาลได้ส่งผลให้อุตสาหกรรมเหล่านี้มีอำนาจผูกขาดด้านการผลิต และทำการขึ้นราคาสินค้าโดยมิได้มีการปรับปรุงคุณภาพสินค้าให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นการเอาเปรียบผู้บริโภค

จากสาเหตุต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ทำให้ลัทธิการค้าแบบพาณิชยนิยมเสื่อมความนิยมลง และประเทศต่าง ๆ เริ่มหันมาให้ความสำคัญกับลัทธิการค้าแบบใหม่ที่เน้นการให้ภาคเอกชนของแต่ละประเทศทำการค้าระหว่างประเทศกันเองอย่างเสรี และปราศจากอุปสรรคหรือการควบคุมการค้าโดยรัฐ รวมทั้งเน้นการพึ่งพาการผลิตสินค้ากันตามหลักการแบ่งงานกันทำระหว่างประเทศ ลัทธิดังกล่าวเรียกว่า *ลัทธิการค้าแบบเสรีนิยม* ซึ่งแนวคิดของลัทธิการค้าแบบเสรีนิยมนี้ นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ

หลาย ๆ ทฤษฎี ที่สำคัญได้แก่ ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของนักเศรษฐศาสตร์สำนัก Classic สามทฤษฎีคือ ทฤษฎีความได้เปรียบสัมบูรณ์ ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ และทฤษฎีต้นทุนค่าเสียโอกาส

ทฤษฎีความได้เปรียบสัมบูรณ์ (Theory of Absolute Advantage)

ทฤษฎีความได้เปรียบสัมบูรณ์ เป็นทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศที่นักเศรษฐศาสตร์สำนัก Classic ที่สำคัญคือ Adam Smith สร้างขึ้น เพื่อใช้อธิบายสาเหตุของการค้าระหว่างประเทศ และใช้ตอบคำถามเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น วิธีการค้าควรเป็นอย่างไร
2. เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น อัตราการค้าระหว่างประเทศควรเป็นอย่างไร
3. เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น ประโยชน์ที่ประเทศคู่ค้าได้รับจะเป็นอย่างไร

ในการอธิบายสาเหตุของการค้าระหว่างประเทศตามแนวคิดของทฤษฎีความได้เปรียบสัมบูรณ์นั้น Smith ได้นำเอาหลักการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะอย่างมาใช้วิเคราะห์โดยอธิบายว่า การค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้นเนื่องจากการที่แต่ละประเทศมีความได้เปรียบสัมบูรณ์ ในการผลิตสินค้าที่แตกต่างกัน ทำให้แต่ละประเทศมุ่งทำการผลิตสินค้าชนิดที่ตนมีความได้เปรียบสัมบูรณ์ แล้วส่งออกมาค้าขายแลกเปลี่ยนกับสินค้าชนิดอื่นที่ตนเองมีความเสียเปรียบสัมบูรณ์ในการผลิตจากประเทศคู่ค้า

ในการพิจารณาสภาพความได้เปรียบสัมบูรณ์ (หรือเสียเปรียบสัมบูรณ์) ในการผลิตสินค้าของแต่ละประเทศนั้น สามารถพิจารณาได้ 2 วิธี คือ

1. พิจารณาจากการเปรียบเทียบปริมาณผลผลิตของสินค้าที่แต่ละประเทศผลิตได้

ทฤษฎีความได้เปรียบสัมบูรณ์อธิบายว่า ในการผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่ง เมื่อกำหนดจำนวนปัจจัยการผลิตที่ใช้ในขนาดที่เท่ากันจำนวนหนึ่ง หากประเทศใดสามารถผลิตสินค้าดังกล่าวได้ในปริมาณที่มากกว่าอีกประเทศหนึ่ง จะถือว่าประเทศแรกเป็นประเทศที่มีความได้เปรียบสัมบูรณ์ในการผลิตสินค้าดังกล่าว (ขณะที่อีกประเทศหนึ่งจะมีความเสียเปรียบสัมบูรณ์ในการผลิตสินค้านั้น) และเมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น ประเทศแรกก็ควรที่จะเป็นผู้ผลิตและส่งออกสินค้าดังกล่าว ในขณะที่ประเทศหลังก็ควรเป็นผู้ซื้อหรือนำเข้าสินค้านั้น

2. พิจารณาจากการเปรียบเทียบปริมาณปัจจัยการผลิตที่แต่ละประเทศใช้ในการผลิตสินค้า

ทฤษฎีความได้เปรียบสัมบูรณ์ อธิบายหลักการพิจารณาความได้เปรียบสัมบูรณ์ในการผลิตสินค้าวิธีที่ 2 นี้ว่า ในการผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่ง เมื่อกำหนดจำนวนผลผลิตสินค้าที่ผลิตได้เท่ากันในระดับหนึ่งแล้ว หากประเทศใดประเทศหนึ่งสามารถผลิตสินค้าดังกล่าว โดยใช้ปัจจัยการผลิตในปริมาณที่น้อยกว่าอีกประเทศหนึ่ง จะถือว่าประเทศนั้นเป็นประเทศที่มีความได้เปรียบสัมบูรณ์ในการผลิตสินค้านี้ ซึ่งเมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น ประเทศนั้นก็ควรเป็นผู้ผลิตและส่งออกสินค้านี้ดังกล่าว ขณะที่อีกประเทศหนึ่งควรเป็นผู้นำเข้าสินค้านั้น เนื่องจากมีความเสียเปรียบสัมบูรณ์ในการผลิต

เพื่อให้การวิเคราะห์ทฤษฎีความได้เปรียบสัมบูรณ์ง่ายขึ้น นักเศรษฐศาสตร์สำนัก Classic จึงได้กำหนดข้อสมมติต่าง ๆ ที่สำคัญไว้ดังนี้คือ

1. มีประเทศที่พิจารณาเพียง 2 ประเทศ และมีสินค้าเพียง 2 ชนิด
2. ปัจจัยการผลิตที่แต่ละประเทศใช้มีอยู่เพียงชนิดเดียว คือ แรงงาน
3. แรงงานแต่ละหน่วยในประเทศเดียวกันมีคุณสมบัติเหมือนกันทุกประการ
4. ราคาและต้นทุนของสินค้าแต่ละชนิด ขึ้นอยู่กับจำนวนแรงงานที่ใช้ผลิตสินค้านั้น
5. จำนวนแรงงานที่ใช้ในการผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งต่อหน่วยจะมีขนาดคงที่เสมอ
6. การค้าระหว่างประเทศเป็นไปอย่างเสรี และอยู่ภายใต้ระบบของการแลกเปลี่ยนสินค้า
7. การขนส่งสินค้าระหว่างประเทศไม่มีค่าใช้จ่ายในด้านการขนส่งและการสื่อสาร
8. ไม่มีการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตระหว่างประเทศ

ข้อสมมุติในข้อ 2 ถึง 5 เป็นข้อสมมุติที่มาจากทฤษฎีหนึ่งของสำนัก Classic ที่เรียกว่า “ทฤษฎีมูลค่าแรงงาน”

ตัวอย่างในตารางที่ 2.1 ต่อไปนี้ จะช่วยให้สามารถเข้าใจแนวคิดของทฤษฎีความได้เปรียบสัมบูรณ์ดียิ่งขึ้น โดยสมมุติว่า มีประเทศอยู่ 2 ประเทศ คือ ไทย และสหรัฐอเมริกา มีสินค้าอยู่ 2 ชนิด คือ ข้าว และ ผ้า ผลผลิตสินค้าแต่ละชนิดที่ทั้งสองประเทศผลิตได้ด้วยแรงงานจำนวน 1 คน / วัน เป็นดังข้อมูลในตาราง

ตารางที่ 2.1 แสดงจำนวนผลผลิตสินค้า 2 ชนิดคือ ข้าว และ ผ้า ที่ประเทศไทย และสหรัฐฯ ผลิตได้ด้วยแรงงานจำนวน 1 คน / วัน

	ข้าว (ถัง)	ผ้า (หลา)
ไทย	10	5
สหรัฐฯ	8	12

1. วิธีการค้า

จากข้อมูลในตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่า ด้วยจำนวนแรงงานที่ใช้เท่ากัน คือ 1 คน / วัน ไทยสามารถผลิตข้าวได้ 10 ถัง ขณะที่สหรัฐฯ ผลิตได้ 8 ถัง แสดงว่า ไทยเป็นประเทศที่มีความได้เปรียบสัมบูรณ์ในการผลิตข้าว (และสหรัฐฯ เป็นประเทศที่มีความเสียเปรียบสัมบูรณ์ในการผลิตข้าว) ในทำนองเดียวกัน ด้วยจำนวนแรงงานที่ใช้เท่ากัน คือ 1 คน / วัน ไทยสามารถผลิตผ้าได้ 5 หลา ขณะที่สหรัฐฯ ผลิตได้ 12 หลา แสดงว่า สหรัฐฯ เป็นประเทศที่มีความได้เปรียบสัมบูรณ์ในการผลิตผ้า (และไทยมีความเสียเปรียบสัมบูรณ์ในการผลิตผ้า) ดังนั้น เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น วิธีการค้าของทั้งสองประเทศ ก็คือ ไทยจะเป็นผู้ผลิตและส่งออกข้าว ขณะที่สหรัฐฯ จะเป็นผู้ผลิตและส่งออกผ้า

2. อัตราการค้าระหว่างประเทศ

2.1 ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ

ก. ประเทศไทย

เนื่องจากการผลิตข้าวจำนวน 10 ถังของไทย ใช้แรงงานจำนวน 1 คน / วัน เท่ากับการผลิตผ้าจำนวน 5 หลา แสดงว่าในไทย ข้าว 10 ถัง จะมีราคาเท่ากับผ้าจำนวน 5 หลา หรืออีกนัยหนึ่ง ผ้า 1 หลา จะมีราคาเท่ากับข้าวจำนวน 2 ถัง

ดังนั้น อัตราการค้าของไทยก่อนมีการค้าระหว่างประเทศระหว่างข้าวเทียบกับผ้า คือ ข้าว 1 ถัง : ผ้า 0.5 หลา และระหว่างผ้าเทียบกับข้าว คือ ผ้า 1 หลา : ข้าว 2 ถัง

ข. ประเทศสหรัฐฯ

ในการผลิตข้าวจำนวน 8 ถังของสหรัฐฯ ใช้จำนวนแรงงาน 1 คน / วัน เท่ากับการผลิตผ้าจำนวน 12 หลา แสดงว่า ในสหรัฐฯ ข้าว 1 ถัง จะมีราคาเท่ากับผ้า 1.5 หลา หรือนั่นคือ ผ้า 1 หลา จะมีราคาเท่ากับข้าวจำนวน 0.67 ถัง

ดังนั้น อัตราการค้าของสหรัฐฯ ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศระหว่างข้าวเทียบ กับผ้าคือ ข้าว 1 ถัง : ผ้า 1.5 หลา และระหว่างผ้าเทียบกับข้าวคือ ผ้า 1 หลา : ข้าว 0.67 ถัง

2.2 เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศ

ก. ประเทศไทย

เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศ ไทยจะยินดีทำการค้าโดยการส่งออกข้าวมาแลกเปลี่ยนผ้ากับสหรัฐฯ ก็ต่อเมื่อ ข้าว 1 ถังของไทยสามารถแลกเปลี่ยนผ้าจากสหรัฐฯ ได้ในจำนวนที่มากกว่า 0.5 หลา หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ในการแลกเปลี่ยนผ้าจากสหรัฐฯ จำนวน 1 หลานั้น ไทยจะต้องใช้ข้าวแลกเปลี่ยนในจำนวนที่น้อยกว่า 2 ถัง

ดังนั้น อัตราการค้าที่จะทำให้ไทยยินดีทำการค้ากับสหรัฐฯ ระหว่างข้าวเทียบกับผ้า คือ ข้าว 1 ถัง : ผ้า > 0.5 หลา และระหว่างผ้าเทียบกับข้าวคือ ผ้า 1 หลา : ข้าว < 2 ถัง

ข. ประเทศสหรัฐฯ

สำหรับในกรณีของสหรัฐฯ เมื่อมีการค้าเกิดขึ้น สหรัฐฯ จะยินดีส่งออกผ้ามาแลกเปลี่ยนข้าวจากไทย ก็ต่อเมื่อ ผ้า 1 หลาของสหรัฐฯ สามารถแลกเปลี่ยนข้าวจากไทยได้ในจำนวนที่มากกว่า 0.67 ถัง หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ในการแลกเปลี่ยนข้าวจากไทยจำนวน 1 ถังนั้น สหรัฐฯ จะต้องใช้ผ้าแลกเปลี่ยนในจำนวนที่น้อยกว่า 1.5 หลา

ดังนั้น อัตราการค้าที่จะทำให้สหรัฐฯ ยินดีทำการค้ากับไทยระหว่างข้าวเทียบกับผ้าคือ ข้าว 1 ถัง : ผ้า < 1.5 หลา และระหว่างผ้าเทียบกับข้าวคือ ผ้า 1 หลา : ข้าว > 0.67 ถัง

เนื่องจากอัตราการค้าระหว่างประเทศ จะต้องเป็นอัตราที่ทำให้ทั้ง 2 ประเทศ ยินดีค้าขายร่วมกันเสมอ ฉะนั้น อัตราการค้าระหว่างประเทศระหว่างข้าวเทียบกับผ้า และผ้าเทียบกับข้าว คือ

<p style="text-align: center;">ข้าว 1 ถัง : 0.5 หลา < ผ้า < 1.5 หลา ผ้า 1 หลา : 0.67 ถัง < ข้าว < 2 ถัง</p>

3. ประโยชน์ของการค้าระหว่างประเทศ

ทฤษฎีความได้เปรียบสัมบูรณ์อธิบายว่า การค้าระหว่างประเทศจะสร้างประโยชน์ให้กับประเทศคู่ค้าได้เสมอ ถ้าหากประเทศคู่ค้าทั้งสองทำการค้ากันอยู่ภายในขอบเขตของอัตราการการค้าระหว่างประเทศ เช่น หากประเทศไทยและสหรัฐฯ ทำการค้ากันด้วยอัตราการค้าเท่ากับ ข้าว 1 ถัง : ผ้า 1 หลา พบว่า ไทยจะได้รับประโยชน์จากการค้าเพราะ ข้าว 1 ถังของไทยสามารถแลกผ้าจากสหรัฐฯ ได้มากกว่าที่เคยแลกได้ในประเทศ คือ แลกผ้าได้เพิ่มขึ้น 0.5 หลา ขณะที่สหรัฐฯ ก็จะได้รับประโยชน์จากการค้ากับไทยด้วยเช่นกัน กล่าวคือสหรัฐฯ จะสามารถแลกข้าวจำนวน 1 ถังจากไทยโดยใช้ผ้าน้อยลง 0.5 หลา

นอกจากนี้ ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของสำนัก Classic ยังชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการแบ่งงานกันทำระหว่างประเทศว่า การที่แต่ละประเทศเลือกทำการผลิตสินค้าแต่เฉพาะชนิดที่ตนเองมีความได้เปรียบสัมบูรณ์ในการผลิต แล้วส่งออกมาค้าขายแลกเปลี่ยนกัน จะทำให้ปริมาณผลผลิตสินค้ารวมของโลกมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นได้ เช่น จากตัวอย่างข้างต้น สมมติว่าประเทศไทยและสหรัฐฯ มีจำนวนแรงงานเท่ากันคือ ประเทศละ 200 คน ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ ทั้งไทยและสหรัฐฯ ใช้แรงงานผลิตสินค้าแต่ละชนิดในจำนวนเท่ากันคือ ชนิดละ 100 คน พบว่า ปริมาณผลผลิตข้าวและผ้าที่แต่ละประเทศผลิตได้เป็นดังในตารางที่ 2.2 โดยมีปริมาณผลผลิตรวมของสินค้าข้าวเท่ากับวันละ 1,800 ถัง และปริมาณผลผลิตรวมของสินค้าผ้าเท่ากับวันละ 1,700 หลา

ตารางที่ 2.2 แสดงปริมาณผลผลิตข้าวและผ้าที่แต่ละประเทศผลิตได้ ก่อนมีการแบ่งงานกันทำ

	ข้าว (ถัง / วัน)	ผ้า (หลา / วัน)
ไทย	1,000	500
สหรัฐฯ	800	1,200
ผลผลิตรวม	1,800	1,700

ต่อมา เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศ หากไทยและสหรัฐฯ เลือกทำการผลิตสินค้าเฉพาะชนิดที่ตนเองมีความได้เปรียบสัมบูรณ์ กล่าวคือ ไทยใช้แรงงานทั้งหมด 200 คนผลิตข้าว ส่วนสหรัฐฯ ใช้แรงงานทั้งหมด 200 คนผลิตผ้า แล้วส่งออกสินค้าของตน

มาค้าขายแลกเปลี่ยนกัน จะเห็นได้ว่า ปริมาณผลผลิตรวมของสินค้าทั้งสองชนิดจะมากกว่า เมื่อเทียบกับก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ โดยผลผลิตรวมของข้าวจะเพิ่มขึ้นวันละ 200 ถึง ขณะที่ผ้าจะมีผลผลิตรวมเพิ่มขึ้นวันละ 700 หลา ดังแสดงในตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 แสดงปริมาณผลผลิตข้าวและผ้าที่แต่ละประเทศผลิตได้ เมื่อมีการแบ่งงานกันทำ

	ข้าว (ถึง / วัน)	ผ้า (หลา / วัน)
ไทย	2,000	-
สหรัฐฯ	-	2,400
ผลผลิตรวม	2,000	2,400

ตารางที่ 2.4 แสดงจำนวนแรงงานที่ประเทศไทยและสหรัฐฯ ใช้ในการผลิตข้าวและผ้าต่อ 1 หน่วยสินค้า

หน่วย : คน / วัน

	ข้าว 1 ถึง	ผ้า 1 หลา
ไทย	2	2
สหรัฐฯ	8	8

1. วิธีการค้า

จากตัวอย่างในตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่า ไทยเป็นประเทศที่มีความได้เปรียบสัมบูรณ์ในการผลิตข้าว เพราะในการผลิตข้าวจำนวน 1 ถึง ไทยใช้แรงงานน้อยกว่าสหรัฐฯ คือ 2 คน / วัน ขณะที่สหรัฐฯ จะเป็นประเทศที่มีความได้เปรียบสัมบูรณ์ในการผลิตผ้า เพราะในการผลิตผ้าจำนวน 1 หลา สหรัฐฯ ใช้แรงงานจำนวน 4 คน / วัน ซึ่งน้อยกว่าไทย

ดังนั้น เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศ วิธีการค้าของทั้งสองประเทศ ก็คือ ไทย จะเป็นผู้ผลิตและส่งออกข้าว ขณะที่สหรัฐฯ จะเป็นผู้ผลิตและส่งออกผ้า

2. อัตราการค้ำระหว่างประเทศ

2.1 ก่อนมีการค้ำระหว่างประเทศ

ก. ประเทศไทย

ในการผลิตข้าวจำนวน 1 ถัง ไทยใช้แรงงานจำนวน 2 คน / วัน ขณะที่การผลิตผ้า 1 หลา ไทยใช้แรงงานจำนวน 6 คน / วัน แสดงว่าในไทย ข้าวจำนวน 1 ถัง จะมีราคาเท่ากับผ้าจำนวน 0.33 หลา หรือผ้า 1 หลา จะมีราคาเท่ากับข้าวจำนวน 3 ถัง

ดังนั้น ก่อนมีการค้ำระหว่างประเทศ อัตราการค้าของไทยระหว่างข้าวเทียบกับผ้าคือ ข้าว 1 ถัง : ผ้า 0.33 หลา และระหว่างผ้าเทียบกับข้าวคือ ผ้า 1 หลา : ข้าว 3 ถัง

ข. ประเทศสหรัฐฯ

ในการผลิตข้าวจำนวน 1 ถัง สหรัฐฯ ใช้แรงงานจำนวน 8 คน / วัน ขณะที่การผลิตผ้าจำนวน 1 หลา ใช้แรงงาน 4 คน / วัน แสดงว่า ในสหรัฐฯ ข้าว 1 ถัง จะมีราคาเท่ากับผ้าจำนวน 2 หลา หรือ ผ้า 1 หลา จะมีราคาเท่ากับข้าวจำนวน 0.5 ถัง

ดังนั้น ก่อนมีการค้ำระหว่างประเทศ อัตราการค้าของสหรัฐฯ ระหว่างข้าวเทียบกับผ้าคือ ข้าว 1 ถัง : ผ้า 2 หลา และระหว่างผ้าเทียบกับข้าวคือ ผ้า 1 หลา : ข้าว 0.5 ถัง

2.2 เมื่อมีการค้ำระหว่างประเทศ

ก. ประเทศไทย

จากอัตราการค้ำภายในประเทศดังกล่าวข้างต้น แสดงว่า เมื่อมีการค้ำระหว่างประเทศเกิดขึ้น ไทยจะยินดีทำการค้าโดยการส่งออกข้าวมาแลกเปลี่ยนผ้ากับสหรัฐฯ ก็ต่อเมื่อข้าว 1 ถังของไทย จะต้องแลกผ้าจากสหรัฐฯ ได้ในจำนวนที่มากกว่า 0.33 หลา หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ในการแลกให้ได้ผ้าจากสหรัฐฯ จำนวน 1 หลา ไทยจะต้องใช้ข้าวแลกในจำนวนที่น้อยกว่า 3 ถัง

ดังนั้น เมื่อมีการค้ำระหว่างประเทศ ไทยจะยินดีทำการค้ากับสหรัฐฯ ก็ต่อเมื่ออัตราการค้ำระหว่างข้าวเทียบกับผ้าคือ ข้าว 1 ถัง : ผ้า > 0.33 หลา และระหว่างผ้าเทียบกับข้าวคือ ผ้า 1 หลา : ข้าว < 3 ถัง

ข. ประเทศสหรัฐฯ

สำหรับในกรณีของสหรัฐฯ นั้น สหรัฐฯ จะยินดีทำการค้ากับไทย โดยการส่งออกผ้ามาแลกเปลี่ยนข้าว ก็ต่อเมื่อ ผ้า 1 หลาของสหรัฐฯ สามารถแลกข้าวจากไทยได้ใน

จำนวนที่มากกว่า 0.5 ถึง หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ในการแลกเปลี่ยนให้ข้าวจากไทยจำนวน 1 ถึง นั้น สหรัฐฯจะต้องใช้ผ้าแลกเปลี่ยนในจำนวนที่น้อยกว่า 2 หลา

ดังนั้น สหรัฐฯ จะยินดีทำการค้ากับไทยก็ต่อเมื่อ อัตราการค้ำระหว่างข้าว เทียบกับผ้าคือ ข้าว 1 ถึง : ผ้า < 2 หลา และผ้าเทียบกับข้าวคือ ผ้า 1 หลา : ข้าว > 0.5 ถึง

เพราะฉะนั้น อัตราการค้ำระหว่างประเทศที่ทั้งสองฝ่ายยินดีค้าขายร่วมกัน ระหว่างข้าวเทียบกับผ้า และผ้าเทียบกับข้าว คือ

$$\begin{array}{l} \text{ข้าว 1 ถึง} : 0.33 \text{ หลา} < \text{ผ้า} < 2 \text{ หลา} \\ \text{ผ้า 1 หลา} : 0.5 \text{ ถึง} < \text{ข้าว} < 3 \text{ ถึง} \end{array}$$

3. ประโยชน์ของการค้าระหว่างประเทศ

ในกรณีที่ประเทศคู่ค้าทำการค้ากันอยู่ภายในขอบเขตของอัตราการค้ำระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็นอัตราใดก็ตาม ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศคู่ค้าทั้ง 2 ฝ่ายได้เสมอ เช่น จากตัวอย่างข้างต้น หากไทยและสหรัฐฯ ทำการค้ากันด้วยอัตราการค้ำคือ ข้าว 1 ถึง : ผ้า 1.5 หลา จะพบว่า ทั้งไทยและสหรัฐฯ สามารถได้รับประโยชน์จากการค้าร่วมกัน โดยไทยสามารถส่งออกข้าวจำนวน 1 ถึงมาแลกผ้าจากสหรัฐฯ ได้มากกว่าที่เคยแลกเปลี่ยนในประเทศคือ แลกผ้าได้เพิ่มขึ้นถึง 1.17 หลา ขณะที่ สหรัฐฯ สามารถแลกข้าวจำนวน 1 ถึงจากไทยโดยใช้ผ้าแลกเปลี่ยนในจำนวนที่น้อยลง 0.5 หลา

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงประโยชน์ที่จะมีต่อปริมาณผลผลิตสินค้ารวมของโลกเมื่อประเทศต่าง ๆ ใช้หลักการแบ่งงานกันทำระหว่างประเทศแล้ว จะพบว่า การที่แต่ละประเทศมุ่งผลิตสินค้าเฉพาะชนิดที่ตนมีความได้เปรียบสัมบูรณ์ แล้วนำมาค้าขายกันจะทำให้ปริมาณผลผลิตรวมของโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เช่น สมมติว่า ไทยและสหรัฐฯ มีจำนวนแรงงานเท่ากันคือ 240 คน ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ ทั้งไทยและสหรัฐฯ ใช้แรงงานในการผลิตสินค้าแต่ละชนิดเป็นจำนวนเท่ากันคือ ชนิดละ 120 คน พบว่า ปริมาณผลผลิตข้าวและผ้าที่แต่ละประเทศผลิตได้จะเป็นดังตารางที่ 2.5 โดยมีปริมาณผลผลิตข้าวรวมเท่ากับ 75 ถึง / วัน และผลผลิตผ้ารวม 50 หลา / วัน

125643

337

79440

๒๕

ตารางที่ 2.5 แสดงปริมาณผลผลิตข้าวและผ้าที่แต่ละประเทศผลิตได้
ก่อนมีการแบ่งงานกันทำ

	ข้าว (ถัง / วัน)	ผ้า (หลา / วัน)
ไทย	60	20
สหรัฐฯ	15	30
ผลผลิตรวม	75	50

ต่อมา เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศ หากไทยและสหรัฐฯ เลือกทำการผลิตสินค้าเฉพาะชนิดที่ตนเองมีความได้เปรียบสัมบูรณ์ในการผลิต โดยไทยใช้แรงงานทั้งหมดจำนวน 240 คนทำการผลิตข้าว และสหรัฐฯ ใช้แรงงานทั้งหมดจำนวน 240 คนทำการผลิตผ้าแล้วส่งออกสินค้ามาค้าขายกัน พบว่า ปริมาณผลผลิตรวมของโลกในสินค้าทั้งสองชนิดจะเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ โดยผลผลิตรวมของข้าวจะเพิ่มขึ้น 45 ถัง / วัน ขณะที่ผลผลิตรวมของผ้าจะเพิ่มขึ้น 10 หลา / วัน ดังแสดงในตารางที่ 2.6

ตารางที่ 2.6 แสดงปริมาณผลผลิตข้าวและผ้าที่แต่ละประเทศผลิตได้
เมื่อมีการแบ่งงานกันทำ

	ข้าว (ถัง / วัน)	ผ้า (หลา / วัน)
ไทย	120	-
สหรัฐฯ	-	60
ผลผลิตรวม	120	60

แม้ว่าทฤษฎีความได้เปรียบสัมบูรณ์จะเป็นทฤษฎีแรกที่ Smith สร้างขึ้นเพื่อใช้อธิบายปรากฏการณ์เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ และถือเป็นรากฐานสำคัญของทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศอื่น ๆ ในยุคต่อมาก็ตาม แต่ทฤษฎีนี้ก็ยังมีข้อบกพร่องที่สำคัญประการหนึ่ง นั่นก็คือ ไม่สามารถใช้อธิบายการค้าระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นในกรณีที่ประเทศใดประเทศหนึ่งมีความได้เปรียบสัมบูรณ์ (หรือเสียเปรียบสัมบูรณ์) ในการผลิตสินค้าทั้ง 2 ชนิด ทั้งนี้เพราะหากอาศัยกรอบแนวคิดของทฤษฎีความได้เปรียบสัมบูรณ์ มาวิเคราะห์การค้าในกรณีดังกล่าว

พบว่า การค้าระหว่างประเทศจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เพราะประเทศที่มีความได้เปรียบสัมบูรณ์ในการผลิตสินค้าทุกชนิดจะกลายเป็นผู้ผลิตและส่งออกสินค้าเองทั้งหมด ในขณะที่ประเทศที่มีความเสียเปรียบสัมบูรณ์ก็จะต้องเป็นผู้นำเข้าสินค้าทุกชนิดเช่นกัน ซึ่งในที่สุดการค้าของทั้งสองประเทศจะไม่สามารถดำเนินไปได้ แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในโลกแห่งความเป็นจริง เรามักจะพบว่า การค้าระหว่างประเทศยังคงเกิดขึ้นได้เสมอ แม้ว่าประเทศใดประเทศหนึ่งจะมีความได้เปรียบสัมบูรณ์ (หรือเสียเปรียบสัมบูรณ์) ในการผลิตสินค้าทุกชนิดก็ตาม โดยประเทศที่มีความได้เปรียบสัมบูรณ์ในการผลิตสินค้าทุกชนิด ก็ยังคงเลือกผลิตและส่งออกสินค้าเพียงบางชนิด และนำเข้าสินค้าชนิดอื่นจากต่างประเทศ เช่นเดียวกับประเทศที่มีความเสียเปรียบสัมบูรณ์ในการผลิตสินค้าทุกชนิด ก็ยังคงเลือกผลิตและส่งออกสินค้าบางชนิดไปค้าขายแลกเปลี่ยนกับประเทศอื่น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การค้าระหว่างประเทศในกรณีดังกล่าวไม่สามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดของทฤษฎีความได้เปรียบสัมบูรณ์

จากข้อบกพร่องของทฤษฎีความได้เปรียบสัมบูรณ์ ทำให้นักเศรษฐศาสตร์สำนัก Classic ท่านต่อมาคือ David Ricardo นำเอาแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวมาทำการปรับปรุงและพัฒนาขึ้นเป็นทฤษฎีใหม่ที่มีความสมบูรณ์มากขึ้น และสามารถใช้อธิบายกรณีการค้าระหว่างประเทศที่ทฤษฎีแรกไม่สามารถอธิบายได้ รวมทั้งเป็นทฤษฎีที่มีผู้นำมาประยุกต์ใช้กันอย่างกว้างขวาง ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศดังกล่าว ได้แก่ ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ

ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Theory of Comparative Advantage)

แนวคิดของทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ อธิบายว่า ในกรณีที่ประเทศใดประเทศหนึ่งมีความได้เปรียบสัมบูรณ์ในการผลิตสินค้าทุกชนิด การค้าระหว่างประเทศยังคงเกิดขึ้นได้เสมอ ถ้าหากขนาดความได้เปรียบสัมบูรณ์ในการผลิตสินค้าแต่ละชนิดของประเทศดังกล่าวไม่เท่ากัน โดยประเทศนี้จะเลือกทำการผลิตและส่งออกสินค้าชนิดที่ตนเองมีความได้เปรียบสัมบูรณ์ในการผลิตมากที่สุดเมื่อเทียบกับสินค้าชนิดอื่น เพราะถือว่าสินค้านี้เป็นสินค้าที่ประเทศนี้มี *ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ* ในการผลิต ขณะเดียวกัน ประเทศคู่ค้าอีกประเทศหนึ่งที่มีความเสียเปรียบสัมบูรณ์ในการผลิตสินค้าทุกชนิด ก็จะเลือกทำการผลิตและส่งออกสินค้าชนิดที่ตนเองมีความเสียเปรียบสัมบูรณ์ในการผลิตน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับสินค้าชนิดอื่น เพราะถือว่าเป็นสินค้าที่ประเทศของตนมี *ความได้เปรียบโดย*

เปรียบเทียบ ในการผลิต ซึ่งในที่สุดการค้าระหว่างประเทศจะสามารถเกิดขึ้น และสร้างประโยชน์ให้กับประเทศคู่ค้าทั้งสองฝ่ายร่วมกันได้

การอธิบายแนวคิดของทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ยังคงอยู่บนพื้นฐานของข้อสมมุติต่าง ๆ ตามทฤษฎีความได้เปรียบสัมบูรณ์ของสำนัก Classic ตัวอย่างในตารางที่ 2.7 แสดงถึงการวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ โดยสมมุติว่า ประเทศไทยและสหรัฐฯ ทำการผลิตสินค้าแต่ละชนิดคือ ข้าว และ ผ้า จำนวน 1 หน่วย โดยใช้จำนวนแรงงานแตกต่างกันตามข้อมูลที่ปรากฏในตาราง

ตารางที่ 2.7 แสดงจำนวนแรงงานที่ประเทศไทยและสหรัฐฯ ใช้ในการผลิตข้าว และผ้าต่อ 1 หน่วยสินค้า

หน่วย : คน / วัน

	ข้าว 1 ถัง	ผ้า 1 หลา
ไทย	2	2
สหรัฐฯ	8	8

1. วิธีการค้า

จากตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่า ไทยมีความได้เปรียบสัมบูรณ์ในการผลิตสินค้าทั้งสองชนิด ขณะที่สหรัฐฯ มีความเสียเปรียบสัมบูรณ์ในการผลิตสินค้าทั้งสองชนิด ดังนั้น การค้าระหว่างประเทศไทยและสหรัฐฯ จะเกิดขึ้นได้ ถ้าหากไทยและสหรัฐฯ มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าที่ต่างกัน

ก. ประเทศไทย

ในการผลิตข้าว 1 ถัง ไทยใช้ต้นทุนการผลิตเท่ากับแรงงานจำนวน 2 คน / วัน ขณะที่สหรัฐฯ ใช้ต้นทุนการผลิตเท่ากับแรงงานจำนวน 8 คน / วัน แสดงว่า ในการผลิตข้าว 1 ถัง ไทยใช้ต้นทุนการผลิตคิดเป็น $2/8$ ของต้นทุนที่สหรัฐฯ ใช้ หรือเท่ากับร้อยละ 25 ขณะที่การผลิตผ้า 1 หลา ไทยใช้ต้นทุนการผลิตเท่ากับแรงงานจำนวน 4 คน / วัน ส่วนสหรัฐฯ ใช้ต้นทุนการผลิตเท่ากับแรงงานจำนวน 6 คน / วัน แสดงว่า ในการผลิตผ้า 1 หลา ไทยใช้ต้นทุนการผลิตคิดเป็น $4/6$ ของต้นทุนที่สหรัฐฯ ใช้ หรือเท่ากับร้อยละ 66.7 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ไทยเป็นประเทศที่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตข้าว

ข. ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในการผลิตข้าว 1 ถัง สหรัฐฯ ใช้ต้นทุนการผลิตเท่ากับแรงงาน 8 คน / วัน ขณะที่ไทยใช้ 2 คน / วัน แสดงว่า ในการผลิตข้าว 1 ถัง สหรัฐฯ ใช้ต้นทุนการผลิตคิดเป็น 4 เท่าของต้นทุนที่ไทยใช้ หรือเท่ากับร้อยละ 400 ขณะที่การผลิตผ้าจำนวน 1 หลา สหรัฐฯ ใช้ต้นทุนการผลิตเท่ากับแรงงานจำนวน 6 คน / วัน ขณะที่ไทยใช้ 4 คน / วัน แสดงว่า ในการผลิตผ้า 1 หลา สหรัฐฯ ใช้ต้นทุนการผลิตคิดเป็น $6/4$ เท่าของต้นทุนที่ไทยใช้ หรือเท่ากับร้อยละ 150 ดังนั้น สหรัฐฯ จึงมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตผ้า

เมื่อประเทศไทยและสหรัฐฯ มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าต่างกัน ดังนั้น การค้าระหว่างประเทศทั้งสองจึงเกิดขึ้นได้ โดยวิธีการค้าระหว่างไทยและสหรัฐฯ คือ ไทยจะเป็นผู้ผลิตและส่งออกข้าว และสหรัฐฯ จะเป็นผู้ผลิตและส่งออกผ้า

2. อัตราการค้าระหว่างประเทศ

2.1 ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ

ก. ประเทศไทย

ในการผลิตข้าว 1 ถัง ไทยใช้แรงงาน 2 คน / วัน ขณะที่การผลิตผ้า 1 หลา ไทยใช้แรงงาน 4 คน / วัน แสดงว่า ในไทย ข้าว 1 ถัง จะมีราคาเท่ากับผ้า 0.5 หลา หรืออีกนัยหนึ่ง ผ้า 1 หลา จะมีราคาเท่ากับข้าว 2 ถัง ดังนั้น อัตราการค้าในไทยก่อนมีการค้าระหว่างประเทศระหว่างข้าวเทียบกับผ้า คือ ข้าว 1 ถัง : ผ้า 0.5 หลา และระหว่างผ้าเทียบกับข้าวคือ ผ้า 1 หลา : ข้าว 2 ถัง

ข. ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในการผลิตข้าว 1 ถัง สหรัฐฯ ใช้แรงงาน 8 คน / วัน ขณะที่การผลิตผ้า 1 หลา สหรัฐฯ ใช้แรงงาน 6 คน / วัน แสดงว่า ในสหรัฐฯ ข้าว 1 ถังจะมีราคาเท่ากับผ้า 1.33 หลา หรือในทางกลับกัน ผ้า 1 หลาในสหรัฐฯ จะมีราคาเท่ากับข้าว 0.75 ถัง ดังนั้น อัตราการค้าในประเทศสหรัฐฯ ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศระหว่างข้าวเทียบกับผ้าคือ ข้าว 1 ถัง : ผ้า 1.33 หลา และผ้าเทียบกับข้าวคือ ผ้า 1 หลา : ข้าว 0.75 ถัง

2.2 เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศ

ก. ประเทศไทย

ไทยจะยินดีทำการค้ากับสหรัฐฯ โดยการส่งออกข้าวมาแลกเปลี่ยนผ้า ก็ต่อเมื่อ อัตราการค้าระหว่างข้าวเทียบกับผ้าคือ ข้าว 1 ถัง : ผ้า > 0.5 หลา และผ้าเทียบกับข้าวคือ ผ้า 1 หลา : ข้าว < 2 ถัง

ข. ประเทศสหรัฐฯ

สหรัฐฯ จะยินดีทำการค้ากับไทย โดยการส่งออกผ้ามาแลกเปลี่ยนข้าวก็ต่อเมื่อ อัตราการค้าระหว่างข้าวเทียบกับผ้าคือ ข้าว 1 ถัง : ผ้า < 1.33 หลา และผ้าเทียบกับข้าวคือ ผ้า 1 หลา : ข้าว > 1.33 ถัง

ดังนั้น อัตราการค้าระหว่างประเทศที่ไทยและสหรัฐฯ ยินดีทำการค้าร่วมกัน ระหว่างข้าวเทียบกับผ้า และระหว่างผ้าเทียบกับข้าว คือ

$\begin{aligned} \text{ข้าว 1 ถัง} & : 0.5 \text{ หลา} < \text{ผ้า} < 1.33 \text{ หลา} \\ \text{ผ้า 1 หลา} & : 0.75 \text{ ถัง} < \text{ข้าว} < 2 \text{ ถัง} \end{aligned}$
--

3. ประโยชน์ของการค้าระหว่างประเทศ

ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ เป็นอีกทฤษฎีหนึ่งของนักเศรษฐศาสตร์สำนัก Classic ที่เชื่อว่า การค้าระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าแบบเสรีนั้น ในที่สุดแล้วจะสามารถนำมาซึ่งประโยชน์แก่ประเทศคู่ค้าทั้งสองฝ่ายร่วมกันได้เสมอ ถ้าหากประเทศคู่ค้าทั้งสองฝ่ายทำการค้ากันภายในขอบเขตของอัตราการค้าระหว่างประเทศ

เช่น จากตัวอย่างข้างต้น หากไทยและสหรัฐฯ ตกลงทำการค้ากันด้วยอัตราการค้าระหว่างผ้าเทียบกับข้าวเท่ากับ ผ้า 1 หลา : ข้าว 1.5 ถัง พบว่า ไทยจะได้รับประโยชน์จากการค้ากับสหรัฐฯ เพราะเมื่อมีการค้า ไทยสามารถใช้ข้าวแลกผ้าจากสหรัฐฯ ในจำนวนที่น้อยลง 0.5 ถัง ขณะเดียวกัน สหรัฐฯ ก็จะได้รับประโยชน์จากการค้ากับไทยด้วยเช่นกัน เพราะเมื่อมีการค้า ผ้า 1 หลาของสหรัฐฯ จะสามารถแลกข้าวจากไทยได้เพิ่มขึ้นถึง 0.75 ถัง

ข้อยกเว้นของทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ

ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมีข้อยกเว้นที่อธิบายว่า การค้าระหว่างประเทศจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลย ในกรณีที่เมื่อประเทศใดประเทศหนึ่งมีความได้เปรียบสัมบูรณ์ (หรือเสียเปรียบสัมบูรณ์) ในการผลิตสินค้าทุกชนิดในสัดส่วนเท่ากันหมด หรือนั่นคือ เป็นกรณีที่ประเทศคู่ค้าแต่ละประเทศไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าชนิดใดเลยนั่นเอง ดังแสดงในตัวอย่างตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนปัจจัยแรงงานที่ประเทศไทยและสหรัฐฯ ใช้ในการผลิตข้าว และผ้าต่อ 1 หน่วยสินค้า

หน่วย : คน / วัน

	ข้าว 1 ถัง	ผ้า 1 หลา
ไทย	2	4
สหรัฐฯ	8	16

จากตาราง เมื่อพิจารณากรณีประเทศไทย จะเห็นได้ว่า ในการผลิตข้าว ไทยใช้ต้นทุนการผลิตเท่ากับ 2/8 หรือเท่ากับร้อยละ 25 ของต้นทุนที่สหรัฐฯ ใช้ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ไทยใช้ต้นทุนต่ำกว่าสหรัฐฯ คิดเป็นร้อยละ 75 ขณะเดียวกัน ในการผลิตผ้า ไทยใช้ต้นทุนเท่ากับ 4/16 หรือเท่ากับร้อยละ 25 ของต้นทุนที่สหรัฐฯ ใช้ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ไทยใช้ต้นทุนต่ำกว่าสหรัฐฯ คิดเป็นร้อยละ 75 จากข้อมูลดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า ประเทศไทยไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าชนิดใดเลย

สำหรับในกรณีของสหรัฐฯ พบว่า ในการผลิตข้าว สหรัฐฯ ใช้ต้นทุน 8/2 หรือเท่ากับร้อยละ 400 ของต้นทุนที่ไทยใช้ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ สหรัฐฯ ใช้ต้นทุนสูงกว่าไทยร้อยละ 300 ส่วนในการผลิตผ้า สหรัฐฯ ใช้ต้นทุน 16/4 หรือเท่ากับร้อยละ 400 ของต้นทุนที่ไทยใช้ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ สหรัฐฯ ใช้ต้นทุนสูงกว่าไทยคิดเป็นร้อยละ 300 ดังนั้น สหรัฐฯ จึงไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าชนิดใดเช่นกัน

เมื่อทั้งสองประเทศไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าชนิดใดเลย การค้าระหว่างประเทศทั้งสองจึงไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เพราะจะไม่มีอัตราการค้าระหว่างประเทศใดเลยที่จะทำให้ทั้งสองประเทศยินดีทำการค้าร่วมกัน

พิสูจน์

ในกรณีของประเทศไทย ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ อัตราการค้าภายในระหว่างข้าวเทียบกับผ้าและระหว่างผ้าเทียบกับข้าวคือ ข้าว 1 ถัง : ผ้า 0.5 หลา และ ผ้า 1 หลา : ข้าว 2 ถัง ฉะนั้น หากไทยทำการค้ากับสหรัฐฯ โดยเลือกเป็นผู้ผลิตและส่งออกข้าว แสดงว่า อัตราการค้าที่ไทยจะยินดีทำการค้ากับสหรัฐฯ ระหว่างข้าวเทียบกับผ้าและผ้าเทียบกับข้าวคือ ข้าว 1 ถัง : ผ้า > 0.5 หลา และ ผ้า 1 หลา : ข้าว < 2 ถัง ในทางตรงกันข้าม หากไทยทำการค้ากับสหรัฐฯ โดยเลือกเป็นผู้ผลิตและส่งออกผ้า แสดงว่า ไทยจะยินดีค้าเมื่ออัตราการค้าระหว่างข้าวเทียบกับผ้า และผ้าเทียบกับข้าวคือ ข้าว 1 ถัง : ผ้า < 0.5 หลา และ ผ้า 1 หลา : ข้าว > 2 ถัง

ส่วนสหรัฐฯ ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ อัตราการค้าระหว่างข้าวเทียบกับผ้าและผ้าเทียบกับข้าวคือ ข้าว 1 ถัง : ผ้า 0.5 หลา และ ผ้า 1 หลา : ข้าว 2 ถัง ฉะนั้น หากสหรัฐฯ ทำการค้ากับไทย โดยเลือกผลิตและส่งออกผ้า แสดงว่า อัตราการค้าระหว่างข้าวเทียบกับผ้า และผ้าเทียบกับข้าวจะต้องเท่ากับ ข้าว 1 ถัง : ผ้า < 0.5 หลา และ ผ้า 1 หลา : ข้าว > 2 ถัง หรือหากสหรัฐฯ จะทำการค้ากับไทยโดยเลือกผลิตและส่งออกข้าว อัตราการค้าระหว่างข้าวเทียบกับผ้า และผ้าเทียบกับข้าวจะต้องเท่ากับอัตรา ข้าว 1 ถัง : ผ้า > 0.5 หลา หรือ ผ้า 1 หลา : ข้าว < 2 ถัง

จะเห็นได้ว่า การค้าระหว่างประเทศทั้งสองไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลยไม่ว่าแต่ละประเทศจะเลือกวิธีการค้าโดยการเป็นผู้ส่งออกและนำเข้าสินค้าชนิดใดก็ตาม เพราะอัตราการค้าที่แต่ละประเทศยินดีทำการค้าภายใต้วิธีการค้านั้น ๆ จะอยู่ในทิศทางที่ตรงข้ามกันเสมอ

ทฤษฎีต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost Theory)

ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ แม้ว่าจะพัฒนาขึ้นมาจากทฤษฎีความได้เปรียบสัมบูรณ์ และสามารถใช้อธิบายสิ่งที่ทฤษฎีดังกล่าวไม่สามารถอธิบายได้ก็ตาม แต่ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบก็ยังมีข้อบกพร่องในส่วนที่กำหนดข้อสมมุติที่ใช้วิเคราะห์เป็นไปตามทฤษฎีมูลค่าแรงงาน ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นข้อสมมุติที่ไม่สามารถเป็นไปได้ ดังนั้น นักเศรษฐศาสตร์สำนัก Classic อีกท่านหนึ่งคือ Harberler จึงได้นำเอาทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมาปรับปรุงแก้ไขใหม่ โดยยกเลิกข้อสมมุติเกี่ยวกับทฤษฎีมูลค่าแรงงานลง แล้วเสนอแนวคิดในเรื่องของต้นทุนค่าเสียโอกาสมาใช้เป็นเครื่องมือในการอธิบายความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบแทน ซึ่งเรียกว่าเป็น “ทฤษฎีต้นทุนค่าเสียโอกาส”

ตามทฤษฎีต้นทุนค่าเสียโอกาสอธิบายว่า ในประเทศที่มีการใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตอย่างเต็มที่เพื่อทำการผลิตสินค้า 2 ชนิด การผลิตสินค้าชนิดหนึ่งเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ประเทศจะต้องลดการผลิตสินค้าอีกชนิดหนึ่งลงเสมอ ซึ่งขนาดของสินค้าชนิดหลังที่ประเทศจะต้องลดการผลิตลง คือ ต้นทุนค่าเสียโอกาสของการผลิตสินค้าชนิดแรก เช่น หากประเทศ A ใช้ปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ทั้งหมดผลิตสินค้า X จะผลิตได้วันละ 280 หน่วย หรือหากใช้ปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ทั้งหมดผลิตสินค้า Y จะได้วันละ 200 หน่วย แสดงว่า ต้นทุนค่าเสียโอกาสในการผลิตสินค้า X 1 หน่วย คือ สินค้า Y จำนวน 0.7 หน่วย และต้นทุนค่าเสียโอกาสในการผลิตสินค้า Y 1 หน่วย คือ สินค้า X จำนวน 1.4 หน่วย เป็นต้น ดังนั้น ถ้าประเทศต่าง ๆ ทำการเปรียบเทียบขนาดต้นทุนค่าเสียโอกาสในการผลิตสินค้าแต่ละชนิดของตนเข้าด้วยกันแล้ว ก็จะสามารถทราบได้ว่าสินค้าชนิดใดเป็นสินค้าที่ประเทศของตนมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิต โดยสินค้าชนิดใดก็ตามที่ประเทศมีต้นทุนค่าเสียโอกาสในการผลิตน้อยที่สุด จะเป็นสินค้าที่ประเทศนั้นมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิต และเมื่อมีการค้าเกิดขึ้น ประเทศดังกล่าวก็ควรเลือกผลิตและส่งออกสินค้าชนิดนั้น และนำเข้าสินค้าชนิดที่ตนมีต้นทุนค่าเสียโอกาสในการผลิตมากที่สุด และเนื่องจากทฤษฎีต้นทุนค่าเสียโอกาสยังคงวิเคราะห์อยู่บนพื้นฐานข้อสมมุติของสำนัก Classic ประการหนึ่ง คือ สมมุติให้ปัจจัยการผลิตแต่ละหน่วยในประเทศเดียวกันมีลักษณะเหมือนกันทุกประการ ดังนั้น เส้นความเป็นไปได้ในการผลิตตามทฤษฎีต้นทุนค่าเสียโอกาสจึงมีลักษณะเป็นเส้นตรง แสดงค่าความชันหรือค่า MRT ซึ่งหมายถึง ขนาดของต้นทุนค่าเสียโอกาสในการผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งที่คงที่เสมอ ดังการวิเคราะห์ในตารางต่อไปนี้

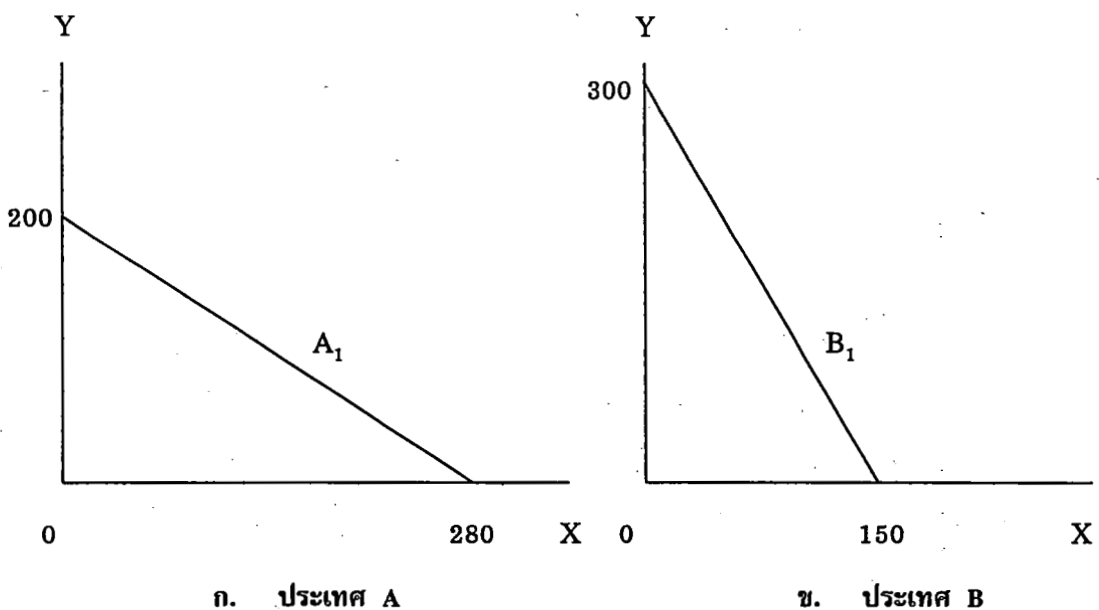
ตารางที่ 9 แสดงจำนวนผลผลิตสินค้า X และ Y ที่ประเทศ A และ B ผลิตได้ด้วยปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ทั้งหมดจำนวนหนึ่งอย่างเต็มที่

	สินค้า X (หน่วย)	สินค้า Y (หน่วย)
ประเทศ A	280	200
ประเทศ B	150	300

จากตารางจะเห็นได้ว่า สำหรับประเทศ A ต้นทุนค่าเสียโอกาสในการผลิตสินค้า X 1 หน่วย คือ สินค้า Y 0.7 หน่วย ส่วนต้นทุนค่าเสียโอกาสในการผลิตสินค้า Y 1 หน่วยคือ สินค้า X 1.4 หน่วย ดังนั้น ประเทศ A จึงมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้า X ส่วนประเทศ B ต้นทุนค่าเสียโอกาสในการผลิตสินค้า X 1 หน่วยคือ สินค้า Y 2 หน่วย ขณะที่ต้นทุนค่าเสียโอกาสในการผลิตสินค้า Y 1 หน่วยคือ สินค้า X 0.5 หน่วย ดังนั้น ประเทศ B จึงมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้า Y และเมื่อมีการค้าเกิดขึ้น ประเทศ A จะผลิตและส่งออกสินค้า X ส่วนประเทศ B จะผลิตและส่งออกสินค้า Y

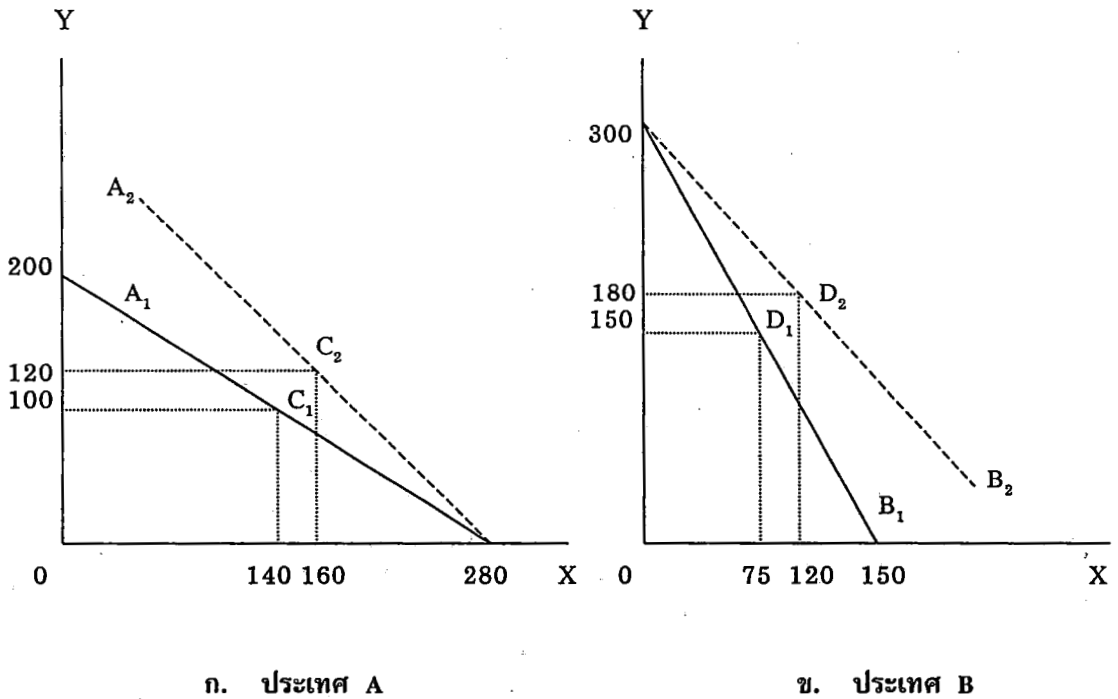
สำหรับเส้นความเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศ A และ B จะมีลักษณะเป็นเส้นตรงดังแสดงในรูปที่ 2.1 โดยเส้นความเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศ A คือเส้น A_1 ในรูปที่ 2.1 ก. ซึ่งหมายความว่า ด้วยปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ทั้งหมดจำนวนหนึ่ง หากประเทศ A ใช้ทำการผลิตแต่เฉพาะสินค้า X จะผลิตได้ 280 หน่วย แต่ถ้าผลิตเฉพาะสินค้า Y จะผลิตได้ 200 หน่วย ส่วนเส้นความเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศ B คือ เส้น B_1 ในรูปที่ 2.1 ข. หมายความว่า หากประเทศ B ใช้ปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ทั้งหมดทำการผลิตแต่เฉพาะสินค้า X จะผลิตได้ 150 หน่วย และถ้าผลิตเฉพาะสินค้า Y จะผลิตได้ 300 หน่วย

รูปที่ 2.1 แสดงเส้นความเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศ A และ B

เนื่องจากความชันของเส้นความเป็นไปได้ในการผลิตหรือค่า MRT_{XY} แสดงถึงต้นทุนค่าเสียโอกาสในการผลิตสินค้า X ดังนั้น เส้นความเป็นไปได้ในการผลิต จึงเป็นเส้นที่แสดงถึงอัตราการค้าภายในของประเทศนั้น ๆ ก่อนมีการค้าด้วย ดังเช่นในรูปที่ 2.1 ก. เส้น A_1 คือเส้นแสดงอัตราการค้าภายในของประเทศ A โดยมี ค่า MRT_{XY} ของเส้น A_1 (ไม่คิดเครื่องหมาย) เท่ากับ 0.7 ส่วนเส้น B_1 ในรูปที่ 2.1 ข. ก็จะเป็นเส้นแสดงอัตราการค้าภายในของประเทศ B โดยค่า MRT_{XY} ของเส้น B_1 (ไม่คิดเครื่องหมาย) เท่ากับ 2

รูปที่ 2.2 แสดงอัตราการค้าระหว่างประเทศของประเทศ A และ B

ในกรณีที่ประเทศ A และ B ทำการค้าร่วมกัน อัตราการค้าระหว่างประเทศที่ทั้งสองฝ่ายยินดีค้าระหว่างกันนั้น จะต้องมีความแตกต่างไปจากอัตราการค้าภายในของแต่ละประเทศ และอยู่ระหว่างอัตราการค้าภายในของทั้งสองประเทศเสมอ ดังในรูปที่ 2.2 จะเห็นว่า ในกรณีของประเทศ A ซึ่งเน้นการผลิตและส่งออกสินค้า X จะยินดีค้าเมื่อ สินค้า X 1 หน่วยสามารถแลกกับสินค้า Y ได้มากกว่า 0.7 หน่วย ดังนั้น เส้นแสดงอัตราการค้าระหว่างประเทศของประเทศ A จึงมีค่าความชันมากกว่าเส้น A_1 เช่นเป็นดังเส้นประ A_2 ใน

รูปที่ 2.2 ก. มีค่าความชันเท่ากับ 1 ส่วนประเทศ B ซึ่งเน้นการผลิตและส่งออกสินค้า Y จะยินดีค้าเมื่อประเทศ B สามารถแลกสินค้า X 1 หน่วยโดยใช้ Y น้อยกว่า 2 หน่วย ดังนั้น เส้นแสดงอัตราการค้ำระหว่างประเทศของประเทศ B จึงมีความชันน้อยกว่าเส้น B_1 เช่นเป็นดังเส้นประ B_2 ในรูปที่ 2.2 ข. มีค่าความชันเท่ากับ 1 เช่นกัน

และเมื่อพิจารณาประโยชน์ที่ประเทศทั้งสองจะได้รับจากการค้า พบว่า ก่อนมีการค้า ทั้งสองประเทศจะทำการผลิตและบริโภคสินค้าอยู่บนเส้นความเป็นไปได้ในการผลิตของตนเองเสมอ เช่น ก่อนมีการค้า ประเทศ A เลือกทำการผลิตและบริโภคอยู่ ณ จุด C_1 บนเส้น A_1 โดยผลิตและบริโภคสินค้า X และ Y เท่ากับ 140 และ 100 หน่วย ตามลำดับ ขณะที่ประเทศ B ทำการผลิตและบริโภค ณ จุด D_1 บนเส้น B_1 คือ ผลิตและบริโภคสินค้า X และ Y เท่ากับ 75 และ 150 หน่วย ตามลำดับ

แต่เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศ โดยประเทศ A มุ่งผลิตเฉพาะสินค้า X ได้จำนวน 280 หน่วย ส่วนประเทศ B ผลิตแต่เฉพาะสินค้า Y ได้จำนวน 300 หน่วยแล้ว นำมาค้าขายกัน หากอัตราการค้ำระหว่างประเทศระหว่างสินค้า X : Y คือ 1 : 1 ประเทศ A จะได้รับประโยชน์จากการค้า โดยถ้าประเทศ A เลือกบริโภคที่จุด C_2 จะสามารถบริโภคสินค้า X และ Y ได้เพิ่มขึ้นเป็น 160 และ 120 หน่วย ตามลำดับ ส่วนประเทศ B จะได้รับประโยชน์เช่นกัน โดยถ้าหากประเทศ B เปลี่ยนจุดการบริโภคมาอยู่ที่จุด D_2 จะสามารถบริโภคสินค้า X และ Y ได้เพิ่มขึ้นเป็น 120 และ 180 หน่วย ตามลำดับ นอกจากนี้ การค้าระหว่างประเทศยังทำให้ปริมาณผลผลิตรวมของสินค้า X และ Y เพิ่มขึ้นด้วย เพราะก่อนมีการค้า ปริมาณผลผลิตรวมของสินค้า X และ Y จากทั้งสองประเทศเท่ากับ 215 และ 250 หน่วย ตามลำดับ แต่เมื่อมีการค้าโดยที่แต่ละประเทศมุ่งผลิตแต่เฉพาะสินค้าที่ตนมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ จะทำให้ปริมาณผลผลิตสินค้า X และ Y ที่ได้จากทั้งสองประเทศรวมกันเพิ่มขึ้นเป็น 280 และ 300 หน่วย ตามลำดับ

บทที่ 3

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยใหม่

ความมุ่งหมายของบทเรียน

1. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงการอธิบายสาเหตุ และผลของการค้าระหว่างประเทศตามแนวคิดทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยใหม่
2. เพื่อให้ผู้เรียนเห็นถึงผลการทดสอบเชิงประจักษ์ในทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยใหม่

เนื้อหาบทเรียน

1. ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของเฮคเซอร์และโอห์ลีน
2. ทฤษฎีความเท่าเทียมกันในราคาปัจจัยการผลิต
3. เส้นเสนอซื้อขาย
4. ข้อขัดแย้งของ Leontief

วิธีการสอนและกิจกรรม

การบรรยายและซักถาม

สื่อการสอน

แผ่นใส

การวัดผลและประเมินผล

1. การซักถามในขณะเรียน
2. การสังเกตพฤติกรรมในขณะเรียน

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยใหม่ เป็นทฤษฎีที่มุ่งเน้นการอธิบายประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ 2 ประเด็นคือ

1. สาเหตุของการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งประเด็นดังกล่าวจะอธิบายด้วยแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ชาวสวีเดนที่สำคัญ 2 ท่าน คือ Eli Heckscher และ Bertil Ohlin ที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของเฮคเซอร์และโอห์ลิน”

2. ผลของการค้าระหว่างประเทศ ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงราคาปัจจัยการผลิตของประเทศคู่ค้า ทฤษฎีที่ใช้สำหรับอธิบายประเด็นดังกล่าวก็คือ “ทฤษฎีความเท่าเทียมกันในราคาปัจจัยการผลิต” ซึ่งเป็นแนวคิดของ Paul A. Samuelson

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของเฮคเซอร์และโอห์ลิน (Heckscher - Ohlin Theorem)

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของเฮคเซอร์และโอห์ลิน เป็นทฤษฎีที่ได้รับความสนใจจากบรรดานักเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเป็นอย่างมากในช่วงปี 1950 - 1960 โดยเฮคเซอร์และโอห์ลินอธิบายสาเหตุของการค้าระหว่างประเทศว่า เกิดขึ้นเนื่องจากการที่ประเทศคู่ค้าแต่ละประเทศมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าที่แตกต่างกัน ซึ่งสาเหตุที่ทำให้ประเทศต่างๆ มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าที่แตกต่างกันนั้น เป็นเพราะแต่ละประเทศมีสภาพ “ความอุดมสมบูรณ์ในปัจจัยการผลิต” ที่ไม่เหมือนกัน โดยประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ในปัจจัยการผลิตชนิดใด ก็จะมีแนวโน้มเป็นประเทศที่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าประเภทที่เน้นการใช้ปัจจัยการผลิตชนิดดังกล่าวเข้มข้นในการผลิต ซึ่งเมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น ประเทศดังกล่าวก็จะทำการผลิตและส่งออกสินค้าชนิดที่ตนเองมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบนั้น และนำเข้าสินค้าชนิดอื่นที่ตนเองมีความเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิต ซึ่งได้แก่ สินค้าที่ผลิตโดยเน้นการใช้ปัจจัยชนิดที่ประเทศมีความขาดแคลน

ในการวิเคราะห์ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของเฮคเซอร์และโอห์ลินได้กำหนดข้อสมมุติที่สำคัญไว้ดังนี้คือ

1. มีประเทศที่เกี่ยวข้องอยู่ในแบบจำลองการค้าเพียง 2 ประเทศ (สมมุติคือ ประเทศ A และประเทศ B) มีสินค้าเพียง 2 ชนิด (สมมุติคือ สินค้า X และสินค้า Y) และมีปัจจัยการผลิต 2 ชนิด (สมมุติคือ ปัจจัยทุน และปัจจัยแรงงาน)

2. แต่ละประเทศมีสภาพความอุดมสมบูรณ์ในปัจจัยการผลิตที่แตกต่างกัน
3. สินค้า X เป็นสินค้าที่เน้นการใช้ปัจจัยทุนเข้มข้นในการผลิต ขณะที่สินค้า Y เป็นสินค้าที่เน้นการใช้ปัจจัยแรงงานเข้มข้นในการผลิต
4. ฟังก์ชันการผลิตสินค้าต่างชนิดกันจะแตกต่างกัน แต่ของสินค้าชนิดเดียวกันจะเหมือนกันในทั้งสองประเทศ
5. การผลิตสินค้าแต่ละชนิดของทั้งสองประเทศ มีลักษณะของผลได้ต่อขนาดการผลิตในระยะยาวเป็นแบบคงที่
6. ตลาดสินค้าและตลาดปัจจัยการผลิตของทั้งสองประเทศเป็นตลาดแข่งขันสมบูรณ์
7. การเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตภายในประเทศทำได้อย่างเสรี แต่การเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตระหว่างประเทศไม่สามารถทำได้
8. ไม่มีต้นทุนในด้านค่าขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ รวมทั้งภาษีและมาตรการกีดกันการค้าอื่น ๆ

จากข้อสมมุติต่างๆ ข้างต้น แนวคิดทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของเฮคเซอร์และโอห์ลินอธิบายได้ว่า ถ้าประเทศ A เป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ในปัจจัยทุน ขณะที่ประเทศ B เป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ในปัจจัยแรงงานแล้ว ประเทศ A จะเป็นประเทศที่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้า X ส่วนประเทศ B ก็จะมี ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้า Y ฉะนั้น เมื่อทั้งสองประเทศมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าต่างชนิดกัน การค้าระหว่างประเทศจะสามารถเกิดขึ้นได้ โดยประเทศ A จะเป็นผู้ผลิตและส่งออกสินค้า X และนำเข้าสินค้า Y ส่วนประเทศ B จะเป็นผู้ผลิตและส่งออกสินค้า Y และนำเข้าสินค้า X

ความอุดมสมบูรณ์ในปัจจัยการผลิต

ในการพิจารณาว่าประเทศใดประเทศหนึ่งเป็นประเทศที่มี “ความอุดมสมบูรณ์ในปัจจัยการผลิต” ชนิดใดนั้น สามารถพิจารณาจากหลักเกณฑ์ด้านคำจำกัดความที่สำคัญ 2 ด้าน คือ

ก. คำจำกัดความทางด้านกายภาพ

คือ การพิจารณาสภาพความอุดมสมบูรณ์จากปริมาณของปัจจัยการผลิต กล่าวคือ เราจะเรียกประเทศใดประเทศหนึ่งว่าเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ในปัจจัยการผลิตชนิดใดได้ ก็ต่อเมื่อ สัดส่วนระหว่างปริมาณปัจจัยการผลิตชนิดดังกล่าวต่อปริมาณปัจจัยการผลิตอีกชนิดหนึ่งของประเทศนั้นมีค่ามากกว่าของอีกประเทศหนึ่ง เช่น จากข้อสมมุติข้างต้น

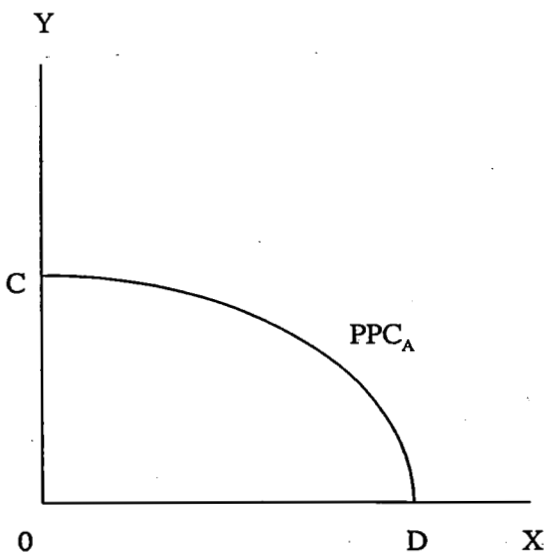
ประเทศ A จะได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ในปัจจัยทุน (เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศ B) ก็ต่อเมื่อสัดส่วนของปริมาณปัจจัยทุนต่อปัจจัยแรงงานของประเทศ A มากกว่าประเทศ B หรือนั่นคือ

$$\left[\frac{K}{L} \right]_A > \left[\frac{K}{L} \right]_B$$

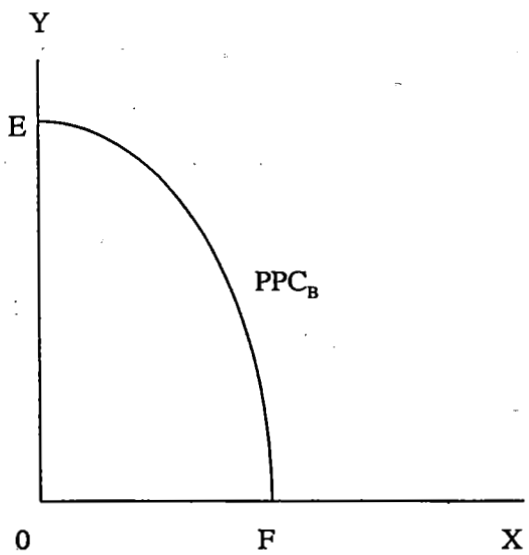
โดย K และ L คือ ปริมาณปัจจัยทุน และปัจจัยแรงงานตามลำดับ

เมื่อประเทศ A เป็นประเทศที่มีปัจจัยทุนอุดมสมบูรณ์ จึงย่อมสามารถผลิตสินค้า X ได้ในสัดส่วนที่มากกว่าเมื่อเทียบกับประเทศ B ขณะที่ประเทศ B ซึ่งมีปัจจัยแรงงานอุดมสมบูรณ์ก็จะสามารถผลิตสินค้า Y ได้ในสัดส่วนที่มากกว่าเมื่อเทียบกับประเทศ A ดังนั้น เส้นความเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศ A จึงมีลักษณะเบนไปทางสินค้า X ส่วนเส้นความเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศ B จะมีลักษณะเบนไปทางสินค้า Y โดยที่เส้นความเป็นไปได้ในการผลิตของแต่ละประเทศตามแนวคิดของทฤษฎีสัมัยใหม่ จะมีลักษณะเป็นเส้นโค้งต่างจากทฤษฎีของสำนัก Classic ซึ่งแสดงถึงการเพิ่มขึ้นของต้นทุนค่าเสียโอกาสในการผลิตสินค้าใดชนิดหนึ่งมากขึ้น ดังในรูปที่ 3.1 ก. และ ข.

รูปที่ 3.1 แสดงเส้นความเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศ A และประเทศ B

ก. ประเทศ A

ข. ประเทศ B

ข. คำจำกัดความทางด้านราคา

คือ การพิจารณาสภาพความอุดมสมบูรณ์จากราคาของปัจจัยการผลิต โดยประเทศ A จะได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ในปัจจัยทุนเมื่อเทียบกับประเทศ B ก็ต่อเมื่อราคาเปรียบเทียบระหว่างปัจจัยทุนต่อปัจจัยแรงงานของประเทศ A ต่ำกว่าประเทศ B หรือนั้นคือ

$$\left[\frac{P_K}{P_L} \right] A < \left[\frac{P_K}{P_L} \right] B$$

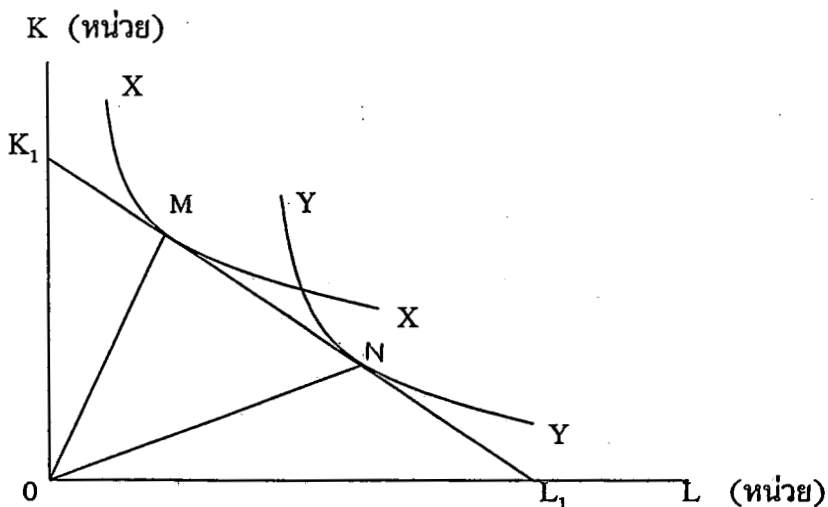
โดย P_K และ P_L คือ ราคาของปัจจัยทุน และปัจจัยแรงงานตามลำดับ
ความเข้มข้นในการใช้ปัจจัยการผลิต

ในกรณีของการผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งที่สมมุติว่า มีการใช้ปัจจัยการผลิตเพียง 2 ชนิดคือ ปัจจัยทุนและปัจจัยแรงงานนั้น เฮคเซอร์และโอห์ลินอธิบายว่า สินค้าชนิดใดชนิดหนึ่ง จะได้ชื่อว่าเป็นสินค้าที่เน้นการใช้ปัจจัยทุนเข้มข้นในการผลิตเมื่อเทียบกับสินค้าอีกชนิดหนึ่งก็ต่อเมื่อ อัตราส่วนระหว่างปริมาณปัจจัยทุนต่อปัจจัยแรงงานที่ใช้ในการผลิตสินค้านั้นมีค่ามากกว่าสินค้าอีกชนิดหนึ่ง เช่น สินค้า X จะถือว่าเป็นสินค้าที่เน้นการใช้ปัจจัยทุนเข้มข้นในการผลิตเมื่อเทียบกับสินค้า Y ก็ต่อเมื่อ

$$\left[\frac{K}{L} \right] X > \left[\frac{K}{L} \right] Y$$

โดยที่ K และ L คือ ปริมาณปัจจัยทุนและปัจจัยแรงงานที่ใช้ในการผลิตสินค้าชนิดหนึ่ง ๆ

รูปที่ 3.2 แสดงความเข้มข้นในการใช้ปัจจัยการผลิต

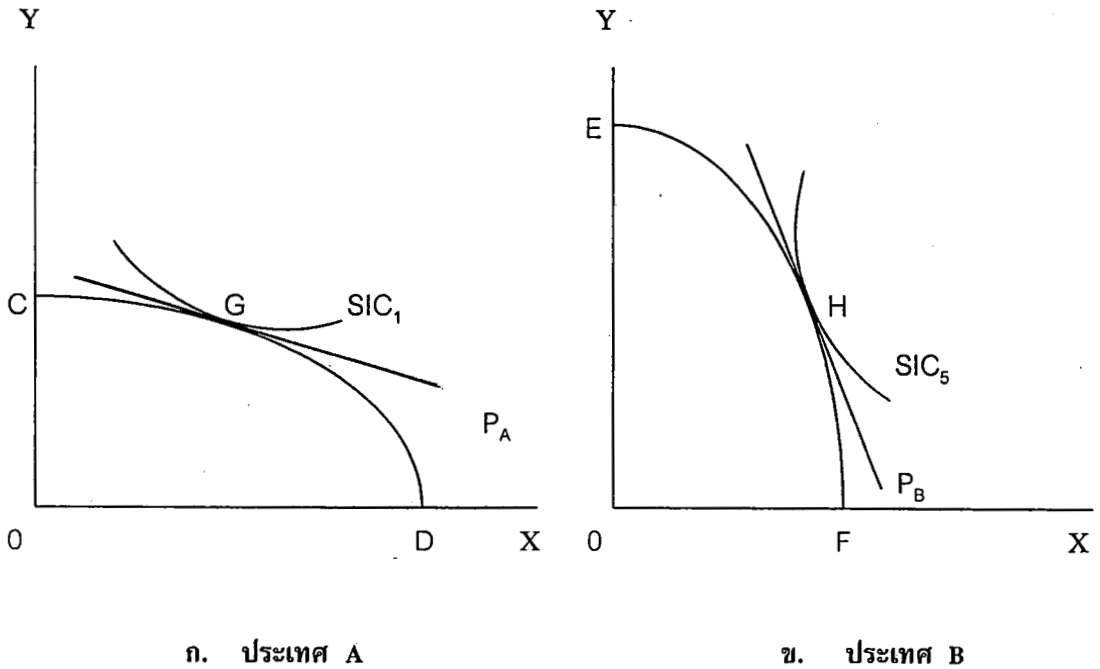

การพิจารณาลักษณะความเข้มข้นของปัจจัยการผลิตที่ใช้ในการผลิตสินค้าแต่ละชนิดสามารถอธิบายได้ด้วยรูปที่ 3.2 โดยกำหนดให้เส้น XX และเส้น YY คือ เส้นผลผลิตเท่ากันของสินค้า X และสินค้า Y ตามลำดับ เส้น K_1L_1 คือ เส้นต้นทุนเท่ากันหรือเส้นราคาปัจจัยการผลิต จากรูปจะเห็นว่า เส้น XX สัมผัสกับเส้น K_1L_1 ที่จุด M ขณะที่เส้น YY สัมผัสกับเส้น K_1L_1 ที่จุด N แสดงว่า จุด M และ N คือ จุดการผลิตสินค้า X และ Y ที่เสียต้นทุนต่ำที่สุด ณ ราคาปัจจัยการผลิตที่เท่ากับเส้น K_1L_1 ซึ่งเมื่อพิจารณาอัตราส่วนระหว่างปริมาณปัจจัยทุนต่อปัจจัยแรงงานที่ใช้ในการผลิตสินค้า X ณ จุดการผลิต M เปรียบเทียบกับที่ใช้ผลิตสินค้า Y ณ จุดการผลิต N จะพบว่า อัตราส่วนระหว่างปริมาณปัจจัยทุนต่อปัจจัยแรงงาน ณ จุดการผลิต M ซึ่งวัดได้ด้วยค่าความชันของเส้นรัศมี OM จะมีค่ามากกว่าอัตราส่วนระหว่างปริมาณปัจจัยทุนต่อปัจจัยแรงงาน ณ จุดการผลิต N ซึ่งวัดได้ด้วยค่าความชันของเส้นรัศมี ON ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า สินค้า X เป็นสินค้าที่เน้นการใช้ปัจจัยทุนเข้มข้นในการผลิต และสินค้า Y เป็นสินค้าที่เน้นการใช้ปัจจัยแรงงานเข้มข้นในการผลิต

การวิเคราะห์ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของเฮคเซอร์และโอห์ลิน

ตามแบบจำลองการค้าระหว่างประเทศของเฮคเซอร์และโอห์ลิน เมื่อกำหนดให้ประเทศ A และ B เป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ในปัจจัยทุนและปัจจัยแรงงาน ขณะที่สินค้า X และ Y เป็นสินค้าที่เน้นการใช้ปัจจัยทุนและปัจจัยแรงงานเข้มข้นในการผลิต จะพบว่า การค้าระหว่างประเทศจะทำให้ราคาเปรียบเทียบของสินค้า หรืออัตรากำไรการค้าระหว่างประเทศ การผลิต การบริโภค รวมทั้งสวัสดิการสังคมส่วนรวมที่วัดในรูปของระดับเส้นความพอใจเท่ากันของสังคมของประเทศคู่ค้าทั้งสองเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังจะเห็นได้จากในรูปต่อไปนี้

รูปที่ 3.3 แสดงดุลยภาพก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ
ตามทฤษฎีของเฮคเซอร์และโอห์ลีน

จากรูปที่ 3.3 ก. เส้น CD คือ เส้นความเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศ A มีลักษณะเบนไปทางสินค้า X ซึ่งเน้นการผลิตโดยใช้ปัจจัยทุนที่ประเทศ A มีอยู่อุดมสมบูรณ์ ส่วนเส้น P_A คือ เส้นราคาของประเทศ A ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ มีค่าความชันเท่ากับ P_X / P_Y เนื่องจากประเทศ A มีปัจจัยทุนอุดมสมบูรณ์ และมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้า X ดังนั้น เส้น P_A จึงมีลักษณะค่อนข้างลาด

ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ จุด G ซึ่งเป็นจุดที่เส้น P_A สัมผัสกับเส้น CD จะเป็นจุดดุลยภาพการผลิตของประเทศ A สำหรับในด้านการบริโภค เนื่องจากก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ ปริมาณสินค้าที่ผู้บริโภคในประเทศสามารถบริโภคได้ จะเท่ากับปริมาณสินค้าที่ผลิตได้ภายในประเทศ ดังนั้น จุดดุลยภาพการบริโภคของประเทศ A ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศก็จะอยู่ ณ ตรงจุดดุลยภาพการผลิตคือ ที่จุด G ซึ่ง ณ จุดดังกล่าว พบว่า เส้น P_A สัมผัสกับเส้นความพอใจเท่ากันของสังคมที่ระดับเส้น SIC_1 แสดงว่า ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ ผู้บริโภคในประเทศ A จะได้รับความพอใจจากการบริโภคสูงสุดเท่ากับระดับ

เส้น SIC_1 และเมื่อพิจารณาจุด G ซึ่งเป็นจุดดุลยภาพทั้งในด้านการผลิตและการบริโภคของประเทศไทย A จะเห็นได้ว่า ณ จุดดังกล่าว

$$MRT_{XY}^A = MRS_{XY}^A = (P_X / P_Y)^A$$

สำหรับประเทศไทย B ดุลยภาพการผลิตและการบริโภคแสดงได้ด้วยรูปที่ 3.3 ข. จากรูป เส้น EF คือ เส้นความเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศไทย B มีลักษณะเบนไปทางสินค้า Y ซึ่งเน้นการผลิตด้วยปัจจัยแรงงานที่ประเทศไทย B มีอยู่อุดมสมบูรณ์ และเส้น P_B คือ เส้นราคาของประเทศไทย B ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งมีลักษณะชัน จากรูปจะเห็นได้ว่า จุดดุลยภาพการผลิตของประเทศไทย B ก่อนมีการค้าจะอยู่ ณ จุด H ซึ่งเส้น P_B สัมผัสกับเส้น EF ขณะเดียวกันจุด H ก็เป็นจุดดุลยภาพการบริโภคของประเทศไทย B ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศด้วย โดยผู้บริโภคในประเทศไทย B จะได้รับความพอใจจากการบริโภค ณ จุดดังกล่าวเท่ากับระดับเส้น SIC_5 ดังนั้น ณ จุด H จะพบว่า

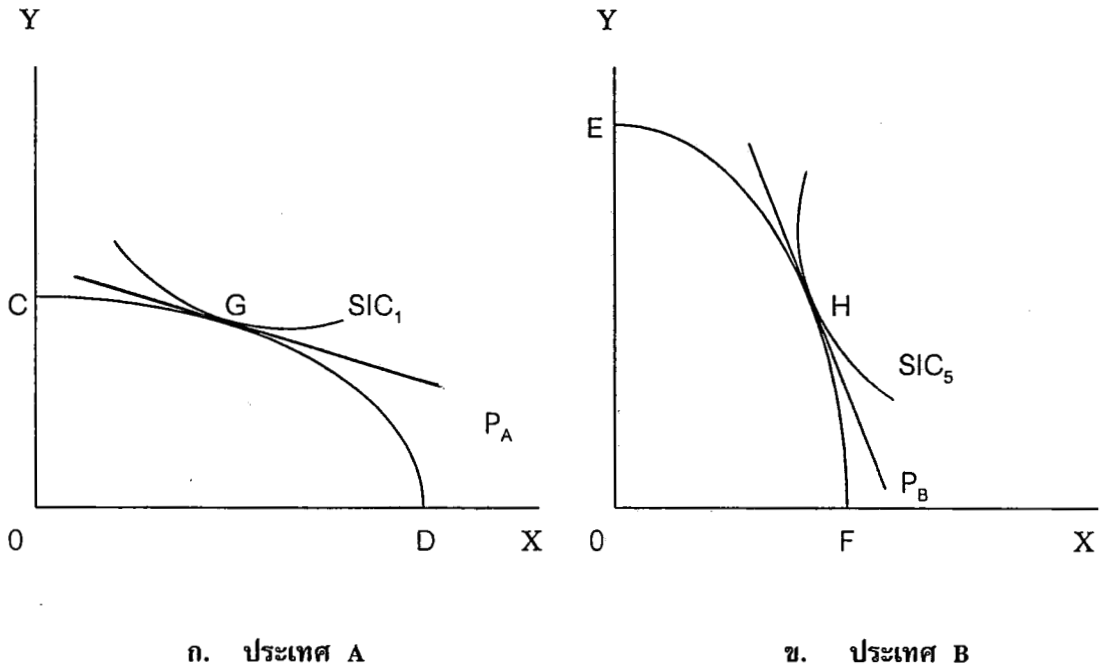
$$MRT_{XY}^B = MRS_{XY}^B = (P_X / P_Y)^B$$

เนื่องจากก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ ราคาเปรียบเทียบระหว่างสินค้า X และ Y ของประเทศไทย A และ B ซึ่งแสดงด้วยความชันของเส้น P_A และเส้น P_B มีความแตกต่างกัน แสดงว่า ประเทศไทย A และ B มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าต่างกัน ดังนั้น การค้าระหว่างประเทศจึงเกิดขึ้น โดยประเทศไทย A ซึ่งมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้า X จะผลิตสินค้า X มากขึ้น ทำให้ราคาเปรียบเทียบระหว่างสินค้า X และ Y ในประเทศไทย A มีแนวโน้มสูงขึ้น ขณะที่ประเทศไทย B ซึ่งมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้า Y ก็จะมุ่งผลิตสินค้านี้มากขึ้น ทำให้ราคาเปรียบเทียบระหว่างสินค้า X และ Y ของประเทศไทย B มีแนวโน้มลดลง จนกระทั่งราคาเปรียบเทียบระหว่างสินค้า X และ Y ของทั้งสองประเทศมีค่าเท่ากันระดับหนึ่ง เช่น มีค่าเท่ากับความชันของเส้นราคา P^* คือ เท่ากับ $(P_X / P_Y)^*$ ซึ่งอยู่ระหว่างค่าความชันของเส้น P_A และเส้น P_B หรือนั่นคือ

$$(P_X / P_Y)^A < (P_X / P_Y)^* < (P_X / P_Y)^B$$

ดังในรูปที่ 3.4 ก. และ ข. ในหน้าถัดไป

รูปที่ 3.3 แสดงดุลยภาพก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ
ตามทฤษฎีของเฮคเซอร์และโอห์ลีน

จากรูปที่ 3.3 ก. เส้น CD คือ เส้นความเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศ A มีลักษณะเบนไปทางสินค้า X ซึ่งเน้นการผลิตโดยใช้ปัจจัยทุนที่ประเทศ A มีอยู่อุดมสมบูรณ์ ส่วนเส้น P_A คือ เส้นราคาของประเทศ A ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ มีค่าความชันเท่ากับ P_X / P_Y เนื่องจากประเทศ A มีปัจจัยทุนอุดมสมบูรณ์ และมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้า X ดังนั้น เส้น P_A จึงมีลักษณะค่อนข้างลาด

ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ จุด G ซึ่งเป็นจุดที่เส้น P_A สัมผัสกับเส้น CD จะเป็นจุดดุลยภาพการผลิตของประเทศ A สำหรับในด้านการบริโภค เนื่องจากก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ ปริมาณสินค้าที่ผู้บริโภคในประเทศสามารถบริโภคได้ จะเท่ากับปริมาณสินค้าที่ผลิตได้ภายในประเทศ ดังนั้น จุดดุลยภาพการบริโภคของประเทศ A ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศก็จะอยู่ ณ ตรงจุดดุลยภาพการผลิตคือ ที่จุด G ซึ่ง ณ จุดดังกล่าว พบว่า เส้น P_A สัมผัสกับเส้นความพอใจเท่ากันของสังคมที่ระดับเส้น SIC_1 แสดงว่า ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ ผู้บริโภคในประเทศ A จะได้รับความพอใจจากการบริโภคสูงสุดเท่ากับระดับ

เส้น SIC_1 และเมื่อพิจารณาจุด G ซึ่งเป็นจุดดุลยภาพทั้งในด้านการผลิตและการบริโภคของประเทศ A จะเห็นได้ว่า ณ จุดดังกล่าว

$$MRT_{XY}^A = MRS_{XY}^A = (P_X / P_Y)^A$$

สำหรับประเทศ B ดุลยภาพการผลิตและการบริโภคแสดงได้ด้วยรูปที่ 3.3 ข. จากรูป เส้น EF คือ เส้นความเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศ B มีลักษณะเบนไปทางสินค้า Y ซึ่งเน้นการผลิตด้วยปัจจัยแรงงานที่ประเทศ B มีอยู่อุดมสมบูรณ์ และเส้น P_B คือ เส้นราคาของประเทศ B ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งมีลักษณะชัน จากรูปจะเห็นได้ว่า จุดดุลยภาพการผลิตของประเทศ B ก่อนมีการค้าจะอยู่ ณ จุด H ซึ่งเส้น P_B สัมผัสกับเส้น EF ขณะเดียวกันจุด H ก็เป็นจุดดุลยภาพการบริโภคของประเทศ B ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศด้วย โดยผู้บริโภคในประเทศ B จะได้รับความพอใจจากการบริโภค ณ จุดดังกล่าวเท่ากับระดับเส้น SIC_5 ดังนั้น ณ จุด H จะพบว่า

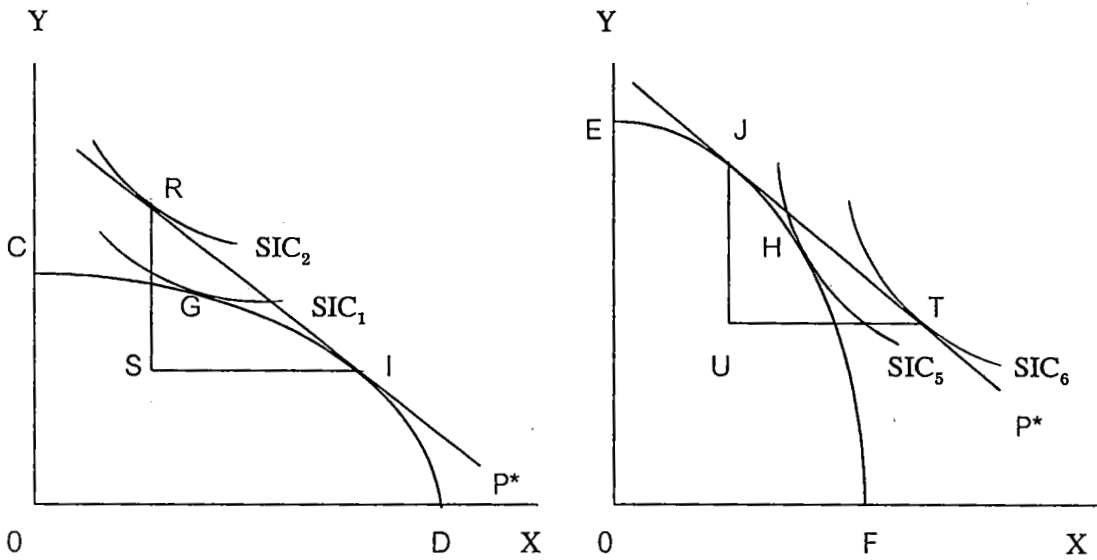
$$MRT_{XY}^B = MRS_{XY}^B = (P_X / P_Y)^B$$

เนื่องจากก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ ราคาเปรียบเทียบระหว่างสินค้า X และ Y ของประเทศ A และ B ซึ่งแสดงด้วยความชันของเส้น P_A และเส้น P_B มีความแตกต่างกัน แสดงว่า ประเทศ A และ B มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าต่างกัน ดังนั้น การค้าระหว่างประเทศจึงเกิดขึ้น โดยประเทศ A ซึ่งมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้า X จะผลิตสินค้า X มากขึ้น ทำให้ราคาเปรียบเทียบระหว่างสินค้า X และ Y ในประเทศ A มีแนวโน้มสูงขึ้น ขณะที่ประเทศ B ซึ่งมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้า Y ก็จะมีแนวโน้มผลิตสินค้านี้มากขึ้น ทำให้ราคาเปรียบเทียบระหว่างสินค้า X และ Y ของประเทศ B มีแนวโน้มลดลง จนกระทั่งราคาเปรียบเทียบระหว่างสินค้า X และ Y ของทั้งสองประเทศมีค่าเท่ากันระดับหนึ่ง เช่น มีค่าเท่ากับความชันของเส้นราคา P^* คือ เท่ากับ $(P_X / P_Y)^*$ ซึ่งอยู่ระหว่างค่าความชันของเส้น P_A และเส้น P_B หรือนั่นคือ

$$(P_X / P_Y)^A < (P_X / P_Y)^* < (P_X / P_Y)^B$$

ดังในรูปที่ 3.4 ก. และ ข. ในหน้าถัดไป

รูปที่ 3.4 แสดงดุลยภาพหลังมีการค้าระหว่างประเทศ ตามทฤษฎีของเฮคเซอร์และโอห์ลีน

ก. ประเทศ A

ข. ประเทศ B

จากรูปที่ 3.4 ก. เมื่อเส้นราคาของประเทศ A หลังมีการค้าระหว่างประเทศ เปลี่ยนเป็นเส้น P^* พบว่า เส้น P^* สัมผัสกับเส้น CD ที่จุดดุลยภาพการผลิตใหม่คือ จุด I โดยประเทศ A จะเพิ่มการผลิตสินค้า X มากขึ้นและลดการผลิตสินค้า Y ลง สำหรับในด้านการบริโภค เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศ เส้นราคาของประเทศ A คือเส้น P^* สัมผัสกับเส้นความพอใจเท่ากันของสังคมเส้นใหม่คือ เส้น SIC_2 ณ จุด R ดังนั้น จุดดุลยภาพการบริโภคของประเทศ A จะย้ายมาอยู่ที่จุด R เมื่อจุดดุลยภาพการผลิตและการบริโภคใหม่ของประเทศ A อยู่ที่จุด I และจุด R ตามลำดับ แสดงว่าเมื่อมีการค้าเกิดขึ้น ประเทศ A จะส่งออกสินค้า X เป็นจำนวน IS หน่วย และนำเข้าสินค้า Y เป็นจำนวน RS หน่วย

สำหรับประเทศ B ซึ่งพิจารณาได้จากรูปที่ 3.4 ข. พบว่า เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศ เส้นราคาของประเทศ B คือเส้น P^* สัมผัสกับเส้น EF ที่จุดใหม่ คือ จุด J ทำให้จุด J กลายเป็นจุดดุลยภาพการผลิตของประเทศ B โดยประเทศ B จะผลิตสินค้า Y มากขึ้น และลดการผลิตสินค้า X ลง ในด้านการบริโภค เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศ จุดดุลยภาพการบริโภคของประเทศ B จะอยู่ ณ ตรงระดับที่เส้น P^* สัมผัสกับ

เส้นความพอใจเท่ากันของสังคมเส้นใหม่คือ เส้น SIC_6 ที่จุด T จากจุดดุลยภาพการผลิต และการบริโภคใหม่ของประเทศ B ณ จุด J และจุด T ตามลำดับ จะเห็นว่า เมื่อมีการค้าเกิดขึ้น ประเทศ B จะส่งออกสินค้า Y จำนวน JU หน่วย และนำเข้าสินค้า X จำนวน TU หน่วย

และเมื่อพิจารณาจุดดุลยภาพการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป เมื่อมีการค้าของทั้งสองประเทศ จะเห็นได้ว่า การค้าระหว่างประเทศจะก่อให้เกิดผลดีต่อผู้บริโภคของทั้งสองประเทศ โดยทำให้สวัสดิการสังคมที่วัดด้วยระดับของเส้นความพอใจเท่ากันของสังคมของแต่ละประเทศได้รับมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยประเทศ A จะได้รับความพอใจเท่ากันของสังคมที่สูงระดับขึ้นจากเส้น SIC_1 เป็นเส้น SIC_2 ส่วนประเทศ B ก็จะได้รับความสะดวกพอใจเท่ากันของสังคมที่สูงขึ้นเช่นกันจากระดับเส้น SIC_5 เป็นเส้น SIC_6

ทฤษฎีความเท่าเทียมกันในราคาปัจจัยการผลิต (Factor - Price Equalization Theorem)

ทฤษฎีความเท่าเทียมกันในราคาปัจจัยการผลิต เป็นทฤษฎีบทที่ต่อเนื่องมาจากแนวคิดทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของเฮคเซอร์และโอห์ลิน ที่ใช้สำหรับอธิบายผลของการค้าระหว่างประเทศที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงราคาปัจจัยการผลิตของประเทศคู่ค้าแต่ละประเทศ ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์ที่เป็นผู้พิสูจน์ให้เห็นถึงทฤษฎีดังกล่าวก็คือ Paul A. Samuelson

สาระสำคัญของทฤษฎีความเท่าเทียมกันในราคาปัจจัยการผลิตอธิบายว่า การค้าระหว่างประเทศที่ดำเนินไปอย่างเสรี ในที่สุดจะทำให้ราคาของปัจจัยการผลิตทั้งราคาสัมบูรณ์ และราคาสัมพัทธ์หรือราคาเปรียบเทียบของประเทศคู่ค้าทั้งสองประเทศที่เคยมีความแตกต่างกัน มีแนวโน้มเท่ากันได้ ดังเช่นการวิเคราะห์ที่ผ่านมา ถ้าหากการค้าระหว่างประเทศ A และ B เป็นแบบเสรีแล้ว ทฤษฎีความเท่าเทียมกันในราคาปัจจัยการผลิตอธิบายว่า

1. ราคาสัมบูรณ์ของปัจจัยทุน (P_K) ในประเทศ A และ B จะมีแนวโน้มเท่ากัน
2. ราคาสัมบูรณ์ของปัจจัยแรงงาน (P_L) ในประเทศ A และ B จะมีแนวโน้มเท่ากัน
3. ราคาสัมพัทธ์ของปัจจัยทุนต่อปัจจัยแรงงาน (P_K / P_L) ในประเทศ A และ B จะมีแนวโน้มเท่ากัน

แนวคิดดังกล่าวอธิบายได้ด้วยเหตุผลที่ว่า เนื่องจากก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ ราคาสัมพัทธ์ระหว่างปัจจัยทุนและปัจจัยแรงงานในประเทศ A จะต่ำกว่าประเทศ B หรือนั่นก็คือ $(P_K / P_L)_A < (P_K / P_L)_B$ ทำให้ประเทศ A เป็นประเทศที่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้า X ดังนั้น เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศ ประเทศ A ก็จะมุ่งเน้นการผลิตและส่งออกสินค้า X มากขึ้น และลดการผลิตสินค้า Y ลง การเพิ่มปริมาณการผลิตสินค้า X จะทำให้อุปสงค์สำหรับปัจจัยทุนในประเทศ A เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ราคาสัมบูรณ์ของปัจจัยทุนในประเทศ A มีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อเจ้าของปัจจัยทุนในประเทศ A ขณะเดียวกัน การที่ประเทศ A ลดการผลิตสินค้า Y ลง ทำให้อุปสงค์สำหรับปัจจัยแรงงานในประเทศ A มีแนวโน้มลดลง ดังนั้น ราคาสัมบูรณ์ของปัจจัยแรงงานในประเทศ A จึงต่ำลง ซึ่งเป็นผลเสียต่อปัจจัยแรงงานในประเทศ A

ในกรณีของประเทศ B ซึ่งมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้า Y นั้น เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศ ประเทศ B จะเน้นการผลิตและส่งออกสินค้า Y และลดการผลิตสินค้า X การลดปริมาณการผลิตสินค้า X ทำให้อุปสงค์สำหรับปัจจัยทุนในประเทศ B ลดลง ราคาสัมบูรณ์ของปัจจัยทุนในประเทศ B จึงมีแนวโน้มลดลง ซึ่งเป็นผลเสียต่อเจ้าของปัจจัยทุนในประเทศ ขณะเดียวกัน การผลิตสินค้า Y มากขึ้น จะทำให้อุปสงค์สำหรับปัจจัยแรงงานในประเทศ B เพิ่มขึ้น ราคาสัมบูรณ์ของปัจจัยแรงงานในประเทศ B จะสูงขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อปัจจัยแรงงานในประเทศ B

เมื่อการค้าระหว่างประเทศทำให้ราคาสัมบูรณ์ของปัจจัยทุนในประเทศ A มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และราคาสัมบูรณ์ของปัจจัยทุนในประเทศ B มีแนวโน้มลดลง ดังนั้น หากการค้าของทั้งสองประเทศดำเนินเรื่อยไปอย่างเสรี ราคาสัมบูรณ์ของปัจจัยทุนทั้งในประเทศ A และ B จะมีแนวโน้มเท่าเทียมกันได้ ขณะเดียวกัน การค้าระหว่างประเทศก็จะทำให้ราคาสัมบูรณ์ของปัจจัยแรงงานในประเทศ A มีแนวโน้มลดลง และราคาสัมบูรณ์ของปัจจัยแรงงานในประเทศ B มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งในที่สุด ราคาสัมบูรณ์ของปัจจัยแรงงานของทั้งสองประเทศจะปรับตัวจนมีแนวโน้มเท่ากันได้เช่นกัน และเมื่อราคาสัมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตชนิดเดียวกันของทั้งสองประเทศมีแนวโน้มเท่ากัน ก็ย่อมมีผลทำให้ราคาสัมพัทธ์ของปัจจัยทุนและปัจจัยแรงงานหรือ (P_K / P_L) ของประเทศ A และ B ที่เคยแตกต่างกันอยู่ เกิดการเปลี่ยนแปลงโดย $(P_K / P_L)_A$ จะเพิ่มขึ้น และ $(P_K / P_L)_B$ จะลดลง จนกระทั่ง $(P_K / P_L)_A = (P_K / P_L)_B$ ได้ในที่สุด

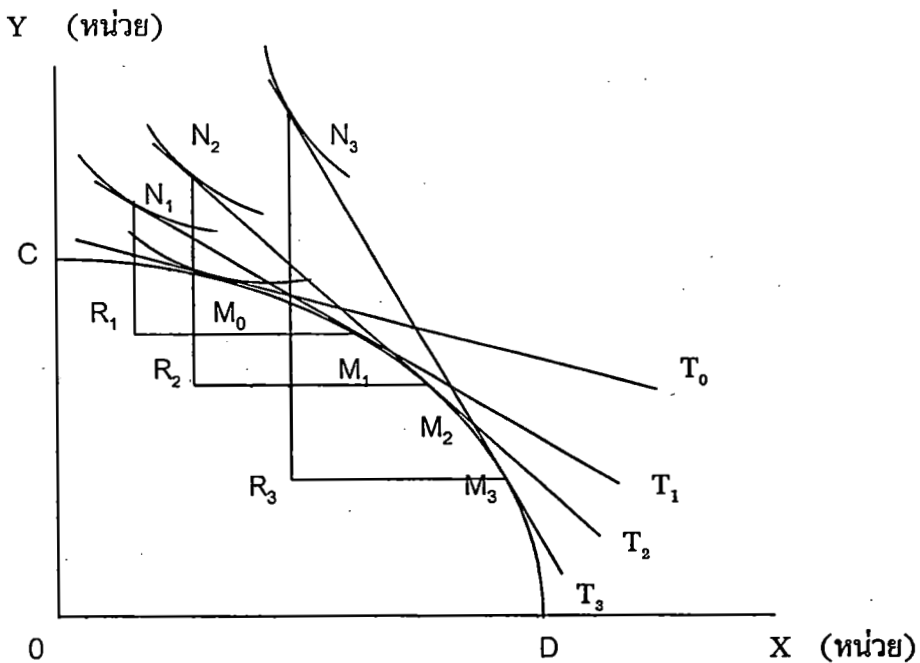
เส้นเสนอซื้อขาย (Offer Curve)

ในการวิเคราะห์การค้าระหว่างประเทศของนักเศรษฐศาสตร์สำนัก Classic จะเห็นได้ว่า อัตราการค้ำระหว่างประเทศจะถูกกำหนดขึ้นมาจากอัตราการค้าภายในของประเทศคู่ค้าเสมอ เช่น หากอัตราการค้ำระหว่างสินค้า X และ Y ภายในประเทศ A หรือ $(P_X / P_Y)_A = 0.5$ ขณะที่อัตราการค้ำระหว่างสินค้า X และ Y ภายในประเทศ B หรือ $(P_X / P_Y)_B = 4$ อัตราการค้ำระหว่างประเทศของ A และ B หรือ $(P_X / P_Y)^*$ ก็จะอยู่ในช่วง $0.5 < (P_X / P_Y)^* < 4$

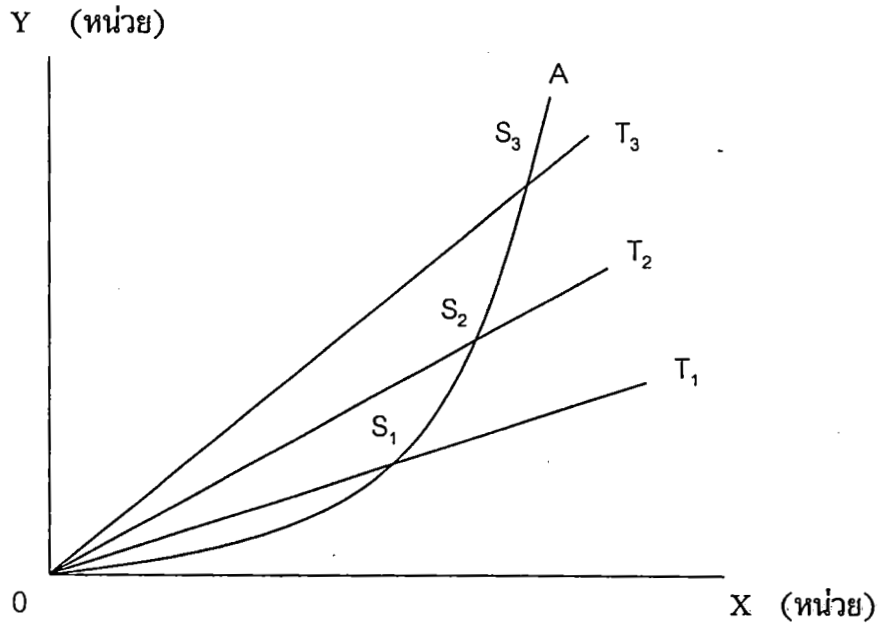
แต่อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีของสำนัก Classic ก็มีข้อจำกัดที่ไม่สามารถหาอัตราการค้ำระหว่างประเทศที่เป็นค่าแน่นอนได้ ดังนั้น ทฤษฎีการค้าสมัยใหม่จึงได้พัฒนาแนวคิดเพื่อใช้อธิบายการหาอัตราการค้ำระหว่างประเทศดุลยภาพที่ประเทศคู่ค้าทั้งสองฝ่ายยินดีค้าขายร่วมกัน ซึ่งเครื่องมือสำคัญที่ทฤษฎีสมัยใหม่นำมาใช้วิเคราะห์หาอัตราการค้ำระหว่างประเทศดุลยภาพนี้เรียกว่า “เส้นเสนอซื้อขาย”

เส้นเสนอซื้อขาย หมายถึง เส้นที่แสดงจำนวนต่าง ๆ ของสินค้าชนิดหนึ่งที่ประเทศยินดีส่งออก เพื่อแลกเปลี่ยนกับสินค้านำเข้าอีกชนิดหนึ่งในจำนวนที่ต้องการ ณ ระดับอัตราการค้ำต่าง ๆ

รูปที่ 3.5 แสดงการสร้างเส้นเสนอซื้อขายของประเทศ A

รูปที่ 3.6 แสดงเส้นเสนอซื้อขายของประเทศ A

จากรูปที่ 3.5 เส้น CD คือ เส้นความเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศ A ส่วนเส้น T_0 คือ เส้นราคาของประเทศ A ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ มีค่าความชันเท่ากับ P_X / P_Y ซึ่งแสดงถึงอัตราการค้าภายในประเทศ A เนื่องจากประเทศ A มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้า X ดังนั้น ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ P_X / P_Y ของประเทศ A จะมีค่าต่ำ เช่น สมมุติมีค่าเท่ากับ 0.25 เส้น T_0 จึงมีลักษณะลาด โดยสัมผัสกับเส้น CD และเส้นความพอใจเท่ากันของสังคมที่จุด M_0 ทำให้จุดดุลยภาพการผลิตและการบริโภคเป็นจุดเดียวกัน

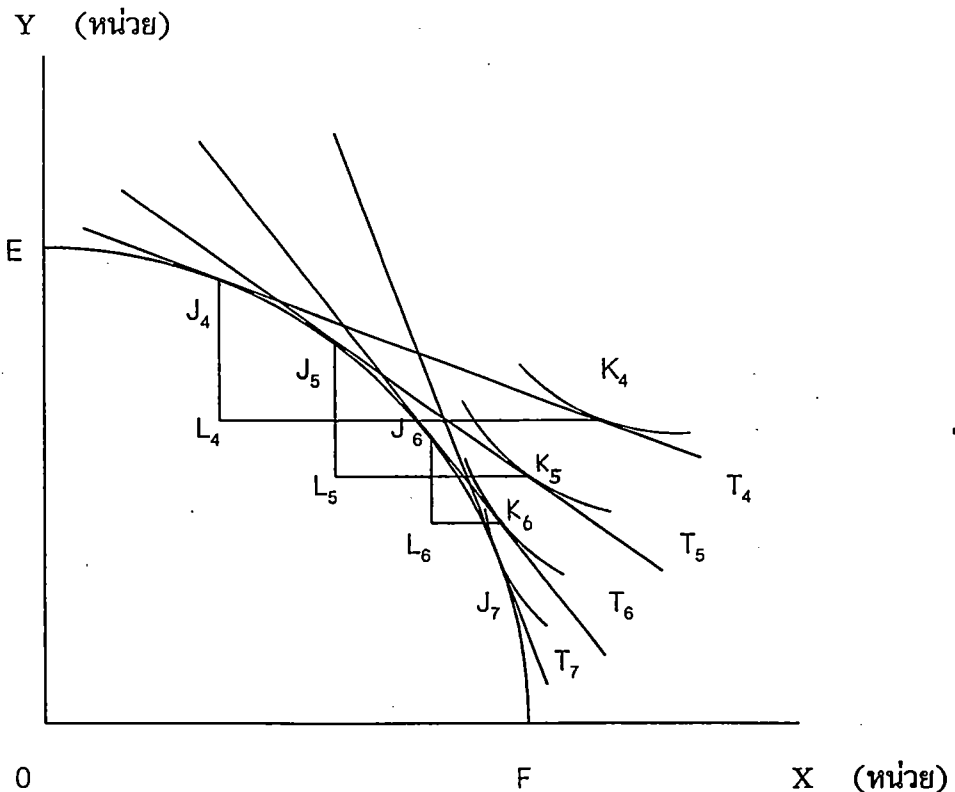
ต่อมา หากประเทศ A ทำการค้ากับประเทศ B โดยการส่งออกสินค้า X และนำเข้าสินค้า Y แสดงว่า อัตราการค้าระหว่างประเทศจะต้องมีค่ามากกว่าอัตราการค้าภายในประเทศ A เช่น มีค่าอยู่ ณ อัตราการค้าระหว่างประเทศบนเส้น T_1 คือ $P_X / P_Y = 0.5$ พบว่า ดุลยภาพการผลิตของประเทศ A จะเปลี่ยนมาอยู่ที่จุด M_1 ขณะที่ดุลยภาพการบริโภคจะอยู่ที่จุด N_1 แสดงว่า ประเทศ A จะส่งออกสินค้า X เป็นจำนวน R_1M_1 หน่วย และจะนำเข้าสินค้า Y เป็นจำนวน N_1R_1 หน่วย ซึ่งเมื่อนำปริมาณการส่งออกสินค้า X และการนำเข้าสินค้า Y นี้มาวาดลงในกราฟรูปที่ 3.6 จะได้จุด S_1 บนเส้น OT_1 ซึ่งมีค่าความชันคือ $P_X / P_Y = 0.5$

ณ อัตราการค้าระหว่างประเทศที่เท่ากับ $P_X / P_Y = 1$ บนเส้น T_2 ดุลยภาพการผลิตของประเทศ A อยู่ ณ จุด M_2 ดุลยภาพการบริโภคจะอยู่ที่จุด N_2 แสดงว่า ประเทศ A จะส่งออกสินค้า X จำนวน R_2M_2 หน่วย และจะนำเข้าสินค้า Y จำนวน N_2R_2 หน่วย ซึ่งได้แก่จุด S_2 บนเส้น OT_2 ในรูปที่ 3.6

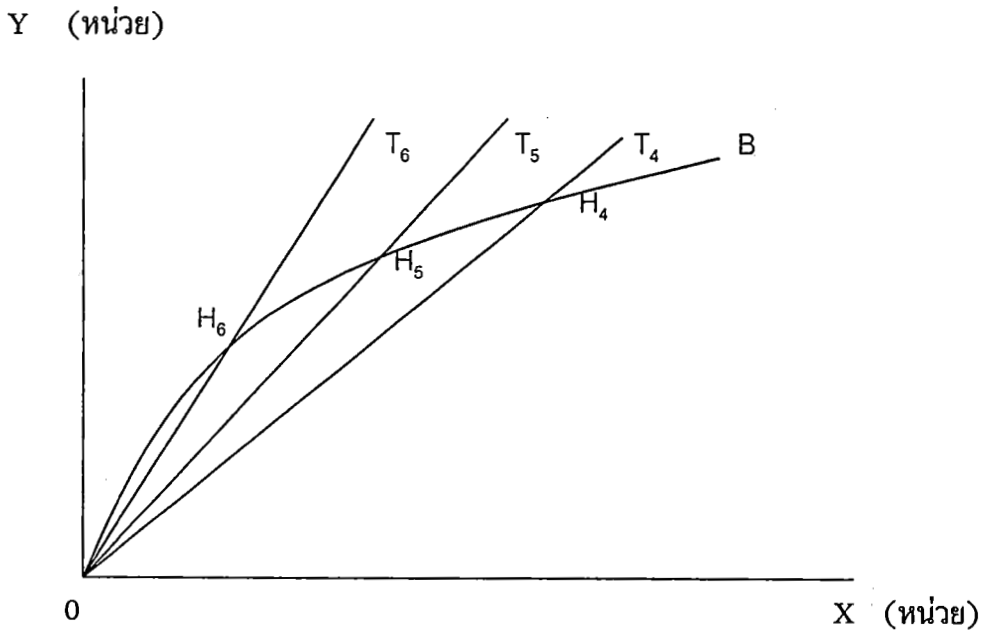
ณ อัตราการค้าระหว่างประเทศบนเส้นราคา T_3 ที่เท่ากับ $P_X / P_Y = 1.25$ ดุลยภาพการผลิตและการบริโภคของประเทศ A อยู่ที่จุด M_3 และ N_3 ตามลำดับ แสดงว่า ประเทศ A จะส่งออกสินค้า X จำนวน R_3M_3 หน่วย และนำเข้าสินค้า Y จำนวน N_3R_3 หน่วย ซึ่งได้แก่จุด S_3 บนเส้น OT_3 ในรูปที่ 3.6

เมื่อลากเส้นเชื่อมโยงจุด S_1, S_2 และ S_3 บนเส้นราคาต่าง ๆ ในรูปที่ 3.6 จะได้ เส้นเสนอซื้อขายของประเทศ A มีลักษณะเป็นเส้นโค้งเข้าหาแกน Y ซึ่งแสดงถึงปริมาณสินค้าส่งออกคือ สินค้า X ที่ประเทศ A ยินดีส่งออกเพื่อแลกเปลี่ยนกับสินค้านำเข้าอีกชนิดหนึ่งที่ประเทศ A ต้องการคือ สินค้า Y จากประเทศคู่ค้า ณ อัตราการค้าระหว่างประเทศต่าง ๆ กัน

รูปที่ 3.7 แสดงการสร้างเส้นเสนอซื้อขายของประเทศ B

รูปที่ 3.8 แสดงเส้นเสนอซื้อขายของประเทศ B

สำหรับวิธีการสร้างเส้นเสนอซื้อขายของประเทศ B ก็เช่นเดียวกับกรณีของประเทศ A จากรูปที่ 3.7 กำหนดให้เส้น EF คือ เส้นความเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศ B เส้น T_7 คือ เส้นราคาของประเทศ B เนื่องจากประเทศ B มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้า Y ดังนั้น ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศ อัตราการค้าภายในประเทศ B จะมีค่ามาก เช่นมีค่าเท่ากับ 2 เส้น T_7 จึงมีลักษณะชัน โดยสัมผัสกับเส้น EF และเส้น SIC_7 ที่จุด J_7 ทำให้จุดดุลยภาพการผลิตและการบริโภคของประเทศ B เป็นจุดเดียวกัน

ต่อมา หากมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น ประเทศ B จะยินดีทำการค้า โดยส่งออกสินค้า Y และนำเข้าสินค้า X ก็ต่อเมื่อ อัตราการค้าระหว่างประเทศจะต้องมีค่าต่ำกว่าอัตราการค้าภายในประเทศ B คือมีค่า $P_X / P_Y < 2$ เช่น ถ้าหากอัตราการค้าระหว่างประเทศเท่ากับความชันของเส้นราคา T_6 คือ $P_X / P_Y = 1$ จุดดุลยภาพการผลิตของประเทศ B จะเปลี่ยนมาอยู่ที่จุด J_6 ขณะที่ดุลยภาพการบริโภคจะอยู่ที่จุด K_6 ซึ่งพบว่า ประเทศ B จะส่งออกสินค้า Y เป็นจำนวน $J_6 L_6$ หน่วย และจะนำเข้าสินค้า X เป็นจำนวน $L_6 K_6$ หน่วย และเมื่อนำปริมาณการส่งออกสินค้า Y และการนำเข้าสินค้า X ดังกล่าวมาแสดงในรูปที่ 3.8 จะได้จุด H_6 บนเส้น OT_6

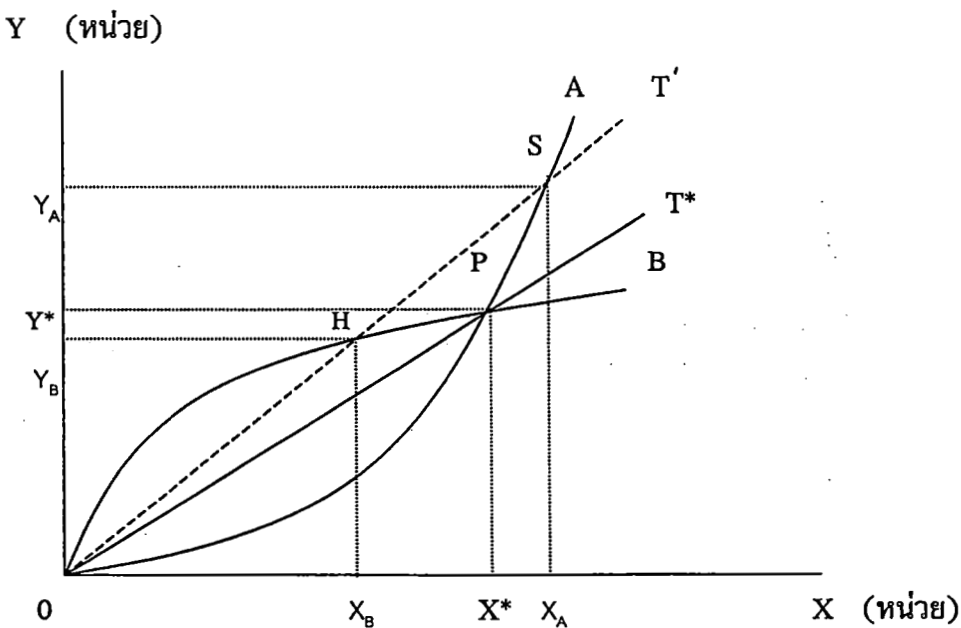
ณ อัตราการค้ำระหว่างประเทศ $P_X / P_Y = 0.8$ บนเส้นราคา T_5 พบว่า ดุลยภาพการผลิตและการบริโภคของประเทศ B จะอยู่ที่จุด J_5 และ K_5 ตามลำดับ โดยประเทศ B จะส่งออกสินค้า Y จำนวน $J_5 L_5$ หน่วย และนำเข้าสินค้า X จำนวน $L_5 K_5$ หน่วย ดังแสดงได้ด้วยจุด H_5 บนเส้น OT_5 ในรูปที่ 3.8

ณ อัตราการค้ำระหว่างประเทศ $P_X / P_Y = 0.5$ บนเส้นราคา T_4 ดุลยภาพการผลิตและการบริโภคของประเทศ B อยู่ที่จุด J_4 และ K_4 ประเทศ B จะส่งออกสินค้า Y จำนวน $J_4 L_4$ หน่วย และนำเข้าสินค้า X จำนวน $L_4 K_4$ หน่วย ซึ่งได้แก่จุด H_4 บนเส้น OT_4 ในรูปที่ 3.8

และเมื่อลากเส้นเชื่อมโยงจุด H_6 , H_5 และ H_4 บนเส้นราคาต่าง ๆ ในรูปที่ 3.8 จะได้ เส้นเสนอซื้อขายของประเทศ B มีลักษณะเป็นเส้นโค้งเข้าหาแกน X ซึ่งแสดงถึงปริมาณสินค้า Y ที่ประเทศ B ยินดีส่งออกเพื่อแลกเปลี่ยนกับสินค้า X ที่ประเทศ B ต้องการนำเข้าจากประเทศคู่ค้า ณ อัตราการค้ำระหว่างประเทศต่าง ๆ กัน

จากที่ผ่านมามาดูจะเห็นว่า แม้อัตราการค้ำระหว่างประเทศที่ประเทศคู่ค้าทั้งสอง ยินดีทำการค้าร่วมกันจะมีอยู่หลายอัตรา แต่อัตราการค้ำที่จะทำให้การค้ำระหว่างประเทศเกิดความมีดุลยภาพขึ้นนั้นจะมีอยู่เพียงอัตราเดียว คือ อัตรา ณ ตรงจุดที่เส้นเสนอซื้อขายของประเทศคู่ค้าทั้งสองตัดกัน ดังจะพิจารณาได้จากรูปที่ 3.9

รูปที่ 3.9 แสดงอัตราการค้ำระหว่างประเทศดุลยภาพ

ในรูปที่ 3.9 เส้น OA คือ เส้นเสนอซื้อขายของประเทศ A ซึ่งเป็นผู้ส่งออกสินค้า X และนำเข้าสินค้า Y เส้น OB คือ เส้นเสนอซื้อขายของประเทศ B ซึ่งเป็นผู้ส่งออกสินค้า Y และนำเข้าสินค้า X ทั้งสองเส้นตัดกัน ณ จุด P ซึ่งเป็นจุดที่เส้น OT^* ลากผ่านพอดี ดังนั้น อัตราการค้าระหว่างประเทศดุลยภาพจึงเท่ากับความสัมพันธ์ของเส้น OT^* ซึ่ง ณ อัตราการค้าดุลยภาพดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ประเทศ A ยินดีส่งออกสินค้า X จำนวน OX^* หน่วยเท่ากับที่ประเทศ B ต้องการนำเข้า ขณะเดียวกัน ประเทศ B ก็จะยินดีส่งออกสินค้า Y จำนวน OY^* หน่วยเท่ากับที่ประเทศ A ต้องการนำเข้าด้วยเช่นกัน

ในกรณีที่อัตราการค้าระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปจากอัตราการค้าดุลยภาพบนเส้น OT^* พบว่า การค้าระหว่างประเทศจะผลักดันให้อัตราการค้าปรับตัวจนกระทั่งกลับเข้าสู่อัตราการค้าดุลยภาพเดิมเสมอ เช่น หากอัตราการค้าระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นจากอัตราบนเส้น OT^* มาเป็นอัตราบนเส้น OT' จะเห็นได้ว่า ปริมาณสินค้า X ที่ประเทศ A ยินดีส่งออกจะอยู่ ณ จุด S คือมีจำนวน OX_A หน่วย ซึ่งมากกว่าปริมาณที่ประเทศ B ต้องการนำเข้า ณ จุด H คือ OX_B หน่วย ก่อให้เกิดภาวะอุปทานส่วนเกินในสินค้า X ขึ้นจำนวน $X_B X_A$ หน่วย ในด้านสินค้า Y พบว่า ปริมาณสินค้า Y ที่ประเทศ B ยินดีส่งออกเท่ากับ OY_B หน่วย มากกว่าที่ประเทศ A ต้องการนำเข้าซึ่งเท่ากับจำนวน OY_A หน่วย ทำให้เกิดภาวะอุปสงค์ส่วนเกินในสินค้า Y ขึ้นจำนวน $Y_A Y_B$ หน่วย

การเกิดภาวะอุปทานส่วนเกินในสินค้า X จะมีผลผลักดันให้ราคาสินค้า X ลดลง ขณะเดียวกัน ภาวะอุปสงค์ส่วนเกินในสินค้า Y จะทำให้ราคาสินค้า Y สูงขึ้น อัตราการค้าระหว่างประเทศที่เคยอยู่ ณ อัตราบนเส้น OT' จะมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ จนกระทั่งเข้ามาสู่อัตราบนเส้น OT^* ในที่สุด

ข้อขัดแย้งของ Leontief

แนวคิดทฤษฎีของเฮคเซอร์และโอห์ลิน ที่อธิบายการค้าระหว่างประเทศว่า ประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ในปัจจัยการผลิตชนิดใด จะทำการส่งออกสินค้าที่เน้นการใช้ปัจจัยชนิดดังกล่าวเข้มข้นในการผลิต และจะนำเข้าสินค้าชนิดที่เน้นการผลิตโดยใช้ปัจจัยที่ประเทศมีความขาดแคลนนั้น นับว่าเป็นประเด็นที่บรรดานักเศรษฐศาสตร์ต่างให้ความสนใจและมีการนำมาทดสอบกับปรากฏการณ์ด้านการค้าระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นจริงกันอยู่มาก ซึ่งหนึ่งในบรรดานักเศรษฐศาสตร์คนสำคัญ ที่ได้ทำการทดสอบเชิงประจักษ์ในทฤษฎีการค้า

ระหว่างประเทศของเฮคเซอร์และโอห์ลิน และผลการทดสอบของเขาได้รับการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางในหมู่นักเศรษฐศาสตร์ทั่วไป ก็คือ Wassily W. Leontief

Leontief ได้ทำการทดสอบทฤษฎีเฮคเซอร์และโอห์ลิน โดยการนำเอาข้อมูลการค้าระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นจริงของประเทศสหรัฐอเมริกาในปี 1947 และปี 1951 มาเป็นตัวอย่งกรณีศึกษา ในการทดสอบของ Leontief เขาได้แบ่งปัจจัยการผลิตของสหรัฐอเมริกาออกเป็น 2 ชนิด คือ ปัจจัยทุนและปัจจัยแรงงาน และแบ่งสินค้าอุตสาหกรรมของสหรัฐอเมริกาจำนวน 50 อุตสาหกรรมออกเป็น 2 กลุ่ม คือ สินค้าส่งออก และสินค้าทดแทนการนำเข้า จากนั้นจึงนำเอาสินค้าทั้งสองกลุ่มมาคำนวณเพื่อหาอัตราส่วนระหว่างปริมาณปัจจัยทุนต่อปัจจัยแรงงานที่ใช้ในการผลิต ทั้งนี้โดย Leontief ได้ตั้งสมมุติฐานในการทดสอบเอาไว้ว่า เนื่องจากสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีปัจจัยทุนอุดมสมบูรณ์ ดังนั้นตามทฤษฎีของเฮคเซอร์และโอห์ลิน สหรัฐอเมริกาจะต้องส่งออกสินค้าประเภทที่เน้นการใช้ปัจจัยทุนเข้มข้นในการผลิต และจะนำเข้าสินค้าที่เน้นการใช้ปัจจัยแรงงานเข้มข้นในการผลิต หรือนั่นก็คือ สมมุติฐานของ Leontief กำหนดไว้ว่า อัตราส่วนระหว่างปัจจัยทุนต่อปัจจัยแรงงานที่ใช้ในการผลิตสินค้าส่งออกของสหรัฐอเมริกา จะต้องมามีค่ามากกว่าอัตราส่วนระหว่างปัจจัยทุนต่อปัจจัยแรงงานที่ใช้ในการผลิตสินค้าทดแทนการนำเข้าของสหรัฐอเมริกา (ซึ่งเป็นสินค้าที่ Leontief ใช้แทนสินค้านำเข้าของสหรัฐฯ)

ผลการคำนวณหาอัตราส่วนระหว่างปัจจัยทุนต่อปัจจัยแรงงานที่ใช้ในการผลิตสินค้าส่งออกและสินค้าทดแทนการนำเข้าของสหรัฐอเมริกาในปี 1947 และปี 1951 ของ Leontief ปรากฏดังในตารางที่ 3.1

จากผลการทดสอบของ Leontief ในตารางที่ 3.1 จะเห็นว่ามีความขัดแย้งกับทฤษฎีของเฮคเซอร์และโอห์ลิน กล่าวคือ อัตราส่วนระหว่างมูลค่าปัจจัยทุนต่อจำนวนแรงงานในสินค้าทดแทนการนำเข้าของสหรัฐฯ กลับมีมูลค่ามากกว่าอัตราส่วนระหว่างมูลค่าปัจจัยทุนต่อจำนวนแรงงานในสินค้าส่งออกของสหรัฐฯ ทั้งสองช่วงเวลา โดยสินค้าทดแทนการนำเข้าของสหรัฐฯ มีอัตราส่วนระหว่างปัจจัยทุนต่อจำนวนแรงงานคิดเป็นมูลค่ามากกว่าสินค้าส่งออกอยู่ร้อยละ 30 ในปี 1947 และร้อยละ 6 ในปี 1951 ซึ่งผลการทดสอบดังกล่าวถือว่ามีปฏิสันสมมุติฐานที่ Leontief ตั้งไว้อย่างสิ้นเชิง เพราะผลที่ได้หมายความว่า สินค้าทดแทนการนำเข้าของสหรัฐฯ เป็นสินค้าที่เน้นการใช้ปัจจัยทุนเข้มข้นในการผลิต ขณะที่สินค้าส่งออกของสหรัฐฯ กลับเป็นสินค้าที่เน้นการใช้ปัจจัยแรงงานเข้มข้นในการผลิต ซึ่ง Leontief เรียกผลการทดสอบของเขาที่ได้ดังกล่าวนี้ว่าเป็น “ข้อขัดแย้งของ Leontief”

ตารางที่ 3.1 แสดงมูลค่าปัจจัยทุนต่อจำนวนแรงงานที่ใช้ในการผลิตสินค้าส่งออก และสินค้าทดแทนการนำเข้าของสหรัฐฯ ในปี 1947 และปี 1951

ปัจจัยการผลิต	สินค้าส่งออก	สินค้าทดแทนการนำเข้า
ปี 1947		
1. ทุน (\$)	2,550,780	3,091,339
2. แรงงาน (คน)	182	170
3. ปัจจัยทุนต่อแรงงาน (\$)	14,010	18,180
ปี 1951		
1. ทุน (\$)	2,256,800	2,303,400
2. แรงงาน (คน)	174	168
3. ปัจจัยทุนต่อแรงงาน (\$)	12,977	13,726

ที่มา : R.E Caves and R.W Jones, World Trade and Payments,
(Boston : Little Brown & Company, 1973), p. 139.

สำหรับเหตุผลที่ Leontief รวมทั้งนักเศรษฐศาสตร์อื่น ๆ ใช้อธิบายเพื่อสนับสนุน “ ข้อขัดแย้งของ Leontief ” ที่สำคัญได้แก่เหตุผลในเรื่องของ

1. ประสิทธิภาพแรงงานในสหรัฐอเมริกา

Leontief กล่าวว่า สหรัฐอเมริกาควรได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ในปัจจัยแรงงานมากกว่าปัจจัยทุน โดย Leontief ให้เหตุผลว่า แรงงานของสหรัฐอเมริกามีประสิทธิภาพในการทำงานสูงกว่าแรงงานของประเทศอื่น ๆ ถึงประมาณ 3 เท่า ซึ่งทั้งนี้เป็นเพราะ สหรัฐอเมริกามีระบบการจัดองค์การ ผู้ประกอบการ บรรยากาศ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่ดี ดังนั้น เมื่อแรงงานในสหรัฐอเมริกามีประสิทธิภาพการทำงานเหนือกว่าแรงงานประเทศอื่น ๆ จึงมีเหตุผลเพียงพอที่จะทำให้เชื่อได้ว่า สหรัฐอเมริกาน่าจะเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ในปัจจัยแรงงานมากกว่าปัจจัยทุน

2. แบบแผนการบริโภคสินค้าของคนอเมริกัน

Leontief ให้เหตุผลว่า แม้สหรัฐอเมริกาจะเป็นประเทศที่มีปัจจัยทุนมาก แต่ขณะเดียวกัน คนอเมริกัก็อาจจะมีแบบแผนการบริโภคที่เอนเอียงไปทางด้านสินค้าที่เน้นการใช้ปัจจัยทุนเข้มข้นในการผลิต ดังนั้น จึงทำให้สินค้าที่สหรัฐอเมริกาผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าเป็นสินค้าที่เน้นการใช้ปัจจัยทุนเข้มข้นในการผลิต และสินค้าส่งออกของสหรัฐอเมริกากลายเป็นสินค้าที่เน้นการใช้ปัจจัยแรงงานเข้มข้นในการผลิตแทน

3. ทฤษฎีการธรรมชาติ

นักเศรษฐศาสตร์บางท่านนำเอาเรื่องของทฤษฎีการธรรมชาติ มาเป็นเหตุผลในการอธิบาย โดยกล่าวว่า ทฤษฎีการธรรมชาติและปัจจัยทุนมักเป็นปัจจัยที่ใช้ในการผลิตสินค้าร่วมกัน แต่เนื่องจากสหรัฐอเมริกาคือประเทศที่มีทฤษฎีการธรรมชาติน้อย จึงจำเป็นต้องนำเข้าสินค้าประเภทที่เน้นการผลิตโดยใช้ทฤษฎีการธรรมชาติมาก ซึ่งเสมือนกับว่าเป็นการนำเข้าสินค้าที่เน้นการผลิตโดยใช้ปัจจัยทุน ทำให้ผลที่ได้เป็นไปตามการทดสอบของ Leontief

4. การกีดกันทางการค้าของสหรัฐอเมริกา

การที่ผลการทดสอบของ Leontief ออกมาพบว่า สหรัฐอเมริกานำเข้าสินค้าที่เน้นหนักการใช้ปัจจัยทุนนั้น นักเศรษฐศาสตร์บางท่านอธิบายด้วยเหตุผลในเรื่องของการกีดกันทางการค้าของสหรัฐอเมริกา โดยอธิบายว่า เนื่องจากสหรัฐอเมริกามีการใช้มาตรการกีดกันการค้ากับต่างประเทศมาก ซึ่งสินค้าที่สหรัฐอเมริกาคิดกันการค้าส่วนใหญ่ได้แก่สินค้าที่เน้นการผลิตโดยใช้ปัจจัยแรงงานเข้มข้น ด้วยสาเหตุดังกล่าวจึงอาจทำให้ผลการทดสอบของ Leontief ออกมาพบว่า สินค้าทดแทนการนำเข้าของสหรัฐอเมริกกลายเป็นสินค้าประเภทที่เน้นหนักการใช้ปัจจัยทุนเข้มข้นในการผลิตไป

5. วัฏจักรผลผลิต

เนื่องจากสหรัฐอเมริกา ถือว่าเป็นประเทศหนึ่งที่มีขีดความสามารถในด้านการวิจัยและการพัฒนาอยู่ในระดับสูง ทำให้สามารถประดิษฐ์คิดค้นสินค้าใหม่ ๆ ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ สินค้าที่ใช้เทคโนโลยีการผลิตแบบเน้นปัจจัยทุนเข้มข้นในการผลิตที่สหรัฐอเมริกามีความถนัดออกไปขายยังต่างประเทศได้อยู่เสมอ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเวลาผ่านไป สินค้าที่สหรัฐอเมริกาคิดค้นและส่งออกไปยังต่างประเทศดังกล่าว จะเริ่มกลายเป็นสินค้าที่ประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาสามารถลอกเลียนแบบการผลิตได้ทั่วไป และเนื่องจากประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์ในปัจจัยแรงงาน ทำให้ประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ลอกเลียนแบบการผลิตสินค้าดั้งเดิมของสหรัฐอเมริกา โดยใช้เทคโนโลยีการผลิตแบบ

เน้นการใช้ปัจจัยแรงงานเข้มข้น ทำให้สินค้าส่งออกของสหรัฐอเมริกากลายเป็นสินค้าที่
เน้นการใช้ปัจจัยแรงงานเข้มข้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ได้ของ Leontief

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีความพยายามในการหาเหตุผลต่าง ๆ มาอธิบายเพื่อ
สนับสนุนผลการทดสอบของ Leontief ดังกล่าวข้างต้น แต่ “ข้อขัดแย้งของ Leontief”
ก็ยังคงได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากบรรดานักเศรษฐศาสตร์ว่า เป็นการศึกษามีข้อบกพร่อง
และยังไม่สามารถใช้ล้มล้างแนวคิดทฤษฎีของเฮคเซอร์และโอห์ลีนได้ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่สำคัญ
สองประการ คือ

1. เนื่องจากการทดสอบของ Leontief ใช้ข้อมูลการค้าระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกาที่
เกิดขึ้นในช่วงหลังจากที่สงครามโลกครั้งที่สองเพิ่งจะสิ้นสุดลงไปได้ไม่นาน ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าว
เป็นช่วงที่ภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ในโลก ยังอยู่ในสภาพที่ไม่ฟื้นตัวและยังไม่
เข้ารูปเข้ารอย ดังนั้น การที่ Leontief นำเอาข้อมูลในช่วงเวลาดังกล่าวมาทำการทดสอบ
จึงอาจทำให้ผลการทดสอบคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงได้

2. การที่ Leontief เอาข้อมูลของสินค้าที่สหรัฐอเมริกาผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้ามาทำการ
ทดสอบแทนสินค้านำเข้าจริง ๆ ของสหรัฐอเมริกานั้น ถือว่าเป็นวิธีการทดสอบที่ไม่ถูกต้อง
เนื่องจากสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีปัจจัยทุนมาก ดังนั้น แม้ว่าสินค้าที่สหรัฐอเมริกาผลิต
จะเป็นสินค้าทดแทนการนำเข้า แต่สหรัฐอเมริกาก็อาจจะใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เน้นการใช้
ปัจจัยทุนเข้มข้นตามที่ตนถนัด ซึ่งอาจแตกต่างจากเทคโนโลยีที่ประเทศผู้ผลิตสินค้านำเข้า
ของสหรัฐอเมริกาใช้จริงก็ได้ ฉะนั้น หากจะให้ได้ผลการทดสอบที่ถูกต้องจริง ๆ Leontief
ควรจะใช้ข้อมูลของสินค้านำเข้าของสหรัฐอเมริกามาทำการทดสอบโดยตรงมากกว่า

นอกจากงานศึกษาของ Leontief แล้ว ยังมีนักเศรษฐศาสตร์อื่น ๆ อีก
หลายท่านที่ทำการทดสอบแนวคิดทฤษฎีของเฮคเซอร์และโอห์ลีนกับปรากฏการณ์ด้านการค้า
ของประเทศต่าง ๆ ในลักษณะที่คล้ายคลึงกับของ Leontief อยู่มากมาย ซึ่งงานศึกษา
เหล่านี้มีทั้งที่สนับสนุนและขัดแย้งกับทฤษฎีของเฮคเซอร์และโอห์ลีน ตัวอย่างเช่น งานศึกษา
ของนักเศรษฐศาสตร์ชาวญี่ปุ่น 2 ท่านคือ Tatemoto และ Ichimura (ปี 1959) ที่
ทดสอบการค้าระหว่างประเทศของญี่ปุ่น พบว่า สินค้าส่งออกของประเทศญี่ปุ่นเป็นสินค้าที่
เน้นการใช้ปัจจัยทุนเข้มข้นในการผลิตมากกว่าสินค้านำเข้า ซึ่งขัดแย้งกับทฤษฎีของเฮคเซอร์
และโอห์ลีน เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นในขณะนั้นถือว่าเป็นประเทศที่มีแรงงานอุดมสมบูรณ์
งานศึกษาอีกชิ้นหนึ่งที่ทำให้ผลขัดแย้งกับทฤษฎีของเฮคเซอร์และโอห์ลีน ก็คือ งานของ Wahl
(ปี 1961) ที่ศึกษาข้อมูลการค้าของประเทศแคนาดาที่มีต่อสหรัฐอเมริกา โดยพบว่า

สินค้าส่งออกของประเทศแคนาดา เน้นการใช้ปัจจัยทุนเข้มข้นในการผลิตมากกว่าสินค้านำเข้า
ทั้ง ๆ ที่แคนาดาเป็นประเทศที่มีปัจจัยแรงงานมาก ส่วนงานศึกษาที่ให้ผลสนับสนุนทฤษฎี
ของเฮคเซอร์และโอห์ลีน ได้แก่ งานของ Stolper และ Roskamp (ปี 1961) ที่
ศึกษารูปแบบการค้าของประเทศเยอรมันตะวันออกกับกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ในยุโรป ซึ่ง
เยอรมันตะวันออกถือเป็นประเทศที่มีปัจจัยทุนมาก พบว่า สินค้าส่งออกของเยอรมันตะวันออก
เน้นการผลิตโดยใช้ปัจจัยทุนเข้มข้นมากกว่าสินค้านำเข้า ซึ่งสอดคล้องกับการอธิบายของ
เฮคเซอร์และโอห์ลีน

บทที่ 4

นโยบายการค้าระหว่างประเทศและการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

ความมุ่งหมายของบทเรียน

1. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงลักษณะของการดำเนินนโยบายการค้าระหว่างประเทศ ทั้งนโยบายการค้าแบบเสรีและไม่เสรี
2. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงเครื่องมือกีดกันการค้าต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระบบการค้าระหว่างประเทศ
3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายการค้าแบบไม่เสรีในรูปแบบต่าง ๆ
4. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ อันเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินนโยบายการค้าแบบเสรี ทั้งในด้านรูปแบบและผลดีผลเสียของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

เนื้อหาบทเรียน

1. ความหมายและประเภทของนโยบายการค้าระหว่างประเทศ
2. นโยบายการค้าแบบเสรี
3. นโยบายการค้าแบบไม่เสรี
4. อัตราการคุ้มครองที่แท้จริง
5. ผลกระทบของการดำเนินนโยบายการค้าแบบไม่เสรี
6. การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ
7. รูปแบบของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ
8. ทฤษฎีสหภาพศุลกากร

วิธีการสอนและกิจกรรม

1. การบรรยายและซักถาม
2. ให้ผู้เรียนทำการบ้านเพื่อเป็นการทบทวนความเข้าใจในบทเรียน
3. ให้ผู้เรียนติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายการค้าแบบไม่เสรีที่เกิดขึ้นในเวทีการค้าโลกปัจจุบัน

สื่อการสอน

แผ่นใส

การวัดผลและประเมินผล

1. การซักถามในขณะเรียน
2. การสังเกตพฤติกรรมในขณะเรียน

ความหมายและประเภทของนโยบายการค้าระหว่างประเทศ

ภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบเปิดดังเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบันจะพบว่า การค้าระหว่างประเทศนับเป็นธุรกรรมทางเศรษฐกิจที่มีบทบาทสำคัญยิ่ง ในด้านการช่วยเสริมสร้างและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เติบโตขึ้น เมื่อภาคการค้าระหว่างประเทศเป็นธุรกรรมที่มีความสำคัญต่อทุก ๆ ประเทศ ทำให้รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ จำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทางการทำงานของระบบการค้าระหว่างประเทศ โดยกำหนดเครื่องมือบางชนิดขึ้นมาใช้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับการค้ากับต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อเป็นการปกป้องและรักษาผลประโยชน์ของประเทศตน ขณะเดียวกัน ก็เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์จากประเทศอื่น ซึ่งเครื่องมือที่รัฐบาลนำมาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับการค้าระหว่างประเทศเรียกว่า **นโยบายการค้าระหว่างประเทศ**

ดังนั้น “นโยบายการค้าระหว่างประเทศ” จึงหมายถึง เครื่องมือชนิดหนึ่งที่รัฐบาลแต่ละประเทศกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาผลประโยชน์ที่ประเทศจะได้รับจากการค้าระหว่างประเทศ

โดยปกติ นโยบายการค้าระหว่างประเทศที่ใช้กันอยู่ทั่วไปมีสองประเภท คือ นโยบายการค้าแบบเสรี และนโยบายการค้าแบบไม่เสรีหรือนโยบายการค้าจำกัดทางการค้า

นโยบายการค้าแบบเสรี (Free Trade Policy)

นโยบายการค้าแบบเสรี หมายถึง นโยบายการค้าที่เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนของแต่ละประเทศ มีอิสระในการเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางด้านการค้าระหว่างประเทศเองได้อย่างเสรี โดยที่ภาครัฐบาลจะไม่พยายามเข้าไปแทรกแซง ควบคุม หรือกระทำการใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดเป็นอุปสรรคหรือสิ่งกีดขวางการค้าระหว่างประเทศขึ้น แต่จะปล่อยให้กลไกราคาหรือกลไกตลาดทำหน้าที่แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในภาคเศรษฐกิจระหว่างประเทศเองโดยอัตโนมัติ

ลักษณะสำคัญของประเทศที่ดำเนินนโยบายการค้าแบบเสรี มีดังนี้คือ

1. การผลิตสินค้าของประเทศต้องยึดหลักความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิต กล่าวคือ แต่ละประเทศจะต้องทำการผลิตสินค้าเฉพาะชนิดที่ตนเองมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ และเป็นสินค้าที่มีความเหมาะสมกับทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตที่ประเทศของตนมีอยู่เท่านั้น
2. ไม่มีการเก็บภาษีนำเข้าสินค้าที่มาจากต่างประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องคุ้มครอง หรือช่วยเหลือผู้ผลิตสินค้าภายในประเทศ ยกเว้นอาจจะมีการเก็บภาษีนำเข้าได้บ้าง แต่ต้องเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์เดียวคือ เพื่อเป็นการหารายได้เข้ารัฐ และจะต้องจัดเก็บในอัตราที่ต่ำที่สุด
3. เปิดโอกาสในด้านการค้าให้กับทุก ๆ ประเทศอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการให้สิทธิพิเศษหรือเลือกปฏิบัติแก่ประเทศใดประเทศหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ
4. ไม่มีการตั้งข้อจำกัดหรือสิ่งกีดขวางการค้าอื่น ๆ ที่จะทำให้เกิดเป็นอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใดก็ตาม ยกเว้นรัฐบาลอาจมีการดำเนินมาตรการจำกัดการค้ากับต่างประเทศได้บ้าง แต่ต้องไม่ใช่เพื่อเหตุผลในเชิงเศรษฐกิจ

แม้ว่านโยบายการค้าแบบเสรี จะเป็นนโยบายที่ช่วยให้การค้าระหว่างประเทศ เกิดการขยายตัว และถือว่าเป็นนโยบายการค้าที่สอดคล้องกับหลักการทางด้านเศรษฐศาสตร์ ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติจะพบว่า ไม่มีประเทศใดเลยที่สามารถดำเนินนโยบายการค้าแบบเสรี ได้อย่างสมบูรณ์ เหตุผลหรือข้ออ้างที่บรรดาประเทศต่าง ๆ นำมาใช้อธิบายถึงสาเหตุ ที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินนโยบายการค้าแบบเสรีได้นั้นมีอยู่ด้วยกันหลายประการ อาทิ

1. เหตุผลในด้านความต้องการพึ่งพาตนเอง

การผลิตสินค้าที่ยึดหลักความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ตามแนวทางของ นโยบายการค้าแบบเสรีนั้น เชื่อกันว่าบางครั้งอาจจะก่อให้เกิดผลเสียต่อประเทศได้ เนื่องจาก หลักการผลิตดังกล่าว จะทำให้ประเทศจำเป็นต้องพึ่งพิงการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศใน อัตราสูง ซึ่งถ้าหากประเทศผู้ส่งออกสินค้ามีการเปลี่ยนแปลงการส่งออกด้วยเหตุผลบาง ประการ ก็จะทำให้ประเทศที่พึ่งพิงการนำเข้าเหล่านั้นได้รับผลกระทบเสียหาย และอาจเป็น อันตรายต่อความมั่นคงของประเทศได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบ กระทบกระเทือนเสียหายดังกล่าว จึงทำให้ประเทศต่าง ๆ ไม่สามารถทำการผลิตสินค้าแต่ เฉพาะชนิดที่ตนเองมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเท่านั้น

2. เหตุผลในด้านความต้องการปกป้องและคุ้มครองผู้ผลิตภายในประเทศ

เมื่อประเทศต่าง ๆ จำเป็นต้องมีอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าประเภทที่ตนเองมี ความเสียเปรียบในด้านการผลิตเมื่อเทียบกับต่างประเทศ ดังนั้น เพื่อเป็นการปกป้องหรือ คุ้มครองอุตสาหกรรมดังกล่าวให้สามารถอยู่รอดและแข่งขันกับต่างประเทศได้ รัฐบาลจึง จำเป็นต้องเข้ามาแทรกแซงโดยการสร้างอุปสรรคหรือสิ่งกีดขวางการค้าบางอย่าง ซึ่งเป็นการ ขัดกับหลักการของนโยบายการค้าแบบเสรี

3. เหตุผลในด้านความต้องการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ

ในกรณีที่ประเทศมีการดำเนินนโยบายการค้าแบบเสรี เชื่อว่าอาจนำมาซึ่ง ปัญหาการขาดดุลการค้า ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศได้ง่าย ดังนั้น ในการแก้ไขปัญหา ดังกล่าวและเพื่อเป็นรักษาเสถียรภาพภายนอกทางเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้รัฐบาลจำเป็นต้องดำเนินนโยบายการค้าในลักษณะที่ขัดแย้งกับนโยบายการค้าเสรี โดยการสร้างข้อจำกัด การค้าในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ มาตรการต้านกำแพงภาษีนำเข้า หรือการกำหนดปริมาณการ นำเข้า เป็นต้น

อย่างไรก็ดี แม้ว่าจะมีเหตุผลมากมายหลายประการที่ทำให้ประเทศต่าง ๆ ไม่สามารถดำเนินนโยบายการค้าแบบเสรีได้อย่างสมบูรณ์ แต่เนื่องจากประเทศต่าง ๆ ยังคงตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของนโยบายการค้าดังกล่าว ดังนั้น ตลอดช่วงระยะที่ผ่านมาจึงพบว่า ประเทศต่าง ๆ ได้มีความพยายามในการรวมกลุ่มกัน เพื่อสร้างบรรยากาศการค้าแบบเสรีขึ้นในหลาย ๆ ภูมิภาค เช่น การรวมตัวกันของบรรดาประเทศสมาชิกทั่วโลก ประมาณ 125 ประเทศในการตั้ง “ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า” หรือ แกดต์ (GATT) ขึ้นในปี 1948 ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประเทศสมาชิกภายใต้ภาคีแกดต์ดำเนินนโยบายการค้าแบบเสรี โดยการกำจัดอุปสรรคหรือสิ่งกีดขวางการค้าในรูปแบบต่าง ๆ ระหว่างกันและกัน นอกจากนี้ ยังมีการรวมตัวกันสร้างระบบการค้าแบบเสรีในระดับภูมิภาคของกลุ่มประเทศต่าง ๆ อาทิ การรวมกลุ่มกันขึ้นเป็นกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป หรือ EU ของประเทศยุโรป หรือกรณีการรวมกลุ่มกันเป็นเขตการค้าเสรีอาเซียน หรือ AFTA ของกลุ่มประเทศอาเซียน และเขตการค้าเสรีละตินอเมริกาหรือ LAFTA ของกลุ่มประเทศในแถบละตินอเมริกา เป็นต้น

นโยบายการค้าแบบไม่เสรี (Trade Restrictive Policy)

นโยบายการค้าแบบไม่เสรี หมายถึง นโยบายการค้าที่รัฐบาลไม่เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนดำเนินธุรกรรมในด้านการค้าระหว่างประเทศอย่างเสรี แต่รัฐบาลจะเข้ามามีบทบาทแทรกแซงระบบการค้าระหว่างประเทศ โดยการสร้างเครื่องมือหรือมาตรการบางอย่างขึ้นมาเพื่อเป็นอุปสรรคกีดขวางการค้า ทำให้ทิศทางการค้าเกิดการเบี่ยงเบนไปในลักษณะที่รัฐบาลต้องการ

เครื่องมือหรือมาตรการสำคัญที่รัฐบาลประเทศต่าง ๆ นิยมนำมาใช้ในการกีดกันการค้ากับต่างประเทศมีอยู่ด้วยกัน 2 มาตรการหลัก ๆ คือ มาตรการทางด้านภาษีศุลกากร และมาตรการที่ไม่ใช่ทางด้านภาษีศุลกากร

1. มาตรการทางด้านภาษีศุลกากร

หมายถึง มาตรการที่ใช้ “ภาษีศุลกากร” เป็นเครื่องมือในการกีดกันการค้ากับต่างประเทศ คำว่า ภาษีศุลกากร หมายถึง เงินที่รัฐบาลเรียกเก็บจากสินค้าชนิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอยู่ในระบบการค้าระหว่างประเทศ เช่น ภาษีศุลกากรที่จัดเก็บจากสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ เรียกว่า ภาษีนำเข้า ภาษีศุลกากรที่จัดเก็บจากสินค้าที่ส่งออกไปจำหน่าย

ต่างประเทศ เรียกว่า *ภาษีส่งออก* และภาษีศุลกากรที่จัดเก็บจากสินค้าที่มาขออนุญาตผ่านแดนเพื่อส่งต่อไปขายยังประเทศที่สาม เรียกว่า *ภาษีผ่านแดน*

โดยทั่วไป วัตถุประสงค์หลักในการจัดเก็บภาษีศุลกากรของรัฐบาล มีอยู่ด้วยกัน 2 ประการ คือ

1. เพื่อหารายได้เข้ารัฐ
2. เพื่อปกป้องและคุ้มครองผู้ผลิตสินค้าภายในประเทศ ให้สามารถอยู่รอดและแข่งขันกับต่างประเทศได้

นอกจากวัตถุประสงค์หลักข้างต้นแล้ว การเก็บภาษีศุลกากรของรัฐบาลยังอาจเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในด้านอื่น ๆ อีก เช่น

- เพื่อช่วยให้เกิดการกระจายรายได้จากบุคคลกลุ่มหนึ่งไปยังบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งในสังคม
- เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดดุลการค้าดุลการชำระเงินของประเทศ
- เพื่อเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้เกิดการจ้างงานภายในประเทศมากขึ้น
- เพื่อจำกัดการนำเข้าสินค้าบางชนิดที่รัฐบาลเห็นว่าเป็นโทษภัย หรือเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคในประเทศ
- เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองทางการค้า และ ตอบโต้การค้ากับต่างประเทศ เช่น การใช้มาตรการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร หรือ GSP การเก็บภาษีตอบโต้การอุดหนุน และภาษีต่อต้านการทุ่มตลาด เป็นต้น

ในการจัดเก็บภาษีศุลกากรของรัฐบาลโดยทั่วไปสามารถจัดเก็บได้ 2 วิธี คือ การจัดเก็บภาษีแบบตามสภาพหรือตามปริมาณ และการจัดเก็บภาษีตามราคาหรือตามมูลค่า

1. การจัดเก็บภาษีแบบตามสภาพ

คือ การเก็บภาษีโดยคิดอัตราภาษีเป็นจำนวนเงินที่คงที่จำนวนหนึ่งเท่ากันหมดในทุก ๆ หน่วยสินค้า เช่น รัฐบาลเก็บภาษีนำเข้าเหล้าองุ่นในอัตราลิตรละ 20 บาท

ข้อดีของการเก็บภาษีแบบตามสภาพ คือ สะดวก และง่ายในการจัดเก็บ แต่ข้อเสียก็คือ อาจก่อให้เกิดปัญหาความไม่เป็นธรรมในการรับภาระภาษี เนื่องจากอัตราภาษีที่ผู้นำเข้าสินค้าราคาถูกแบกรับไว้จะมากกว่าเมื่อเทียบกับผู้นำเข้าสินค้าที่มีราคาแพงกว่า

2. การจัดเก็บภาษีแบบตามราคาหรือตามมูลค่า

คือ การจัดเก็บภาษีโดยที่รัฐบาลจะคิดอัตราภาษีเป็นร้อยละของราคาหรือมูลค่าของสินค้านั้น ๆ เช่น รัฐบาลเก็บภาษีนำเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ในอัตราร้อยละ 35 ของราคา

สินค้า ถ้าหากเครื่องคอมพิวเตอร์มีราคาเครื่องละ 40,000 บาท ผู้นำเข้าจะต้องเสียภาษีนำเข้าเท่ากับเครื่องละ 14,000 บาท เป็นต้น

การเก็บภาษีแบบตามราคามีข้อดีคือ ก่อให้เกิดความยุติธรรมในการเสียภาษี แต่การเก็บภาษีแบบนี้มีข้อเสียคือ ยุ่งยากในการจัดเก็บ เนื่องจากผู้จัดเก็บภาษีจะต้องทราบถึงราคาหรือมูลค่าที่แท้จริงของสินค้าแต่ละชนิด ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการเลี่ยงหรือหนีภาษีขึ้นของบรรดาผู้นำเข้า ซึ่งเป็นวิธีการที่ยุ่งยากและต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก

2. มาตรการที่ไม่ใช่ทางด้านภาษีศุลกากร

คือ การดำเนินนโยบายการค้าแบบไม่เสรี โดยอาศัยเครื่องมือชนิดอื่นนอกเหนือจากภาษีศุลกากรมาเป็นเครื่องมือในการกีดกันการค้ากับต่างประเทศ ซึ่งมาตรการที่นิยมใช้กันอยู่โดยทั่วไป ได้แก่ มาตรการในด้านการจำกัดปริมาณสินค้า และมาตรการด้านการอุดหนุน เป็นต้น

1. มาตรการด้านการจำกัดปริมาณสินค้า

มาตรการด้านการจำกัดปริมาณสินค้าหรือ “โควต้า” หมายถึง การจำกัดปริมาณสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งสูงสุด ที่ประเทศจะอนุญาตให้มีการนำเข้าหรือส่งออกไปยังต่างประเทศได้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ ซึ่งการจำกัดปริมาณสินค้านำเข้าจากต่างประเทศสูงสุด เรียกว่า โควต่านำเข้า และการจำกัดปริมาณสินค้าส่งออกไปยังต่างประเทศสูงสุด เรียกว่า โควตาส่งออก

การกำหนดโควต่านำเข้าของประเทศหนึ่ง ๆ สามารถทำได้ใน 3 ลักษณะ คือ การกำหนดโควต้าแบบรวม โควต้าแบบเลือก และโควต้าภาษีศุลกากร

ก. โควต้าแบบรวม

คือ การกำหนดปริมาณสินค้านำเข้าชนิดใดชนิดหนึ่งสูงสุดที่รัฐบาลจะอนุญาตให้มีการนำเข้ามาจากต่างประเทศทั้งหมดในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ โดยไม่คำนึงถึงแหล่งที่มาของสินค้านำเข้าเหล่านั้นว่ามาจากประเทศใด ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการกำหนดโควต้าแบบไม่เลือกปฏิบัติ

ข. โควต้าแบบเลือก

คือ การกำหนดปริมาณสินค้านำเข้าชนิดใดชนิดหนึ่งสูงสุดที่รัฐบาลจะอนุญาตให้มีการนำเข้ามาจากประเทศใดประเทศหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งการกำหนดโควต้าแบบนี้ถือว่าเป็นลักษณะของการเลือกปฏิบัติและให้สิทธิพิเศษแก่บางประเทศ

ค. โควต้าภาษีศุลกากร

คือ การกำหนดปริมาณสินค้านำเข้าชนิดใดชนิดหนึ่งสูงสุดที่รัฐบาลจะอนุญาตให้มีการนำเข้ามาจากต่างประเทศ โดยเสียภาษีศุลกากรในอัตราที่ต่ำกว่าอัตราภาษีปกติที่ประเทศนั้นกำหนดไว้ (หรือได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีศุลกากรเลย)

มาตรการในด้านการจำกัดปริมาณสินค้า หรือ โควต้า มีข้อดีคือ

1. ช่วยให้รัฐบาลสามารถคาดการณ์ภาวะการค้าของประเทศ ทั้งในด้านการนำเข้าและการส่งออกสินค้าได้ล่วงหน้า
2. ช่วยให้รัฐบาลสามารถกำหนดนโยบายเพื่อเลือกปฏิบัติต่อประเทศคู่ค้าแต่ละประเทศได้ตามความเหมาะสมและเห็นควร
3. ช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการจำกัดปริมาณการนำเข้าสินค้าของประเทศที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของรัฐบาลได้มากกว่าเมื่อเทียบกับมาตรการทางด้านภาษีศุลกากร
4. เป็นมาตรการที่ง่าย สะดวก และรวดเร็วสำหรับการเริ่มต้นและยกเลิกการดำเนินการเมื่อเทียบกับมาตรการทางด้านภาษีศุลกากร

ส่วนข้อเสียของมาตรการจำกัดด้านปริมาณสินค้า หรือโควต้า มีอยู่ด้วยกันหลายประการ อาทิ

1. ทำให้ระดับราคาสินค้าในประเทศมีการไหวตัวเปลี่ยนแปลงได้มากกว่า เมื่อเทียบกับการใช้มาตรการทางด้านภาษีศุลกากร
2. สร้างปัญหาความไม่เท่าเทียมในด้านการค้าระหว่างประเทศให้เกิดขึ้นได้มากกว่าเมื่อเทียบกับมาตรการทางด้านภาษีศุลกากร
3. ทำให้รัฐบาลมีรายได้ลดน้อยลง เมื่อเทียบกับการใช้มาตรการทางด้านภาษีศุลกากร
4. ระบบโควต้าถือว่าเป็นมาตรการที่ไม่เปิดโอกาสให้ประเทศต่าง ๆ แข่งขันกันอย่างอิสระ ทำให้มาตรการดังกล่าวกลายเป็นเครื่องมือแสวงหาผลกำไรจากการผูกขาดของผู้ที่ได้รับโควต้า ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อผู้บริโภคในประเทศ ในขณะที่มาตรการทางด้านภาษีศุลกากรยังเปิดโอกาสให้ประเทศต่าง ๆ ได้มีการแข่งขันกัน ทำให้ภาระที่ตกอยู่กับผู้บริโภคในประเทศมีน้อยกว่า
5. ก่อให้เกิดปัญหาในด้านการล่าเอียง เลือกที่รักมักที่ชัง ซึ่งอาจเป็นสาเหตุนำไปสู่ปัญหาการทุจริตของเจ้าหน้าที่ภาครัฐได้ง่าย

2. มาตรการด้านการอุดหนุน

มาตรการด้านการอุดหนุน หมายถึง มาตรการที่รัฐบาลให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ผลิตสินค้าภายในประเทศของตนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือในด้านต้นทุนการผลิตของอุตสาหกรรมที่รัฐบาลต้องการอุดหนุน เพื่อให้อุตสาหกรรมดังกล่าวสามารถอยู่รอดและแข่งขันกับต่างประเทศได้

มาตรการด้านการอุดหนุนที่รัฐบาลมีให้แก่อุตสาหกรรมผู้ผลิตภายในประเทศสามารถกระทำได้หลายวิธี เช่น

- ก. การให้เงินอุดหนุนช่วยเหลือโดยตรงแก่ผู้ผลิต
- ข. การยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีนำเข้าวัตถุดิบหรือเครื่องจักรจากต่างประเทศ
- ค. การยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และภาษีเงินได้นิติบุคคลในช่วงระยะเวลาหนึ่ง
- ง. การลดหย่อนค่าบริการสาธารณูปโภคต่าง ๆ
- จ. การให้กู้ยืมเงินด้วยอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าปกติ เป็นต้น

นอกจากมาตรการต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีเครื่องมือที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากรอีกหลายชนิดที่ประเทศต่าง ๆ นำมาใช้กีดกันการค้ากันอยู่ในปัจจุบัน อาทิ มาตรการด้านการคุ้มครองตลาด มาตรการจำกัดการส่งออกโดยความสมัครใจ (VERs) มาตรการด้านกฎระเบียบเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพและความปลอดภัยของสินค้า และมาตรการด้านกฎระเบียบเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดหรือที่มาของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้า เป็นต้น

อัตราการคุ้มครองที่แท้จริง (Effective Rate of Protection)

เนื่องจากวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญประการหนึ่งของการใช้มาตรการด้านภาษีศุลกากรในการเป็นเครื่องมือกีดกันการค้า ก็เพื่อเป็นการปกป้องหรือคุ้มครองผู้ผลิตสินค้าภายในประเทศให้สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ ในกรณีที่รัฐบาลใช้มาตรการเก็บภาษ้นำเข้าเฉพาะในสินค้าสำเร็จรูปเพียงอย่างเดียว ย่อมมีผลทำให้ผู้ผลิตสินค้าสำเร็จรูปในประเทศได้รับการคุ้มครองจากรัฐบาลในอัตราที่สูง แต่ถ้าวรัฐบาลมีการเก็บภาษ้นำเข้าในวัตถุดิบหรือปัจจัยการผลิตไปด้วยพร้อม ๆ กัน ระดับการคุ้มครองที่ผู้ผลิตสินค้าในประเทศได้รับจากรัฐบาลก็จะลดลง ดังนั้น ในกรณีที่เรากำลังพิจารณาถึงระดับการคุ้มครองที่ผู้ผลิตสินค้าสำเร็จรูปภายในประเทศจะได้รับจากการใช้มาตรการด้านภาษีศุลกากรของรัฐบาล เราสามารถทราบโดยคำนวณดูจากค่าที่เรียกว่า “ อัตราการคุ้มครองที่แท้จริง ”

อัตราการค้าคุมครองที่แท้จริง หมายถึง ตัวเลขที่แสดงถึงอัตราการค้าคุมครองที่ผู้ผลิตสินค้าสำเร็จรูปชนิดใดชนิดหนึ่งภายในประเทศจะได้รับจากการเก็บภาษีนำเข้าของรัฐบาล

สำหรับสูตรที่ใช้ในการคำนวณหาอัตราการค้าคุมครองที่แท้จริง คือ

$$ERP = \frac{V' - V}{V} \times 100$$

โดยที่

ERP = อัตราการค้าคุมครองที่แท้จริง

V = มูลค่าเพิ่มต่อหน่วยของสินค้าในกรณีการค้าเสรี

V' = มูลค่าเพิ่มต่อหน่วยของสินค้าในกรณีการค้าไม่เสรี

ตัวอย่างที่ 1. ในการผลิตรองเท้าหนึ่งราคาคู่ละ 1,000 บาท ผู้ผลิตต้องใช้วัตถุดิบหนึ่งนำเข้าจากต่างประเทศมูลค่า 800 บาท

ก. หากรัฐบาลเก็บภาษีนำเข้าเฉพาะรองเท้าหนึ่งในอัตราร้อยละ 10 จงหาอัตราการค้าคุมครองที่แท้จริงในรองเท้าหนึ่ง

ราคารองเท้าหนึ่งในกรณีการค้าเสรี	=	1,000 บาท
ราคารองเท้าหนึ่งในกรณีการค้าไม่เสรี	=	1,100 บาท
ต้นทุนค่าวัตถุดิบหนึ่งในกรณีการค้าเสรี	=	800 บาท
ต้นทุนค่าวัตถุดิบหนึ่งในกรณีการค้าไม่เสรี	=	800 บาท
V , V'	=	200 , 300
ERP	=	$\frac{300 - 200}{200} \times 100$
	=	50 %

หมายความว่า ผู้ผลิตรองเท้าหนึ่งในประเทศสามารถผลิตรองเท้าได้ด้วยต้นทุนที่สูงกว่าต่างประเทศร้อยละ 50

ข. หากรัฐบาลเก็บภาษีนำเข้าวัตถุดิบหนึ่งด้วยในอัตราร้อยละ 5 จงหาอัตราการคุ้มครองที่แท้จริงในรองเท้าหนัง

$$\begin{aligned}
 \text{ราคารองเท้าหนังในกรณีการค้าเสรี} &= 1,000 \text{ บาท} \\
 \text{ราคารองเท้าหนังในกรณีการค้าไม่เสรี} &= 1,100 \text{ บาท} \\
 \text{ต้นทุนค่าวัตถุดิบหนังในกรณีการค้าเสรี} &= 800 \text{ บาท} \\
 \text{ต้นทุนค่าวัตถุดิบหนังในกรณีการค้าไม่เสรี} &= 840 \text{ บาท} \\
 V, V' &= 200, 260 \\
 \text{ERP} &= \frac{260 - 200}{200} \times 100 \\
 &= 30 \%
 \end{aligned}$$

หมายความว่า ผู้ผลิตรองเท้าหนังในประเทศสามารถผลิตรองเท้าได้ด้วยต้นทุนที่สูงกว่าต่างประเทศร้อยละ 30

การหาอัตราการคุ้มครองที่แท้จริงสามารถคำนวณได้จากอีกสูตรหนึ่ง คือ

$$\text{ERP} = \frac{T_j - \sum_{i=1}^n A_i T_i}{1 - \sum_{i=1}^n A_i} \times 100$$

โดย T_j = อัตราภาษีนำเข้าในสินค้าสำเร็จรูป j
 T_i = อัตราภาษีนำเข้าในวัตถุดิบชนิดที่ i
 A_i = อัตราส่วนระหว่างมูลค่าวัตถุดิบนำเข้าชนิดที่ i ต่อมูลค่าสินค้าสำเร็จรูปในกรณีการค้าเสรี

ตัวอย่างที่ 2. ในการผลิตโทรทัศน์ราคาเครื่องละ 10,000 บาท ใช้วัตถุดิบนำเข้า 3 ชนิด มีมูลค่าเท่ากับ 1,000 , 2,000 และ 3,000 บาท ตามลำดับ

ก. หากรัฐบาลเก็บภาษีนำเข้าโทรทัศน์ในอัตราร้อยละ 35 จงหาอัตราการคุ้มครองที่แท้จริงของโทรทัศน์

$$\begin{aligned}
 \text{จากโจทย์} \quad T_j &= 0.35 \\
 T_1, T_2, T_3 &= 0 \\
 A_1, A_2, A_3 &= 0.1, 0.2, 0.3 \\
 \sum A_i &= 0.6 \\
 \sum A_i T_i &= 0 \\
 \text{ดังนั้น} \quad \text{ERP} &= \frac{0.35 - 0}{0.4} \times 100 \\
 &= 87.5 \%
 \end{aligned}$$

หมายความว่า ผู้ผลิตโทรทัศน์ภายในประเทศสามารถผลิตโทรทัศน์ได้ด้วยต้นทุนที่สูงกว่าต่างประเทศประมาณร้อยละ 87.5

ข. หากรัฐบาลเก็บภาษีนำเข้าวัตถุดิบทั้ง 3 ชนิดด้วย ในอัตราร้อยละ 15, 20 และ 30 ตามลำดับ จงหาอัตราการคุ้มครองที่แท้จริงในโทรทัศน์

$$\begin{aligned}
 \text{จากโจทย์} \quad T_j &= 0.35 \\
 T_1, T_2, T_3 &= 0.15, 0.2, 0.3 \\
 A_1, A_2, A_3 &= 0.1, 0.2, 0.3 \\
 \sum A_i &= 0.6 \\
 \sum A_i T_i &= 0.145 \\
 \text{ดังนั้น} \quad \text{ERP} &= \frac{0.35 - 0.145}{0.4} \times 100 \\
 &= 51.25 \%
 \end{aligned}$$

หมายความว่า ผู้ผลิตโทรทัศน์ภายในประเทศสามารถผลิตโทรทัศน์ได้ด้วยต้นทุนที่สูงกว่าต่างประเทศประมาณร้อยละ 51.25

ตารางที่ 4.1 แสดงโครงสร้างอัตราการคุ้มครองที่แท้จริง
(Effective Rate of Protection) ของการผลิตในประเทศ

(ร้อยละ)

ประเภทสินค้า	เมษายน 2524	มกราคม 2531
สินค้าเกษตร	10.9	13.1
สินค้าขั้นปฐมอื่น ๆ	5.7	11.3
สินค้าเกษตรแปรรูป	24.7	32.9
สินค้าอุตสาหกรรม	53.6	51.2
สิ่งทอ	110.4	59.9
เคมีภัณฑ์	49.3	9.5
เครื่องจักรและอุปกรณ์	18.9	35.2
สินค้าบริโภค	51.5	68.7
อัตราการคุ้มครองเฉลี่ย	27.9	29.7

ที่มา : เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการประจำปี 2541 เรื่อง “ การฟื้นผ้า
วิกฤตเศรษฐกิจไทย ” โดย คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
วันที่ 20 มีนาคม 2541 , หน้า 42.

ผลกระทบของการดำเนินนโยบายการค้าแบบไม่เสรี

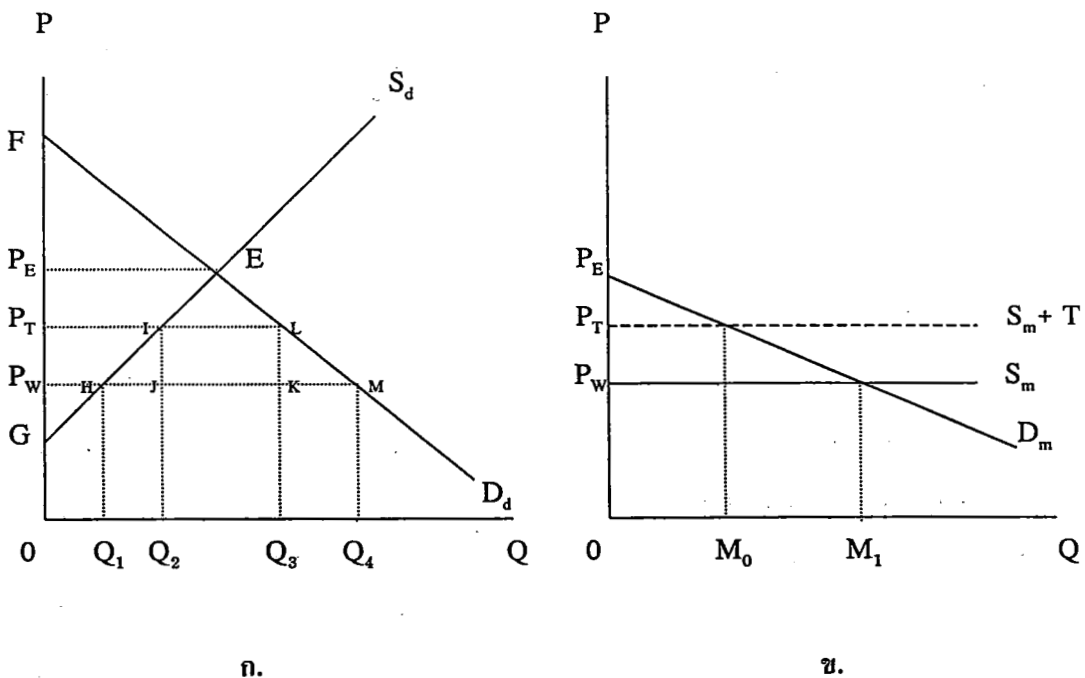
แม้ว่านโยบายการค้าแบบไม่เสรีจะเป็นนโยบายที่บรรดาประเทศต่าง ๆ นิยมนำมาใช้ปฏิบัติระหว่างกัน แต่เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบที่มีต่อประเทศผู้ดำเนินนโยบายดังกล่าวจะพบว่า นโยบายการค้าแบบไม่เสรีจะมีผลทำให้สวัสดิการสังคมของประเทศผู้ดำเนินนโยบายบางส่วนสูญเสียไป ดังจะเห็นได้จากการวิเคราะห์ดุลยภาพเฉพาะส่วนต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์กรณีประเทศเล็ก

1.1 มาตรการด้านภาษีศุลกากร

การวิเคราะห์ผลกระทบของการดำเนินมาตรการด้านภาษีศุลกากรในกรณีของประเทศเล็กสามารถแสดงได้ดังในรูปที่ 4.1

รูปที่ 4.1 แสดงผลกระทบของมาตรการด้านภาษีศุลกากร

จากรูปที่ 4.1 ก. กำหนดให้เส้น D_d และ S_d คือ เส้นอุปสงค์และอุปทานของสินค้าชนิดหนึ่งในประเทศ A ซึ่งตัดกัน ณ จุดดุลยภาพ E ราคาดุลยภาพของสินค้าในประเทศ A ก่อนมีการค้าระหว่างประเทศจะเท่ากับหน่วยละ P_E บาท ณ ระดับราคา

ดังกล่าว ประเทศ A จะไม่มีการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ แต่การนำเข้าสินค้าของประเทศ A จะเกิดขึ้นและมีขนาดมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อราคาสินค้าในตลาดโลกต่ำกว่า P_E บาท ดังนั้น เส้นอุปสงค์สำหรับสินค้านำเข้าของประเทศ A ซึ่งแสดงด้วยเส้น D_m จึงมีลักษณะทอดลงจากซ้ายไปขวาดังในรูปที่ 4.1 ข. และเนื่องจากประเทศ A เป็นประเทศเล็ก เส้นอุปทานของสินค้านำเข้าของประเทศ A หรือเส้น S_m จึงมีลักษณะเป็นเส้นตรงขนานกับแกนนอนอยู่ ณ ระดับราคาตลาดโลกเท่ากับหน่วยละ P_w บาท

หากประเทศ A เริ่มต้นทำการค้ากับต่างประเทศ โดยดำเนินนโยบายการค้าแบบเสรี ราคาสินค้าในประเทศ A จะเท่ากับราคาตลาดโลกคือ P_w บาท ซึ่งพบว่า ณ ราคา P_w บาทนี้ ปริมาณการผลิตสินค้าในประเทศ A จะเท่ากับ OQ_1 หน่วย ขณะที่ปริมาณการบริโภคเท่ากับ OQ_4 หน่วย ดังนั้น ปริมาณการนำเข้าสินค้าของประเทศ A จะมีขนาดเท่ากับ Q_1Q_4 หน่วย หรือเท่ากับ OM_1 หน่วย

ต่อมา หากรัฐบาลประเทศ A มีการเก็บภาษีนำเข้าสินค้าแบบตามสภาพในอัตราหน่วยละ T บาท ทำให้เส้นอุปทานสินค้านำเข้าของประเทศ A เปลี่ยนจากเส้น S_m เป็นเส้น $S_m + T$ โดยมีระยะห่างของทั้งสองเส้นเท่ากับ T บาทตลอดทั้งเส้น พบว่า ราคาสินค้าในประเทศ A จะสูงขึ้นจาก P_w บาทเป็น P_T บาท ซึ่ง ณ ราคาสินค้าดังกล่าว ปริมาณการผลิตสินค้าในประเทศ A จะเพิ่มขึ้นเป็น OQ_2 หน่วย ขณะที่ปริมาณการบริโภคจะลดลงเหลือ OQ_3 หน่วย การเปลี่ยนแปลงปริมาณการผลิตและการบริโภคสินค้าของประเทศ A อันเนื่องมาจากมาตรการจัดเก็บภาษีข้างต้น จะมีผลทำให้ปริมาณการนำเข้าสินค้าของประเทศ A ลดลงเหลือ Q_2Q_3 หน่วย หรือเท่ากับ OM_0 หน่วย

ผลการเก็บภาษีนำเข้าของประเทศ A นอกจากจะทำให้ปริมาณการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศมีแนวโน้มลดลงแล้ว ยังทำให้สวัสดิการของผู้บริโภคในประเทศ A ที่วัดในรูปของขนาดส่วนเกินของผู้บริโภคลดลงด้วย โดยพบว่า ก่อนมีการเก็บภาษีนำเข้า ส่วนเกินของผู้บริโภคมีขนาดเท่ากับพื้นที่สามเหลี่ยม FP_wM แต่เมื่อมีการเก็บภาษีนำเข้า ส่วนเกินของผู้บริโภคจะมีขนาดลดลงเหลือพื้นที่สามเหลี่ยม FP_TL หรือลดลงเท่ากับพื้นที่สี่เหลี่ยม $P_T P_w M L$ ซึ่งส่วนเกินของผู้บริโภคที่ลดลงนี้ แบ่งออกได้เป็น 4 ส่วนคือ

1. พื้นที่สี่เหลี่ยม $IJKL$

เมื่อประเทศ A เก็บภาษีนำเข้าสินค้าในอัตราหน่วยละ T บาท ปริมาณการนำเข้าสินค้าของประเทศ A จะเท่ากับ Q_2Q_3 หน่วย ดังนั้น รายได้จากภาษีนำเข้าทั้งหมดของรัฐบาลจะมีขนาดเท่ากับพื้นที่สี่เหลี่ยม $IJKL$ ซึ่งแสดงว่า ส่วนเกินของผู้บริโภคที่ลดลง

ไปเท่ากับพื้นที่สี่เหลี่ยม $IJKL$ นี้ ไม่ได้สูญหายออกไปจากสังคม แต่กลายเป็นรายได้ของรัฐบาลแทน ซึ่งเรียกว่าเป็นส่วนของ *ผลทางด้านรายได้*

2. พื้นที่สี่เหลี่ยม $P_T P_W HI$

ก่อนที่ประเทศ A จะมีการเก็บภาษีนำเข้า ส่วนเกินของผู้ผลิตในประเทศมีขนาดเท่ากับพื้นที่สามเหลี่ยม $GP_W H$ แต่เมื่อมีการเก็บภาษีนำเข้า ส่วนเกินของผู้ผลิตในประเทศ A มีขนาดเพิ่มขึ้นเป็นพื้นที่สามเหลี่ยม GP_I หรือเพิ่มขึ้นเท่ากับพื้นที่สี่เหลี่ยม $P_T P_W HI$ แสดงว่า ผลการเก็บภาษีนำเข้าทำให้ส่วนเกินของผู้บริโภคส่วนหนึ่งคือพื้นที่สี่เหลี่ยม $P_T P_W HI$ ถูกโอนกลายเป็นรายได้ของผู้ผลิตในประเทศ โดยไม่ได้สูญหายออกไปจากสังคม ซึ่งเรียกพื้นที่ส่วนนี้ว่าเป็น *ผลทางด้านกระจายรายได้*

3. พื้นที่สามเหลี่ยม HIJ

ก่อนเก็บภาษีนำเข้า สินค้าจำนวน $Q_1 Q_2$ หน่วย ประเทศ A บริโภคได้ด้วยการใช้วิธีนำเข้าจากต่างประเทศในราคาหน่วยละ P_W บาท หรือใช้จำนวนเงินทั้งสิ้นเท่ากับพื้นที่สี่เหลี่ยม $HQ_1 Q_2 J$ แต่เมื่อประเทศ A มีการเก็บภาษีนำเข้า พบว่า ประเทศ A จะทำการผลิตสินค้าจำนวนดังกล่าวเอง โดยใช้ต้นทุนการผลิตทั้งสิ้นเท่ากับพื้นที่สี่เหลี่ยม $HQ_1 Q_2 I$ ซึ่งสูงกว่ากรณีการนำเข้าสินค้าดังกล่าวจากต่างประเทศอยู่เท่ากับพื้นที่สามเหลี่ยม HIJ ดังนั้น พื้นที่สามเหลี่ยม HIJ จึงถือว่าเป็นส่วนเกินของผู้บริโภคที่ลดลงและสูญหายไปจากสังคม อันเนื่องมาจากความบิดเบือนในด้านการผลิต หรือเรียกว่าเป็น *ผลทางด้านการผลิต*

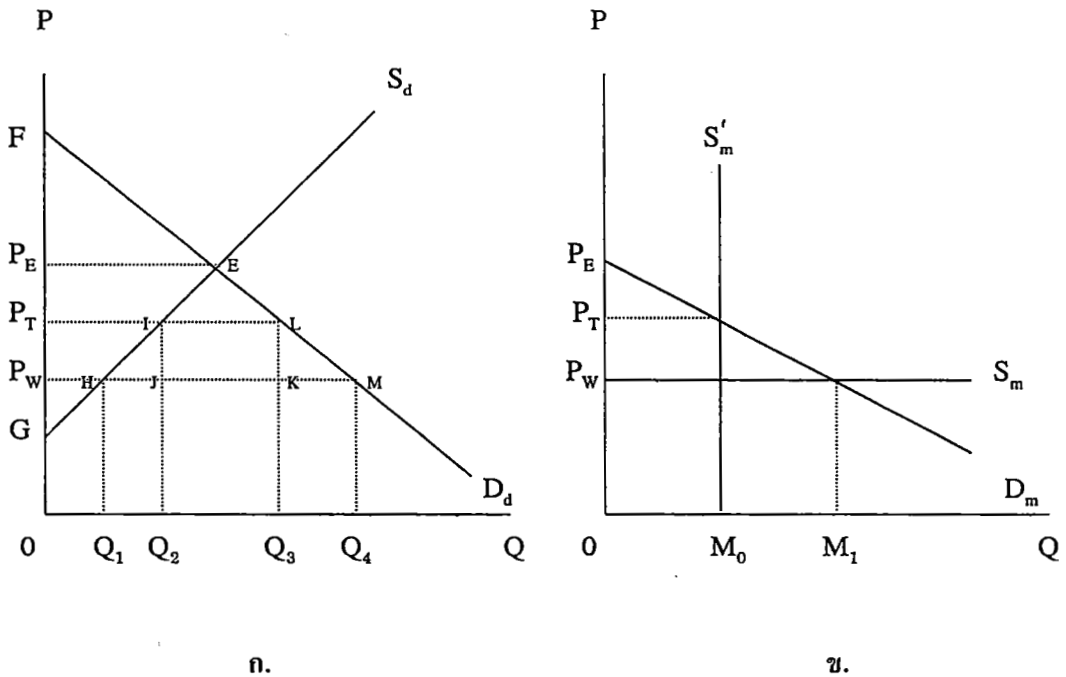
4. พื้นที่สามเหลี่ยม KLM

เมื่อพิจารณาผลการเก็บภาษีนำเข้าที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงขนาดการบริโภค สินค้าภายในประเทศ พบว่า ก่อนเก็บภาษีนำเข้า ปริมาณการบริโภคสินค้าของประเทศ A เท่ากับ OQ_4 หน่วย แต่เมื่อมีการเก็บภาษีนำเข้า ปริมาณการบริโภคสินค้าของประเทศ A เท่ากับ OQ_3 หน่วย ซึ่งลดลงเท่ากับ $Q_3 Q_4$ หน่วย การลดลงของปริมาณการบริโภคสินค้าจำนวนดังกล่าว ทำให้ผู้บริโภคในประเทศ A สูญเสียประโยชน์ในรูปของส่วนเกินของผู้บริโภคที่เคยได้รับไปเท่ากับพื้นที่สามเหลี่ยม KLM ดังนั้น พื้นที่สามเหลี่ยม KLM จึงเป็นส่วนเกินของผู้บริโภคอีกส่วนหนึ่งที่สูญหายไปจากสังคม อันเนื่องมาจากความบิดเบือนในด้านการบริโภค เรียกว่าเป็น *ผลทางด้านการบริโภค*

1.2 มาตรการจำกัดปริมาณสินค้านำเข้า

การดำเนินมาตรการจำกัดปริมาณสินค้านำเข้า หรือ โควตาการนำเข้าในกรณีของประเทศเล็ก สามารถพิจารณาได้จากรูปที่ 4.2

รูปที่ 4.2 แสดงผลกระทบของมาตรการจำกัดปริมาณการนำเข้า

จากรูปข้างต้น หากประเทศ A ดำเนินนโยบายการค้าแบบเสรี ราคาสินค้าในประเทศ A จะเท่ากับราคาตลาดโลก คือ เท่ากับหน่วยละ P_W บาท โดยปริมาณการบริโภคสินค้าในประเทศ A จะเท่ากับ OQ_4 หน่วย ขณะที่ปริมาณการผลิตในประเทศเท่ากับ OQ_1 หน่วย และมีปริมาณการนำเข้าสินค้าของประเทศเท่ากับ Q_1Q_4 หน่วย หรือเท่ากับ OM_1 หน่วย

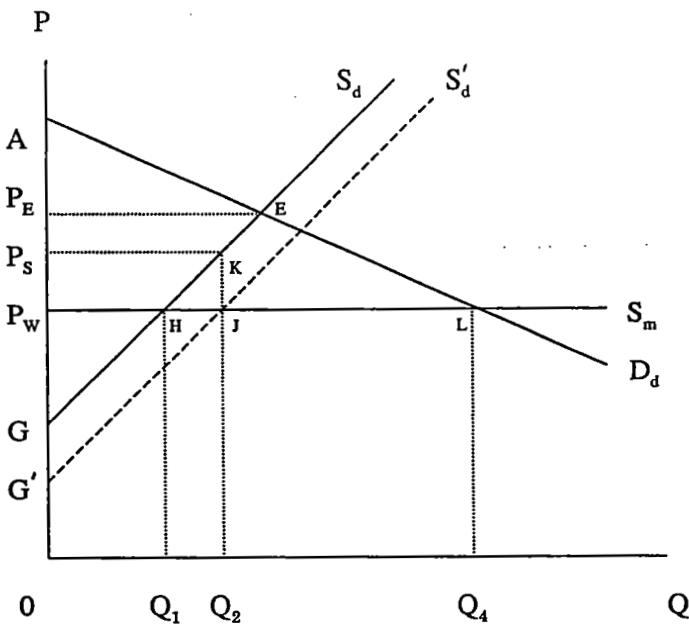
ต่อมา หากประเทศ A มีการจำกัดโควตาการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศเป็นจำนวน OM_0 หน่วย เส้น S_m จะเปลี่ยนมาเป็นเส้น S'_m ซึ่งมีลักษณะตั้งฉากอยู่ ณ ปริมาณโควตา OM_0 หน่วย การกำหนดโควตาการนำเข้าดังกล่าว มีผลทำให้ราคาสินค้าในประเทศ A เพิ่มขึ้นเป็นหน่วยละ P_Q บาท โดยมีปริมาณการบริโภคของประเทศลดลงเหลือ

OQ_3 หน่วย ปริมาณการผลิตของประเทศเพิ่มขึ้นเป็น OQ_2 หน่วย และมีปริมาณการนำเข้าเท่ากับโควตาที่รัฐบาลกำหนดคือ Q_2Q_3 หน่วย หรือ OM_0 หน่วย

ผลของการดำเนินมาตรการด้านโควตาการนำเข้า จะทำให้สวัสดิการสังคมของประเทศ A ที่วัดในรูปขนาดส่วนเกินของผู้บริโภคมีแนวโน้มลดลงเช่นกัน โดยส่วนเกินของผู้บริโภคเมื่อมีการจำกัดโควตาการนำเข้าจะลดลงเท่ากับพื้นที่สี่เหลี่ยม $P_Q P_w M L$ ซึ่งในส่วนของผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้น เรียกว่าเป็น *ผลทางด้านกระจายรายได้* ส่วนพื้นที่สามเหลี่ยม $H I J$ และ $K L M$ จะเป็นส่วนที่สูญหายไปจากสังคม อันเนื่องมาจากความบิดเบือนในด้านการผลิตและการบริโภคเรียกว่าเป็น *ผลทางด้านการผลิต* และ *ผลทางด้านบริโภค* ตามลำดับ ส่วนสำหรับพื้นที่สี่เหลี่ยม $I J K L$ จะกลายเป็นรายได้หรือประโยชน์ของผู้นำเข้า เรียกว่าเป็น *ผลทางด้านรายได้*

1.3 มาตรการอุดหนุนผู้ผลิตในประเทศ

รูปที่ 4.3 แสดงผลกระทบของมาตรการอุดหนุนผู้ผลิตในประเทศ

ก่อนที่รัฐบาลจะดำเนินนโยบายอุดหนุนผู้ผลิตในประเทศ ราคาสินค้าในประเทศ A จะเท่ากับราคาตลาดโลก คือ หน่วยละ P_w บาท ปริมาณการบริโภคสินค้าภายในประเทศจะเท่ากับ OQ_4 หน่วย ขณะที่ปริมาณการผลิตในประเทศเท่ากับ OQ_1 หน่วย และปริมาณการนำเข้าสินค้าของประเทศเท่ากับ Q_1Q_4 หน่วย

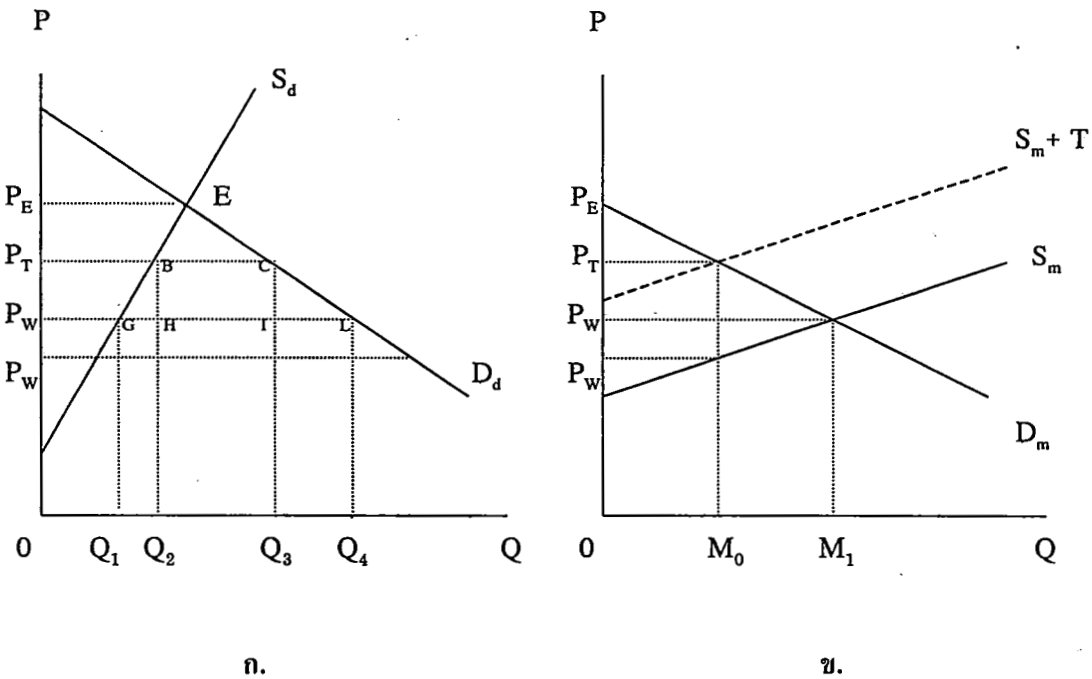
ต่อมา หากประเทศ A ใช้นโยบายอุดหนุนผู้ผลิตสินค้าในประเทศ โดยให้เงินอุดหนุนผู้ผลิตจำนวน S บาท / หน่วย ทำให้เส้น S_4 เคลื่อนลงมาเป็นเส้น S'_4 พบว่าราคาสินค้าในประเทศ A จะยังคงเท่าเดิมคือ P_w บาท แต่ราคาของผู้ผลิตได้รับจะเพิ่มขึ้นเป็นหน่วยละ P_s บาท ขณะเดียวกัน ปริมาณการบริโภคของประเทศก็ยังคงเท่าเดิม คืออยู่ ณระดับ OQ_4 หน่วย แต่ปริมาณการผลิตสินค้าของผู้ผลิตในประเทศจะเพิ่มขึ้นเป็น OQ_2 หน่วย ดังนั้น ปริมาณการนำเข้าของประเทศ A จึงลดลงเหลือ Q_2Q_4 หน่วย

เมื่อพิจารณาผลของมาตรการอุดหนุนผู้ผลิตในประเทศ พบว่า ก่อให้เกิดความบิดเบือนในด้านการผลิตอันนำไปสู่การสูญเสียสวัสดิการสังคมส่วนรวมขึ้น ทั้งนี้เพราะการดำเนินมาตรการดังกล่าว ทำให้รายจ่ายของรัฐบาลในรูปของเงินอุดหนุนมีจำนวนทั้งสิ้นเท่ากับพื้นที่สี่เหลี่ยม P_wP_sKJ ซึ่งส่วนหนึ่งคือพื้นที่สี่เหลี่ยม P_wP_sKH เป็นส่วนที่ผู้ผลิตสินค้าในประเทศได้รับไปในรูปแบบของส่วนเกินของผู้ผลิตที่เพิ่มขึ้น เรียกว่าเป็น *ผลทางด้านการกระจายรายได้* ขณะที่พื้นที่สามเหลี่ยม KHJ เป็นความบิดเบือนในด้านการผลิตหรือ *ผลทางด้านการผลิต* ซึ่งเป็นส่วนที่จะสูญหายไปจากสังคม เพราะเดิม ปริมาณสินค้า Q_1Q_2 หน่วย ประเทศ A นำเข้าจากตลาดโลกด้วยจำนวนเงินเท่ากับพื้นที่สี่เหลี่ยม Q_1HJQ_2 แต่เมื่อรัฐบาลมีการอุดหนุนผู้ผลิตในประเทศ ต้นทุนทั้งหมดที่ผู้ผลิตในประเทศ A ใช้ไปในการผลิตสินค้าจำนวน Q_1Q_2 หน่วยนี้เท่ากับพื้นที่สี่เหลี่ยม HQ_1Q_2K ซึ่งมากกว่ากรณีที่ประเทศ A นำเข้าจากตลาดโลกเท่ากับพื้นที่สามเหลี่ยม KHJ ดังนั้น พื้นที่สามเหลี่ยม KHJ จึงถือว่าเป็นความสูญเสียของสังคมจากกรณีของมาตรการอุดหนุนผู้ผลิตในประเทศ

2. การวิเคราะห์กรณีประเทศไทย

การวิเคราะห์ผลของมาตรการด้านภาษีศุลกากรนำเข้าในกรณีของประเทศไทยสามารถพิจารณาได้จากในรูปที่ 4.4

รูปที่ 4.4 แสดงผลกระทบของมาตรการเก็บภาษีศุลกากรนำเข้ากรณีประเทศไทย

ในกรณีที่ประเทศ A เป็นประเทศผู้นำเข้ารายใหญ่ เส้นอุปทานสินค้านำเข้าของประเทศ A หรือเส้น S_m จะมีความชันเป็นบวก ดังนั้น ก่อนมีการเก็บภาษีนำเข้า ราคาสินค้าในประเทศ A เท่ากับราคาตลาดโลกที่เส้น D_m และ S_m ตัดกันคือ หน่วยละ P_w บาท ปริมาณการบริโภคและการผลิตในประเทศ A เท่ากับ OQ_4 และ OQ_1 หน่วย ตามลำดับ ปริมาณการนำเข้าสินค้าของประเทศเท่ากับ Q_1Q_4 หน่วย หรือเท่ากับ OM_1 หน่วย

ต่อมาเมื่อประเทศ A มีการเก็บภาษีนำเข้าสินค้าแบบตามสภาพในอัตราหน่วยละ T บาท ทำให้เส้น S_m เปลี่ยนมาเป็นเส้น $S_m + T$ ราคาสินค้าในประเทศ A จะเพิ่มขึ้นเป็นหน่วยละ P_T บาท ขณะที่ราคาตลาดโลกลดลงมาเป็นหน่วยละ P_w บาท ณ ราคาในประเทศที่เท่ากับ P_T บาท พบว่า ปริมาณการบริโภคของประเทศจะลดลงเหลือ OQ_3 หน่วย ขณะที่ปริมาณการผลิตของประเทศจะเพิ่มขึ้นเป็น OQ_2 หน่วย ทำให้ปริมาณ

การนำเข้าสินค้าหลังเก็บภาษีของประเทศ A ลดลงเหลือ Q_2Q_3 หน่วย หรือเท่ากับ OM_0 หน่วย

การเก็บภาษีนำเข้าในกรณีของประเทศใหญ่ ก่อให้เกิดผลในด้านการเปลี่ยนแปลงสวัสดิการสังคมของประเทศขึ้นเช่นเดียวกับกรณีของประเทศเล็ก คือทำให้ขนาดส่วนเกินของผู้บริโภคลดลงเท่ากับพื้นที่สี่เหลี่ยม P_1P_wLC โดยส่วนเกินของผู้บริโภคที่ลดลงส่วนหนึ่งคือ พื้นที่สี่เหลี่ยม P_1P_wGB จะกลายเป็นประโยชน์ของผู้ผลิตในรูปของส่วนเกินของผู้ผลิตที่เพิ่มขึ้นเรียกว่าเป็น *ผลทางด้านการกระจายรายได้* ขณะที่พื้นที่สามเหลี่ยม BGH และ CIL จะเป็นสวัสดิการสังคมที่สูญเสียไปอันเนื่องจาก *ผลทางด้านการผลิต* และ *ผลทางด้านการบริโภค* ตามลำดับ ส่วนพื้นที่สี่เหลี่ยม $BCIH$ จะกลายไปเป็นส่วนหนึ่งของรายได้รัฐบาล หรือเป็น *ผลทางด้านรายได้* สำหรับพื้นที่สี่เหลี่ยม HJK ซึ่งเป็นรายได้ของรัฐบาลอีกส่วนหนึ่งจะเป็นส่วนที่ได้มาจากผู้ผลิตในต่างประเทศ ดังนั้น พื้นที่ดังกล่าวจึงถือว่าเป็นสวัสดิการสังคมที่ประเทศจะได้รับเพิ่มขึ้นจากการดำเนินมาตรการเก็บภาษีนำเข้า ซึ่งถ้าหากพื้นที่ดังกล่าวมีขนาดมากกว่าพื้นที่สามเหลี่ยม BGH และ CIL รวมกัน แสดงว่า การเก็บภาษีนำเข้าในกรณีของประเทศใหญ่จะทำให้สวัสดิการสังคมของประเทศโดยรวมสูงขึ้น แต่ถ้าหากพื้นที่ดังกล่าวมีขนาดน้อยกว่าพื้นที่สามเหลี่ยม BGH และ CIL รวมกัน แสดงว่า การเก็บภาษีนำเข้านี้จะทำให้สวัสดิการสังคมของประเทศโดยรวมลดลง

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ (Economic Integration)

แม้ว่านโยบายการค้าแบบไม่เสรีจะเป็นนโยบายที่ประเทศต่าง ๆ นำมาใช้ปฏิบัติระหว่างกันอยู่โดยทั่วไป และนับวันจะยังมีแนวโน้มมากขึ้นเป็นลำดับก็ตาม แต่หลาย ๆ ประเทศก็ยังคงตระหนักถึงข้อดีของระบบการค้าแบบเสรี จึงได้มีความพยายามในการสร้างระบบการค้าดังกล่าวขึ้นมาใช้ ซึ่งรูปแบบหนึ่งของความพยายามในการดำเนินนโยบายการค้าแบบเสรีที่เห็นกันอยู่ในปัจจุบัน ก็คือ การใช้วิธี “การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ”

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ หมายถึง การที่ประเทศต่าง ๆ ตั้งแต่ 2 ประเทศขึ้นไปตกลงรวมตัวกันขึ้นเป็นกลุ่มประเทศหนึ่ง เพื่อลดหรือยกเลิกนโยบายจำกัดการค้าในรูปแบบต่าง ๆ ระหว่างกัน ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มที่สำคัญ 5 ประการคือ

1. เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตสินค้าบริการภายในกลุ่ม หรือภายในภูมิภาคให้สามารถขยายตัวออกไปได้มากขึ้น และมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำลง

2. เพื่อสร้างบรรยากาศการค้าแบบเสรีให้เกิดขึ้นระหว่างประเทศสมาชิกในกลุ่ม ทำให้การค้าระหว่างประเทศสมาชิกเกิดการขยายตัว อันนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

3. เพื่อเป็นแนวทางผลักดันให้ประเทศสมาชิกแต่ละประเทศ ยึดหลักการผลิตสินค้าตามความชำนาญหรือความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ซึ่งจะช่วยให้การใช้ทรัพยากรของโลกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. เพื่อให้เกิดการแข่งขัน และเกิดมีธุรกิจที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. เพื่อให้เศรษฐกิจการค้าของภูมิภาคมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเป็นเครื่องมือสำหรับใช้เพิ่มอำนาจต่อรองทางการค้า และสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับกลุ่มประเทศอื่น ๆ ในโลก

รูปแบบของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจมีอยู่ด้วยกันหลายรูปแบบ และแต่ละแบบก็มีระดับของความแน่นแฟ้นระหว่างประเทศสมาชิกในกลุ่มที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่สำคัญในปัจจุบันมีอยู่ 5 รูปแบบคือ

1. เขตลดพิกัดอัตราภาษีศุลกากร

เขตลดพิกัดอัตราภาษีศุลกากร หมายถึง การที่ประเทศสมาชิกตั้งแต่ 2 ประเทศขึ้นไปรวมกลุ่มกัน โดยมีข้อตกลงในการยินยอมลดอัตราภาษีศุลกากรนำเข้าให้แก่กันและกัน โดยให้สินค้านำเข้าที่มาจากประเทศสมาชิกในกลุ่มได้รับสิทธิพิเศษ คือ เสียภาษีนำเข้าในอัตราที่ต่ำกว่าอัตราภาษีปกติที่จัดเก็บจากสินค้านำเข้าของประเทศนอกกลุ่ม แต่ทั้งนี้ประเทศสมาชิกแต่ละประเทศ ยังคงมีอิสระในการดำเนินนโยบายการค้ากับประเทศนอกกลุ่มได้ตามที่ประเทศนั้นต้องการ ซึ่งตัวอย่างของการรวมกลุ่มแบบเขตลดพิกัดอัตราภาษีศุลกากรนี้ได้แก่ กรณีการรวมกลุ่มของประเทศ ASEAN ในอดีต

2. เขตการค้าเสรี

เขตการค้าเสรี หมายถึง การที่ประเทศสมาชิกตั้งแต่ 2 ประเทศขึ้นไปรวมกลุ่มกัน โดยมีข้อตกลงเพื่อยกเลิกภาษีนำเข้า รวมทั้งมาตรการกีดกันการค้าในทุก ๆ รูปแบบระหว่างกันออกไปจนหมด แต่ในขณะเดียวกัน ประเทศสมาชิกแต่ละประเทศก็ยังคงมีอิสระในการดำเนินนโยบายการค้ากับประเทศนอกกลุ่มได้เช่นเดียวกับกรณีของการรวมกลุ่มแบบแรก

ตัวอย่างของการรวมกลุ่มเป็นเขตการค้าเสรี ได้แก่ กรณีของเขตการค้าเสรียุโรป (EFTA) เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (NAFTA) และเขตการค้าเสรีละตินอเมริกา (LAFTA) เป็นต้น

3. สหภาพศุลกากร

สหภาพศุลกากร หมายถึง การที่ประเทศสมาชิกตั้งแต่ 2 ประเทศขึ้นไป รวมกลุ่มกัน โดยมีข้อตกลงเพื่อยกเลิกภาษีนำเข้าและมาตรการกีดกันการค้าทุกชนิดออกจากประเทศสมาชิกในกลุ่ม รวมทั้งมีการกำหนดรูปแบบของนโยบายการค้าสำหรับใช้กับประเทศนอกกลุ่มเป็นนโยบายเดียวกันด้วย ซึ่งตัวอย่างของการรวมกลุ่มแบบสหภาพศุลกากร ก็คือ กรณีการรวมกลุ่มกันของประชาคมยุโรป หรือ EC ในช่วงก่อนปี 1970 ซึ่งประกอบด้วย ประเทศสมาชิกในขณะนั้น 6 ประเทศ คือ ประเทศเยอรมันตะวันตก ฝรั่งเศส สเปน เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ และลักเซมเบิร์ก

4. ตลาดร่วม

ตลาดร่วม หมายถึง การที่ประเทศสมาชิกตั้งแต่ 2 ประเทศขึ้นไปรวมกลุ่มกัน โดยมีข้อตกลงเพื่อยกเลิกภาษีนำเข้า และมาตรการกีดกันการค้าทุกชนิดออกจากประเทศสมาชิกในกลุ่ม มีการกำหนดนโยบายการค้าสำหรับใช้กับประเทศนอกกลุ่มร่วมกัน รวมทั้งอนุญาตให้มีการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ระหว่างประเทศสมาชิกในกลุ่มได้อย่างเสรี ตัวอย่างของการรวมกลุ่มแบบตลาดร่วม ได้แก่ กรณีการรวมกลุ่มของประชาคมยุโรป หรือ EC ในช่วงปี 1970

5. สหภาพเศรษฐกิจ

สหภาพเศรษฐกิจ หมายถึง การที่ประเทศสมาชิกตั้งแต่ 2 ประเทศขึ้นไปรวมกลุ่มกัน โดยมีข้อตกลงเพื่อยกเลิกภาษีนำเข้าและมาตรการกีดกันการค้าทุกรูปแบบออกจากประเทศสมาชิกในกลุ่ม มีการกำหนดรูปแบบของนโยบายการค้าสำหรับใช้กับประเทศนอกกลุ่มร่วมกัน มีการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ระหว่างประเทศสมาชิกได้อย่างเสรี มีการปรับนโยบายเศรษฐกิจ ทั้งนโยบายการเงินและนโยบายการคลังของประเทศสมาชิกทุกประเทศ เป็นนโยบายเดียวกัน รวมทั้งอาจมีข้อตกลงในการใช้เงินตราสกุลเดียวกัน เป็นต้น ตัวอย่างของการรวมกลุ่มแบบสหภาพเศรษฐกิจ ได้แก่ กรณีการรวมกลุ่มของประเทศเบนเนลักซ์ และกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป (EU)

ทฤษฎีสหภาพศุลกากร (Theory of Custom Union)

ทฤษฎีสหภาพศุลกากรเป็นทฤษฎีที่อธิบายผลของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ โดยนักเศรษฐศาสตร์ท่านหนึ่งคือ Jacob Viner ได้ชี้ให้เห็นว่า การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจไม่ได้ก่อให้เกิดแต่ผลดีเพียงอย่างเดียวตามที่เข้าใจกันโดยทั่วไป แต่ในบางกรณีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจก็อาจก่อให้เกิดผลเสียขึ้นได้เช่นกัน ทั้งนี้โดย Viner อธิบายว่า ผลดีของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจจะอยู่ในรูปของการเกิดสิ่งๆที่เรียกว่า การสร้างปริมาณการค้า ในขณะที่ผลเสียของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจจะอยู่ในรูปของการเกิดสิ่งๆที่เรียกว่า การหันเหทิศทางการค้า

ก. การสร้างปริมาณการค้า

หมายถึง ผลของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดการโยกย้ายแหล่งผลิตสินค้าที่มีประสิทธิภาพขึ้น โดยทำให้ประเทศสมาชิกประเทศใดประเทศหนึ่งที่เคยผลิตสินค้าบริโภคเองด้วยต้นทุนการผลิตที่สูงกว่า ลดการผลิตสินค้านั้นลงแล้วหันซื้อหรือนำเข้าสินค้านั้นจากแหล่งผลิตหรือประเทศสมาชิกในกลุ่ม ที่สามารถผลิตสินค้านั้นได้ด้วยต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าแทน ซึ่งผลของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในลักษณะของการสร้างปริมาณการค้านี้ถือว่าเป็นผลดีของการรวมกลุ่ม เนื่องจากจะช่วยให้การจัดสรรทรัพยากรของโลกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และช่วยให้การค้าระหว่างประเทศขยายตัว ซึ่งผลของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในด้านการสร้างปริมาณการค้าสามารถแสดงให้เห็นในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 แสดงผลของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในด้านการสร้างปริมาณการค้า

ประเทศ	ต้นทุนการผลิต สินค้า M ต่อหน่วย (\$)	ราคาสินค้า M ในประเทศ A ก่อนมีการรวมกลุ่ม (\$)	ราคาสินค้า M ในประเทศ A เมื่อมีการรวมกลุ่ม เป็นสหภาพศุลกากร (\$)
A	70	70	70
B	60	90	60
X	50	75	75

จากตารางข้างต้น สมมุติว่า มีประเทศที่พิจารณาอยู่เพียง 3 ประเทศ คือ ประเทศ A B และ X มีสินค้าอยู่เพียง 1 ชนิดคือ สินค้า M ต้นทุนการผลิตสินค้า M ของแต่ละประเทศเป็นดังข้อมูลในตาราง และสมมุติว่าการซื้อขายสินค้า M ระหว่างประเทศไม่มีค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น

สมมุติว่าก่อนมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ประเทศ A มีการเก็บภาษีนำเข้าสินค้า M จากต่างประเทศแบบตามมูลค่าในอัตราร้อยละ 50 พบว่า ประเทศ A จะทำการผลิตสินค้า M บริโภคเอง เนื่องจากราคาสินค้า M ที่ประเทศ A ผลิตถูกกว่าเมื่อเทียบกับการนำเข้าจากต่างประเทศ ดังนั้น ก่อนมีการรวมกลุ่ม แหล่งผลิตสินค้า M ได้แก่ ประเทศ A โดยมีต้นทุนการผลิตต่อหน่วยเท่ากับ \$ 70

ต่อมา หากประเทศ A และ B มีการรวมกลุ่มกันขึ้นเป็นสหภาพศุลกากร โดยที่ประเทศ A ยังคงมีการเก็บภาษีนำเข้าสินค้า M จากประเทศนอกกลุ่มคือ ประเทศ X ในอัตราร้อยละ 50 พบว่า สินค้า M จากประเทศ B จะมีราคาถูกที่สุดเมื่อเทียบกับของประเทศอื่น ๆ คือ มีราคาเท่ากับชิ้นละ \$ 60 ดังนั้น เมื่อมีการรวมกลุ่ม ประเทศ A จะลดการผลิตสินค้า M ลงแล้วหันไปนำเข้าสินค้าดังกล่าวจากประเทศ B แทน ซึ่งแสดงว่าการรวมกลุ่มของประเทศ A และ B ก่อให้เกิดการโยกย้ายแหล่งผลิตสินค้า M จากแหล่งผลิตเดิมคือ ประเทศ A ที่มีต้นทุนการผลิตสูงกว่า มาเป็นแหล่งผลิตใหม่ คือ ประเทศ B ที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่าเป็นผู้ทำการผลิตแทน ซึ่งการรวมกลุ่มที่ก่อให้เกิดผลในลักษณะนี้ ถือว่าเป็นการสร้างปริมาณการค้า เพราะจะทำให้การใช้ทรัพยากรของประเทศต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดการขยายตัวของการค้าระหว่างประเทศมากขึ้นได้

ข. การหันเหทิศทางการค้า

หมายถึง ผลของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในลักษณะที่ทำให้ประเทศสมาชิกใดประเทศหนึ่ง ที่เคยซื้อสินค้าจากประเทศนอกกลุ่มที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่า ลดการซื้อสินค้าจากแหล่งดังกล่าวลง แล้วหันไปซื้อสินค้าชนิดนั้นจากแหล่งผลิตใหม่ที่เป็นประเทศสมาชิกในกลุ่มด้วยกันเองที่มีต้นทุนการผลิตสูงกว่าแทน ซึ่งทั้งนี้เป็นเพราะผลของการรวมกลุ่มที่ให้สิทธิยกเว้นภาษีนำเข้าแก่สินค้าของประเทศสมาชิก ทำให้ราคาสินค้าของประเทศสมาชิกบางประเทศที่แม้จะมีต้นทุนการผลิตสูงกว่าประเทศนอกกลุ่มกลับมีราคาถูกกว่า ซึ่งการรวมกลุ่มที่ก่อให้เกิดผลในลักษณะนี้ถือว่าการโยกย้ายแหล่งผลิตที่ขาดประสิทธิภาพ และทำให้การค้าระหว่างประเทศหดตัวลง การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดการหันเหทิศทางการค้าสามารถพิจารณาได้จากตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงผลของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในด้านการหันเหทิศทางการค้า

ประเทศ	ต้นทุนการผลิต สินค้า M ต่อหน่วย (\$)	ราคาสินค้า M ในประเทศ A ก่อนมีการรวมกลุ่ม (\$)	ราคาสินค้า M ในประเทศ A เมื่อมีการรวมกลุ่ม เป็นสหภาพศุลกากร (\$)
A	80	80	80
B	90	90	90
X	75	75	75

สมมุติว่าก่อนมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ประเทศ A ตั้งกำแพงภาษีนำเข้าสินค้า M แบบตามมูลค่าในอัตราร้อยละ 50 พบว่า ประเทศ A จะนำเข้าสินค้า M จากประเทศ X เนื่องจากราคาสินค้า M ของประเทศ X ถูกกว่าเมื่อเทียบกับของประเทศ A และ B ดังนั้น ก่อนมีการรวมกลุ่ม แหล่งผลิตสินค้า M ได้แก่ ประเทศ X โดยมีต้นทุนการผลิตต่อหน่วยเท่ากับ \$ 50

ต่อมา หากประเทศ A และ B รวมกลุ่มกันขึ้นเป็นสหภาพศุลกากร โดยที่ประเทศ A ยังคงมีการเก็บภาษีนำเข้าสินค้า M จากประเทศนอกกลุ่ม คือ ประเทศ X ในอัตราร้อยละ 50 ปรากฏว่า ราคาสินค้า M ของประเทศ B ในขณะนี้จะถูกกว่าเมื่อเทียบกับของประเทศ A และ X โดยมีราคาต่อหน่วยเท่ากับ \$ 60 ดังนั้น เมื่อมีการรวมกลุ่ม ประเทศ A จะลดการนำเข้าสินค้า M จากประเทศ X ลง แล้วหันไปนำเข้าจากประเทศ B แทน แสดงว่า การรวมกลุ่มของประเทศ A และ B ในกรณีนี้ ก่อให้เกิดการโยกย้ายแหล่งผลิตสินค้า M จากแหล่งผลิตเดิม คือ ประเทศ X ที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่า มาเป็นแหล่งผลิตใหม่ที่เป็นประเทศสมาชิกในกลุ่มคือ ประเทศ B ที่มีต้นทุนการผลิตสูงกว่าแทน ซึ่งการโยกย้ายแหล่งผลิตสินค้าในลักษณะดังกล่าว ถือว่าก่อให้เกิดการหันเหทิศทางการค้า ทำให้การจัดสรรทรัพยากรของโลกขาดประสิทธิภาพ และเป็นผลเสียประการสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจตามแนวคิดของ Viner

บทที่ 5

ระบบการเงินระหว่างประเทศ

ความมุ่งหมายของบทเรียน

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในความหมายและปัจจัยสำคัญที่กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ
2. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศระบบต่าง ๆ ที่เคยมีใช้ และที่ยังมีการใช้กันอยู่ในปัจจุบัน

เนื้อหาบทเรียน

1. อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ
2. อุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศ
3. ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

วิธีการสอนและกิจกรรม

การบรรยายและซักถาม

สื่อการสอน

1. แผ่นใส
2. ภาพเงินตราต่างประเทศสกุลต่าง ๆ อาทิ เงินสกุล Euro , US \$, French Franc , Pound Sterling , Deutsche Mark , Yen และ Ringgit เป็นต้น

การวัดผลและประเมินผล

1. การซักถามในขณะเรียน
2. การสังเกตพฤติกรรมในขณะเรียน

อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Foreign Exchange Rate)

การประกอบธุรกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศต่าง ๆ ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นธุรกรรมทางการค้า การลงทุน การกู้ยืม และการช่วยเหลือกันในด้านการเงินระหว่างประเทศ ฯลฯ ล้วนต้องอาศัยเงินตราเป็นสื่อกลางในการดำเนินธุรกรรมทั้งสิ้น แต่เนื่องจากแต่ละประเทศต่างก็มีการใช้เงินตราสกุลของตนเองที่แตกต่างกันออกไป ทำให้การประกอบธุรกรรมระหว่างประเทศจำเป็นต้องมีเรื่องของ การซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ ซึ่งการที่เงินตราสกุลใดสกุลหนึ่งจะสามารถแลกเปลี่ยนเป็นเงินตราอีกสกุลหนึ่งได้มากน้อยเพียงใดนั้น พิจารณาได้จาก “ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ”

อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ หมายถึง ราคาของเงินตราต่างประเทศสกุลใดสกุลหนึ่งเมื่อคิดในรูปของจำนวนเงินตราสกุลภายในประเทศ เช่น อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินดอลลาร์สหรัฐฯ กับเงินบาท คือ \$ 1 เท่ากับ ฿ 40 แสดงว่า เงิน \$ 1 จะมีราคาเท่ากับเงินบาทจำนวน 40 บาท

อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ถือว่ามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อภาคเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น ในภาคการค้าระหว่างประเทศ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศจะเป็นตัวเชื่อมโยงราคาสินค้าของประเทศต่าง ๆ ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการประกอบธุรกรรมดังกล่าวสามารถเปรียบเทียบระดับราคาสินค้าระหว่างประเทศได้ เช่น ณ อัตราแลกเปลี่ยน \$ 1 ต่อ ฿ 40 หากสินค้าของสหรัฐฯ มีราคาหน่วยละ 500 ดอลลาร์ แสดงว่า สินค้าดังกล่าวจะมีราคาในรูปเงินบาทเท่ากับหน่วยละ 20,000 บาท ขณะเดียวกัน ณ อัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าว หากสินค้าของไทยมีราคาหน่วยละ 18,000 บาท ก็จะมีราคาที่คิดในรูปเงินดอลลาร์เท่ากับหน่วยละ 450 ดอลลาร์ เป็นต้น

ในกรณีที่อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศมีการเปลี่ยนแปลง ย่อมมีผลทำให้ราคาสินค้าระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปด้วยเสมอ เช่น หากอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินดอลลาร์และเงินบาทเปลี่ยนจากอัตรา \$ 1 ต่อ ฿ 40 มาเป็น \$ 1 ต่อ ฿ 45 ราคาสินค้าของสหรัฐฯ ที่เท่ากับหน่วยละ 500 ดอลลาร์ เมื่อคิดในรูปเงินบาทจะแพงขึ้นเป็นหน่วยละ 22,500 บาท ขณะที่ราคาสินค้าของไทยที่เท่ากับหน่วยละ 18,000 บาทจะถูกลงเมื่อคิดในรูปของเงินดอลลาร์ คือ มีราคาเป็นหน่วยละ 400 ดอลลาร์

โดยปกติ การซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศในตลาดเงินตรา สามารถกระทำได้ใน 2 ลักษณะ คือ การซื้อขายเงินตราต่างประเทศแบบทันที และการซื้อขายเงินตราต่างประเทศแบบล่วงหน้า

การซื้อขายเงินตราต่างประเทศแบบทันที หมายถึง การซื้อขายเงินตราต่างประเทศ โดยผู้ซื้อและผู้ขายมีการทำสัญญาส่งมอบและชำระเงินกันทันที ณ วันที่ตกลงซื้อขาย หรือภายใน 2 วันทำการถัดไป ด้วยอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่เป็นอยู่ ณ วันนั้น ซึ่งการซื้อขายเงินตราต่างประเทศแบบนี้ เรียกว่าเป็นการซื้อขายเงินตราต่างประเทศในตลาดทันที และเรียกอัตราแลกเปลี่ยนที่ใช้ซื้อขายกันในตลาดทันทีนี้ว่าเป็น อัตราแลกเปลี่ยนทันที

เช่น นาย ก ทำสัญญาซื้อเงินเยนจำนวน 1 ล้านเยนจากธนาคารพาณิชย์ในวันที่ 1 มกราคม 2542 เป็นแบบทันที ถ้าหากอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินเยนและเงินบาท ณ วันที่ 1 มกราคม 2542 ที่ธนาคารพาณิชย์เสนอขายคือ อัตรา 100 เยนต่อ 20 บาท แสดงว่า ภายในวันที่ 3 มกราคม 2542 นาย ก จะต้องส่งมอบหรือชำระเงินบาทเพื่อแลกซื้อเงิน 1 ล้านเยนกับธนาคารพาณิชย์เป็นจำนวน 200,000 บาท

การซื้อขายเงินตราต่างประเทศแบบล่วงหน้า หมายถึง การซื้อขายเงินตราต่างประเทศ โดยที่ผู้ซื้อและผู้ขายทำสัญญาตกลงซื้อขายเงินตราต่างประเทศกันในปัจจุบัน เพื่อส่งมอบและชำระเงินกันจริงในอนาคตตามวันที่ระบุในสัญญา เช่น ภายใน 1 เดือน 3 เดือน 6 เดือน หรือ 1 ปีข้างหน้า เป็นต้น ด้วยอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศตามที่ได้ตกลงกันไว้ ณ วันที่ทำสัญญาซื้อขายเงินตราถากันนั้น การซื้อขายเงินตราต่างประเทศแบบนี้เรียกว่าเป็นการซื้อขายเงินตราต่างประเทศในตลาดล่วงหน้า และเรียกอัตราแลกเปลี่ยนที่ใช้ซื้อขายเงินตรากันในตลาดล่วงหน้านี้ว่าเป็น อัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้า

ตัวอย่างเช่น นาย ก ทำสัญญาซื้อเงินจำนวน 1 ล้านเยนจากธนาคารพาณิชย์ ในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2542 แบบล่วงหน้า 3 เดือน ด้วยอัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้าระหว่างเงินเยนและเงินบาทที่ตกลงซื้อขายกันคือ 100 เยน ต่อ 28 บาท หมายความว่า ในวันที่ 10 พฤษภาคม 2542 นาย ก จะต้องนำเงิน 280,000 บาทมาแลกซื้อเงิน 1 ล้านเยนตามที่ได้ทำสัญญาตกลงกันไว้

หรือ นาย ข ทำสัญญาขายเงินจำนวน 10,000 ปอนด์ แก่ธนาคารพาณิชย์ ในวันที่ 5 มีนาคม 2542 เป็นแบบล่วงหน้า 1 เดือน ด้วยอัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้าระหว่างเงินปอนด์กับเงินบาทตามที่ตกลงกับธนาคารพาณิชย์ ณ วันที่ 1 มกราคม 2541 คือ 1 ปอนด์ ต่อ 65 บาท แสดงว่า ในวันที่ 5 เมษายน 2542 นาย ข จะต้องนำเงินจำนวน 10,000 ปอนด์มาส่งมอบให้กับธนาคารตามสัญญา และธนาคารจะทำการชำระเงินบาทให้แก่ นาย ข เป็นจำนวน 650,000 บาทตามอัตราแลกเปลี่ยนที่ระบุไว้

การซื้อขายเงินตราต่างประเทศในตลาดล่วงหน้า นับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการรับและจ่ายเงินตราต่างประเทศในอนาคต เนื่องจากการซื้อขายเงินตราต่างประเทศในตลาดล่วงหน้าจะช่วยลดปัญหาความเสี่ยงจากการผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตให้กับบุคคลเหล่านี้ได้ เช่น ในด้านของผู้นำเข้าที่จำเป็นต้องชำระเงินตราต่างประเทศเป็นค่าซื้อสินค้าในอนาคต อาจลดความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนด้วยการทำสัญญาซื้อเงินตราต่างประเทศแบบล่วงหน้าไว้กับธนาคารพาณิชย์ ในส่วนของผู้ส่งออกที่จะได้รับชำระค่าสินค้าเป็นเงินตราต่างประเทศในอนาคต ก็อาจลดความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนด้วยการทำสัญญาขายเงินตราต่างประเทศแบบล่วงหน้าไว้กับธนาคารพาณิชย์ เป็นต้น

นอกจากนี้ ตลาดล่วงหน้ายังมีประโยชน์สำหรับผู้ประกอบการในด้านการลงทุนระหว่างประเทศด้วย โดยนักลงทุนที่ทำการลงทุนในต่างประเทศอาจป้องกันความเสี่ยงจากการลดค่าลงของเงินตราต่างประเทศ ด้วยการใช่วิธีขายเงินตราต่างประเทศที่จะได้รับการลงทุนไว้ล่วงหน้ากับธนาคารพาณิชย์ เป็นต้น

แม้ว่าการซื้อขายเงินตราต่างประเทศในตลาดล่วงหน้า จะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยลดความเสี่ยงจากการผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนให้กับผู้นำเข้าและผู้ส่งออกได้ แต่ทั้งผู้นำเข้าและผู้ส่งออก ก็อาจจะเผชิญกับสภาพการขาดทุนจากการซื้อขายเงินตราต่างประเทศในตลาดดังกล่าวได้เช่นกัน ถ้าหากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศแตกต่างไปจากที่ผู้นำเข้าและผู้ส่งออกคาดการณ์ไว้ เช่น ผู้นำเข้า ก ซึ่งมีกำหนดชำระค่าซื้อสินค้าเป็นเงินเยนในอนาคต ป้องกันความเสี่ยงจากการเพิ่มค่าของเงินเยน โดยการทำสัญญาซื้อเงินเยนแบบล่วงหน้าด้วยอัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้าคือ 100 เยนต่อ 28 บาท ถ้าหากในอนาคต อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินเยนกับเงินบาทคือ 100 เยนต่อ 30 บาท ผู้นำเข้า ก จะได้รับประโยชน์จากการซื้อเงินเยนล่วงหน้า แต่ถ้าหากอัตราแลกเปลี่ยนในอนาคตคือ 100 เยนต่อ 26 บาท ผู้นำเข้า ก ก็จะมีขาดทุนจากการซื้อเงินเยนในตลาดล่วงหน้า

อัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้าอาจมีความแตกต่างจากอัตราแลกเปลี่ยนทันที ซึ่งมีความแตกต่างกันนั้นอาจอยู่ในรูปของการมีส่วนเพิ่มหรือส่วนลดก็ได้

ก. อัตราล่วงหน้าส่วนเพิ่ม

หมายถึง การที่เงินตราสกุลใดสกุลหนึ่งสามารถแลกเปลี่ยนเป็นเงินตราอีกสกุลหนึ่งในตลาดล่วงหน้าได้ในจำนวนที่มากกว่าที่แลกเปลี่ยนในตลาดทันที

เช่น อัตราแลกเปลี่ยนทันทีระหว่างเงินดอลลาร์และเงินบาท ณ วันที่ 1 ม.ค 2542 คือ \$ 1 ต่อ ฿ 40 ขณะที่อัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้า 3 เดือนระหว่างเงินดอลลาร์และเงินบาท ณ วันที่ 1 ม.ค 2542 คือ \$ 1 ต่อ ฿ 42

แสดงว่า เงิน \$ จะมีอัตราส่วนเพิ่มเท่ากับ ฿ 2 ต่อ 3 เดือน หรือคิดเป็นร้อยละต่อปีได้จากสูตรต่อไปนี้คือ

$$\text{อัตราส่วนเพิ่ม} = \frac{\text{อัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้า} - \text{อัตราแลกเปลี่ยนทันที}}{\text{อัตราแลกเปลี่ยนทันที}} \times \frac{12}{\text{ระยะเวลาซื้อขายล่วงหน้า}} \times 100$$

$$\begin{aligned} \text{ซึ่งจากโจทย์} \quad \text{เงิน \$ จะมีอัตราส่วนเพิ่ม} &= \frac{42 - 40}{40} \times 4 \times 100 \\ &= 20 \% \quad \text{ต่อปี} \end{aligned}$$

ข. อัตราส่วนส่วนลด

หมายถึง การที่เงินตราสกุลใดสกุลหนึ่งสามารถแลกเปลี่ยนเป็นเงินตราอีกสกุลหนึ่งในตลาดล่วงหน้าได้ในจำนวนที่น้อยกว่าที่แลกเปลี่ยนได้ในตลาดทันที

เช่น อัตราแลกเปลี่ยนทันทีระหว่างเงินดอยช์มาร์กและเงินบาทในวันที่ 1 ม.ค 2542 คือ DM 1 ต่อ ฿ 29 ขณะที่อัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้า 1 เดือนระหว่างเงินดอยช์มาร์กและเงินบาทในวันที่ 1 ม.ค 42 คือ DM 1 ต่อ ฿ 28.5

แสดงว่า เงิน DM จะมีอัตราส่วนส่วนลดเท่ากับ ฿ 0.50 ต่อ 1 เดือน หรือคิดเป็นร้อยละต่อปีได้จากสูตรต่อไปนี้

$$\text{อัตราส่วนส่วนลด} = \frac{\text{อัตราแลกเปลี่ยนทันที} - \text{อัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้า}}{\text{อัตราแลกเปลี่ยนทันที}} \times \frac{12}{\text{ระยะเวลาซื้อขายล่วงหน้า}} \times 100$$

$$\begin{aligned} \text{ซึ่งจากโจทย์} \quad \text{เงิน DM จะมีอัตราส่วนส่วนลด} &= \frac{29 - 28.5}{28.5} \times 12 \times 100 \\ &= 21.05 \% \quad \text{ต่อปี} \end{aligned}$$

อุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศ

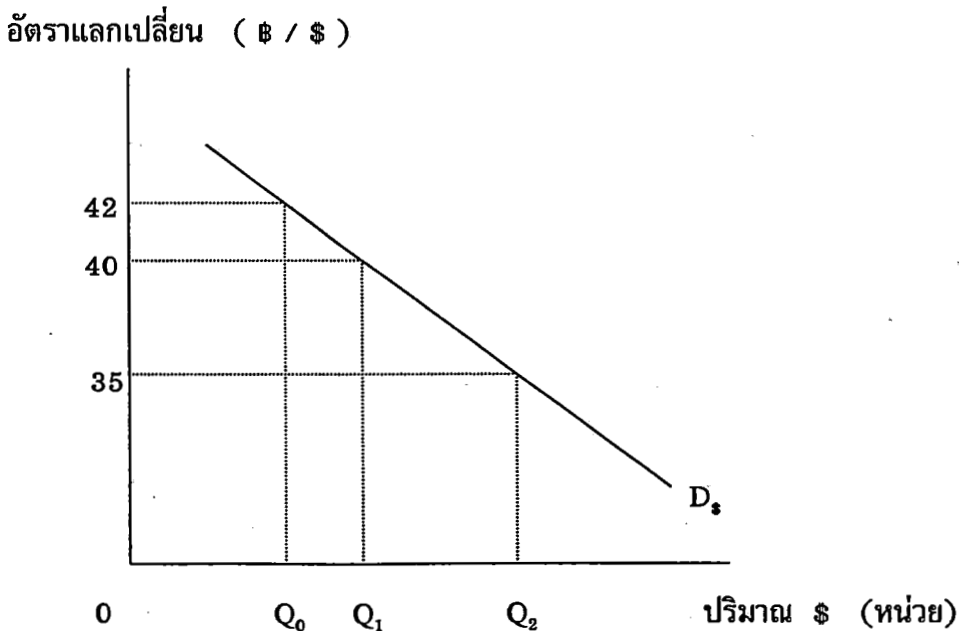
โดยปกติ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง จะถูกกำหนดขึ้นโดยปัจจัยที่สำคัญ 2 ปัจจัย คือ อุปสงค์สำหรับเงินตราต่างประเทศ และอุปทานของเงินตราต่างประเทศ

อุปสงค์สำหรับเงินตราต่างประเทศ (Demand for Foreign Exchange)

อุปสงค์สำหรับเงินตราต่างประเทศ หมายถึง ปริมาณเงินตราต่างประเทศสกุลใดสกุลหนึ่งที่มีผู้ซื้อหรือต้องการซื้อ ณ ระดับอัตราแลกเปลี่ยนต่าง ๆ กัน ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง

ความต้องการซื้อเงินตราต่างประเทศ โดยทั่วไปจะมีความสัมพันธ์กับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศในลักษณะที่แปรผกผันกันเสมอ กล่าวคือ เมื่อกำหนดให้สิ่งต่าง ๆ คงที่ หากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้น ความต้องการซื้อเงินตราต่างประเทศจะมีปริมาณลดลง ตรงกันข้าม หากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศลดลง ความต้องการซื้อเงินตราต่างประเทศจะมีปริมาณเพิ่มขึ้น ซึ่งเมื่อนำเอาความสัมพันธ์ดังกล่าวมาวาดในรูปกราฟ จะได้กราฟที่แสดงเส้นอุปสงค์สำหรับเงินตราต่างประเทศมีลักษณะเป็นเส้นทอดลงจากซ้ายไปขวา แสดงค่าความชันเป็นลบ ดังเส้น D_x ในรูปที่ 5.1

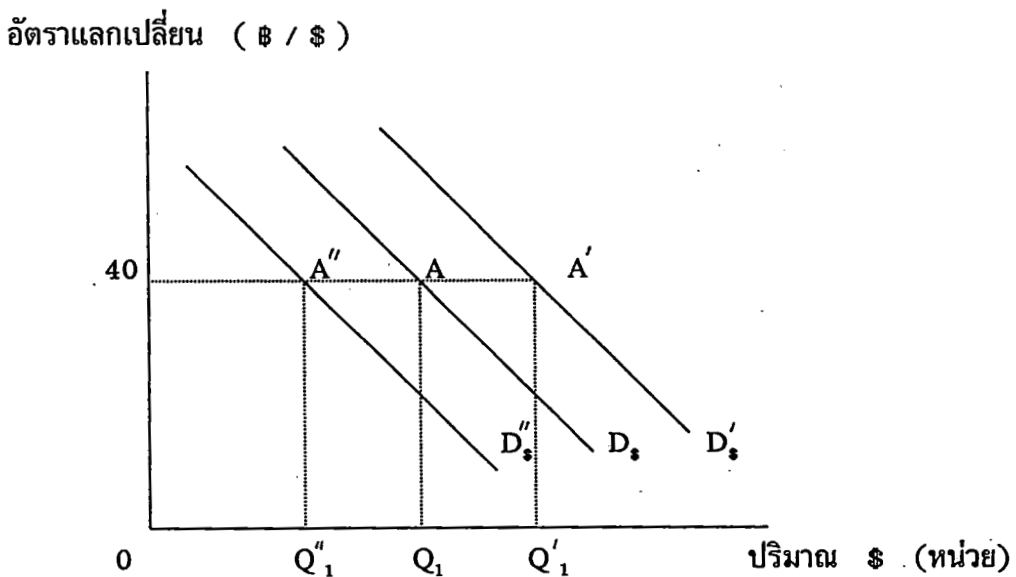
รูปที่ 5.1 แสดงเส้นอุปสงค์สำหรับเงินตราต่างประเทศ

เส้นอุปสงค์สำหรับเงินตราต่างประเทศสามารถเพิ่มหรือลดระดับได้ ถ้าหากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการกำหนดอุปสงค์สำหรับเงินตราต่างประเทศ ยกเว้นอัตราแลกเปลี่ยน มีการเปลี่ยนแปลงไป เช่น การเปลี่ยนแปลงในด้านการนำเข้าสินค้าและบริการจากต่างประเทศ การลงทุนในต่างประเทศ การให้กู้ยืมเงินแก่ต่างประเทศ และการส่งคืนผลตอบแทนจากการลงทุนออกนอกประเทศ เป็นต้น โดยถ้าหากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวมีผลทำให้ปริมาณความต้องการซื้อเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้น ณ ทุก ๆ ระดับอัตราแลกเปลี่ยน ก็จะทำให้เส้นอุปสงค์สำหรับเงินตราต่างประเทศเพิ่มระดับ โดยการเคลื่อนย้ายไปทางขวามือของเส้นเดิม ตรงกันข้าม ถ้าหากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวมีผลให้ปริมาณความต้องการซื้อเงินตราต่างประเทศลดลง ณ ทุก ๆ ระดับอัตราแลกเปลี่ยน เส้นอุปสงค์สำหรับเงินตราต่างประเทศจะลดระดับโดยการเคลื่อนไปทางซ้ายมือของเส้นเดิม ดังในรูปที่ 5.2

ณ เส้นอุปสงค์สำหรับเงิน \$ เดิม คือ เส้น D_1 หากอุปสงค์สำหรับเงิน \$ เพิ่มระดับขึ้น จะทำให้เส้น D_1 เคลื่อนไปเป็นเส้น D'_1 แสดงว่า ณ อัตราแลกเปลี่ยนหนึ่ง ๆ เช่น $\text{฿} / \$ = 40$ ความต้องการซื้อเงิน \$ จะมีปริมาณเพิ่มขึ้นจาก OQ_1 หน่วย (จุด A) เป็น OQ'_1 หน่วย (จุด A') แต่ถ้าหากอุปสงค์สำหรับเงิน \$ ลดระดับลง เส้น D_1 จะเคลื่อนไปเป็นเส้น D''_1 แสดงว่า ณ อัตราแลกเปลี่ยน $\text{฿} / \$ = 40$ ความต้องการซื้อเงิน \$ จะมีปริมาณลดลงจาก OQ_1 หน่วย (จุด A) เหลือ OQ''_1 หน่วย (จุด A'')

รูปที่ 5.2 แสดงการเปลี่ยนแปลงระดับของเส้นอุปสงค์สำหรับเงินตราต่างประเทศ

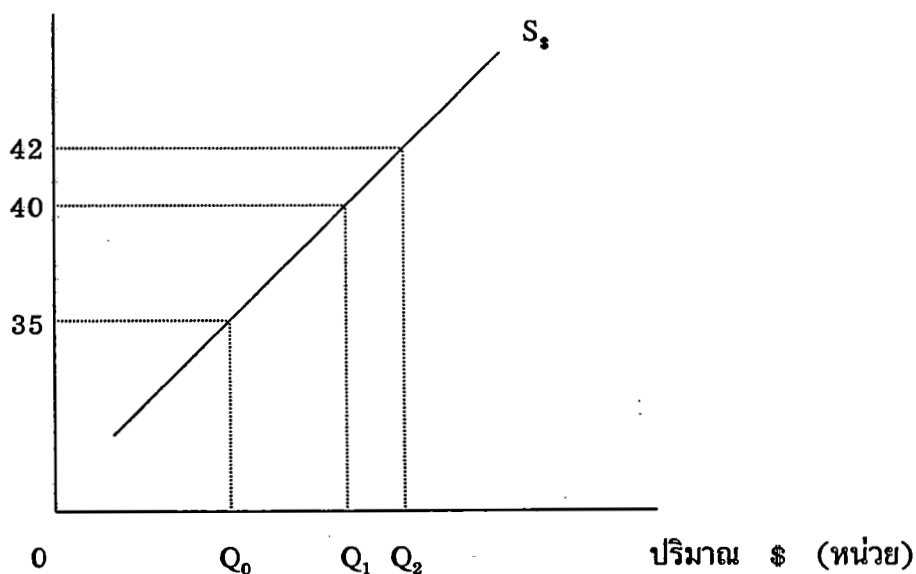
อุปทานของเงินตราต่างประเทศ (Supply of Foreign Exchange)

อุปทานของเงินตราต่างประเทศ หมายถึง ปริมาณเงินตราต่างประเทศสกุลใดสกุลหนึ่งที่ผู้ขายมีความประสงค์หรือต้องการขาย ณ ระดับอัตราแลกเปลี่ยนต่าง ๆ กัน ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง

ในด้านความต้องการขายเงินตราต่างประเทศ มีความสัมพันธ์กับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศในทิศทางที่แปรผันตามกันเสมอ กล่าวคือ เมื่อกำหนดให้สิ่งต่าง ๆ คงที่ หากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้น ปริมาณความต้องการขายเงินตราต่างประเทศจะเพิ่มขึ้น ตรงข้าม หากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศลดลง ปริมาณความต้องการขายเงินตราต่างประเทศก็จะลดลง เป็นต้น ซึ่งเมื่อนำเอาความสัมพันธ์ดังกล่าวมาวาดในรูปกราฟ จะได้เส้นอุปทานของเงินตราต่างประเทศ มีลักษณะทอดขึ้นจากซ้ายไปขวา แสดงค่าความชันเป็นบวก ดังในรูปที่ 5.3

รูปที่ 5.3 แสดงเส้นอุปทานของเงินตราต่างประเทศ

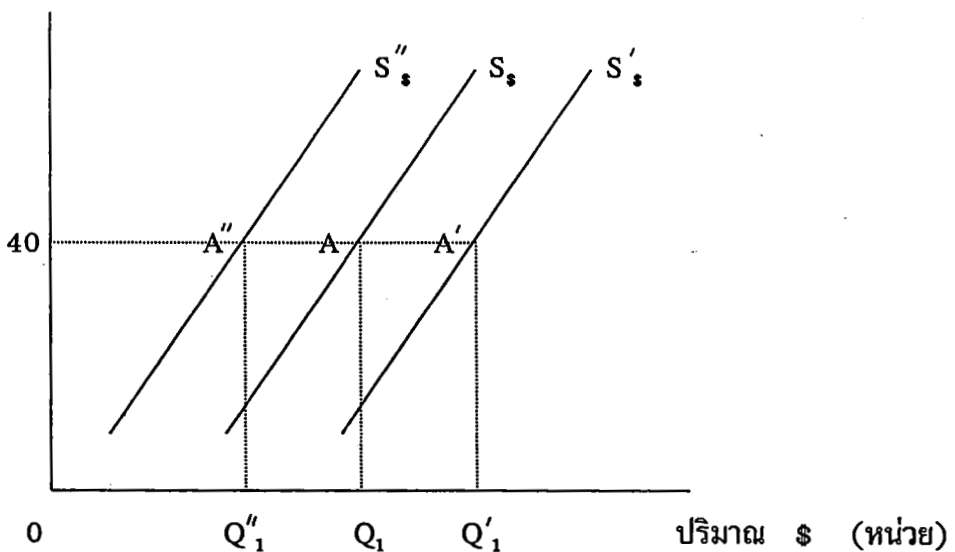
อัตราแลกเปลี่ยน (฿ / \$)

เส้นอุปทานของเงินตราต่างประเทศ สามารถเปลี่ยนระดับขึ้นลงได้เช่นเดียวกับเส้นอุปสงค์สำหรับเงินตราต่างประเทศ ถ้าหากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอุปทานของเงินตราต่างประเทศที่ไม่ใช่อัตราแลกเปลี่ยนมีการเปลี่ยนแปลงไป เช่น ปัจจัยในด้านการส่งออกสินค้า การขายบริการแก่ต่างประเทศ การลงทุนจากต่างประเทศ และการรับผลตอบแทนจากการลงทุนในต่างประเทศ เป็นต้น โดยถ้าหากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้มีผลทำให้ปริมาณความต้องการขายเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้น ณ ทุก ๆ อัตราแลกเปลี่ยนเดิม เส้นอุปทานของเงินตราต่างประเทศจะเพิ่มระดับโดยการเคลื่อนย้ายไปทางขวามือ ตรงกันข้าม หากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ ข้างต้น มีผลให้ปริมาณความต้องการขายเงินตราต่างประเทศลดลง ณ ทุกระดับอัตราแลกเปลี่ยนเดิม เส้นอุปทานของเงินตราต่างประเทศจะลดระดับลงโดยเคลื่อนย้ายไปทางซ้ายมือ ดังในรูปที่ 5.4 เส้น S''_f แสดงถึง เส้นอุปทานของเงิน $\$$ ที่เพิ่มระดับขึ้นจากเส้นเดิม คือ เส้น S_f ขณะที่เส้น S'_f แสดงถึง การลดระดับลงของเส้นอุปทานของเงิน $\$$ จากเส้น S_f เดิม

รูปที่ 5.4 แสดงการเปลี่ยนแปลงระดับของเส้นอุปทานของเงินตราต่างประเทศ

อัตราแลกเปลี่ยน ($\text{฿} / \$$)

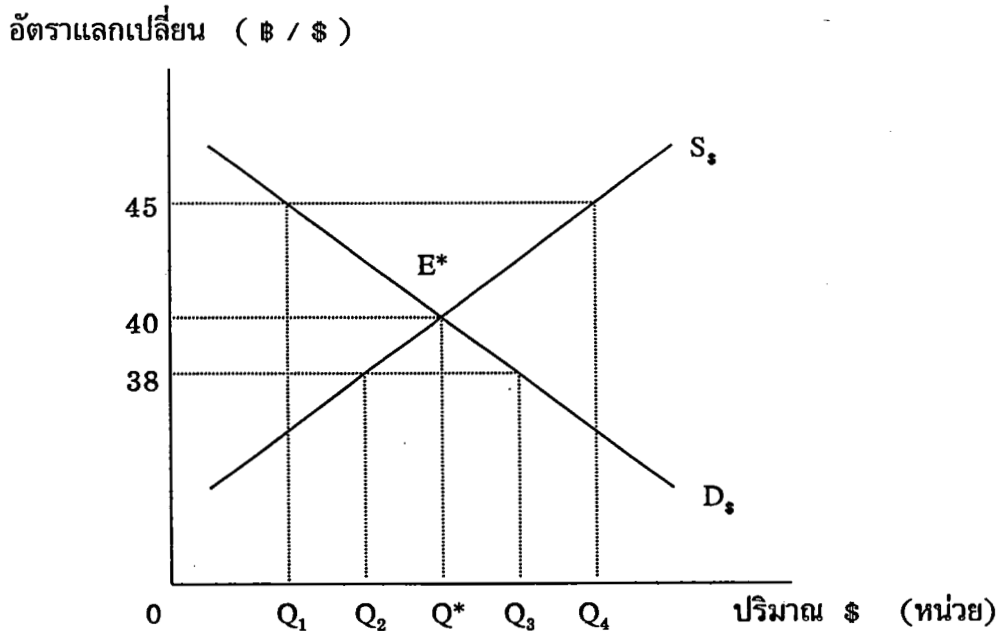
ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่ประเทศต่าง ๆ เคยนำมาใช้ หรือ มีการใช้กันอยู่ในปัจจุบันที่สำคัญมีอยู่ด้วยกัน 3 ระบบ ได้แก่ ระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลง เสรี ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ และระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบไม่เสรี หรือ ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบจัดการ

1. ระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรี (Freely Fluctuating Exchange Rate System)

ระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรี เป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่เกิดขึ้นและถูกนำมาใช้ในตลาดเงินของโลกตั้งแต่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ราวปี 1918 ภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรี อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศจะถูกกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศที่เป็นอยู่ในตลาดขณะนั้น ๆ โดยอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่จะทำให้ตลาดเงินเกิดดุลยภาพ จะอยู่ ณ ตรงระดับอัตราแลกเปลี่ยนที่เส้นอุปสงค์สำหรับเงินตราต่างประเทศตัดกับเส้นอุปทานของเงินตราต่างประเทศพอดี ซึ่งอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวเรียกว่า “ อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพ ” ดังแสดงในรูปที่ 5.5

รูปที่ 5.5 แสดงการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพ ของระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรี

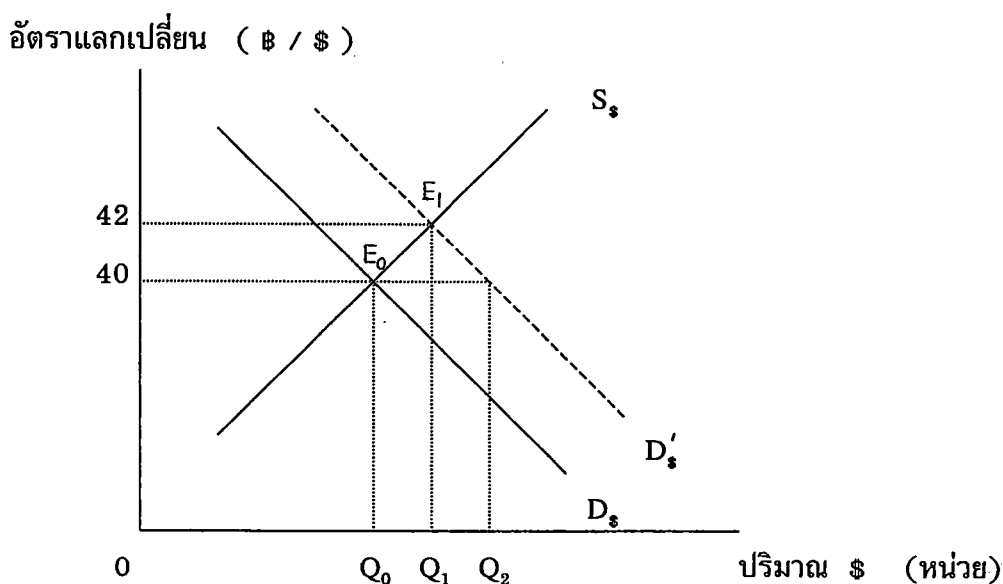
จากรูป เส้น D_2 คือ เส้นอุปสงค์สำหรับเงิน $\$$ และเส้น S_2 คือ เส้นอุปทานของเงิน $\$$ ตัดกัน ณ จุดดุลยภาพ E^* อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพของตลาดจะอยู่ ณ ระดับอัตรา $\text{฿} / \$ = 40$ โดยอุปสงค์และอุปทานของเงิน $\$$ ในตลาดจะเท่ากันพอดี คือ เท่ากับปริมาณ OQ^* หน่วย ซึ่งเรียกว่าเป็นปริมาณดุลยภาพของตลาด ขณะที่อัตราแลกเปลี่ยน ณ ระดับอื่น ๆ จะทำให้ตลาดเงินตราต่างประเทศเกิดความไม่สมดุลขึ้นทั้งสิ้น เช่น ณ ระดับอัตราแลกเปลี่ยน $\text{฿} / \$ = 45$ ตลาดเงินตราต่างประเทศจะเกิดภาวะอุปทานส่วนเกินของเงิน $\$$ ขึ้น เท่ากับ Q_1Q_4 หน่วย เมื่อตลาดเงินตราต่างประเทศเกิดภาวะอุปทานส่วนเกินของเงิน $\$$ ขึ้น กลไกของตลาดเงินในระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรี จะเกิดการปรับตัว ผลักดันให้อัตราแลกเปลี่ยนในตลาดมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ จนกระทั่งภาวะอุปทานส่วนเกินของเงิน $\$$ ที่เคยมีอยู่ค่อย ๆ หดไป และดุลยภาพของตลาดจะกลับลงมาอยู่ ณ อัตรา $\text{฿} / \$ = 40$ เดิมในที่สุด

ในทางตรงกันข้าม ณ อัตราแลกเปลี่ยนที่ต่ำกว่าอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพ เช่น อัตรา $\text{฿} / \$ = 38$ ตลาดจะเกิดภาวะอุปสงค์ส่วนเกินของเงิน $\$$ ขึ้นเป็นจำนวน Q_2Q_3 หน่วย ภาวะอุปสงค์ส่วนเกินของเงิน $\$$ ที่เกิดขึ้นดังกล่าว จะผลักดันให้อัตราแลกเปลี่ยนในตลาดปรับตัวสูงขึ้น จนกระทั่งอุปสงค์ส่วนเกินของเงิน $\$$ ที่เคยมีอยู่ในตลาดค่อย ๆ หดไป และดุลยภาพของตลาดปรับตัวกลับมากอยู่ ณ อัตรา $\text{฿} / \$ = 40$ เดิม

อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพในระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรี สามารถเปลี่ยนแปลงได้ถ้าหากอุปสงค์หรืออุปทานของเงินตราต่างประเทศเปลี่ยนระดับไป ทั้งนี้โดยกลไกของตลาดเงินตราต่างประเทศจะปรับตัว ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพเปลี่ยนแปลงไปอยู่ ณ อัตราใหม่ที่ทำให้ตลาดเงินเกิดความสมดุลขึ้นได้เอง โดยที่รัฐบาลไม่จำเป็นต้องเข้ามาแทรกแซงการทำงานของตลาด ดังจะเห็นได้จากการวิเคราะห์ต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพ กรณีอุปสงค์สำหรับเงินตราต่างประเทศเพิ่มระดับ

รูปที่ 5.6 แสดงการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ กรณีอุปสงค์สำหรับเงินตราต่างประเทศเพิ่มระดับ

จากรูปข้างต้น สมมติให้เส้นอุปสงค์และเส้นอุปทานของเงิน \$ คือ เส้น D_s และเส้น S_s ตามลำดับ ทั้งสองเส้นตัดกัน ณ จุดดุลยภาพ E_0 อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพในตลาดเงินตราต่างประเทศอยู่ ณ อัตรา $\text{฿} / \text{\$} = 40$ โดยมีปริมาณความต้องการซื้อขายเงิน \$ ดุลยภาพเท่ากับ OQ_0 หน่วย

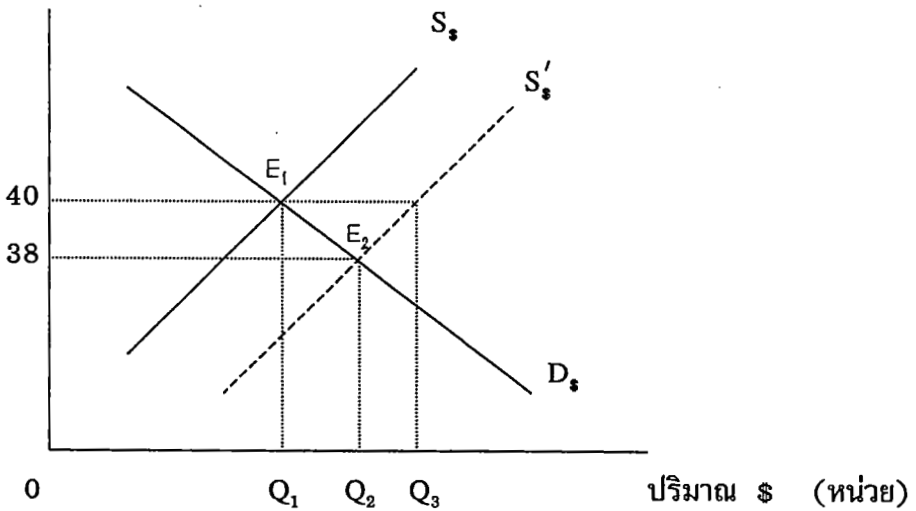
ต่อมา สมมติว่าการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศของไทยเพิ่มขึ้น ทำให้เส้นอุปสงค์สำหรับเงิน \$ เพิ่มระดับจากเส้น D_s มาเป็นเส้น D'_s พบว่า ณ อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพเดิม คือ $\text{฿} / \text{\$} = 40$ ขณะนี้จะเกิดอุปสงค์ส่วนเกินของเงิน \$ ขึ้นจำนวน Q_0Q_2 หน่วย ภาวะอุปสงค์ส่วนเกินของเงิน \$ ที่เกิดขึ้น จะผลักดันให้อัตราแลกเปลี่ยนในตลาดปรับตัวสูงขึ้น จนกระทั่งเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนสูงขึ้นมาอยู่ ณ อัตรา $\text{฿} / \text{\$} = 42$ ก็จะหยุดการปรับตัว เพราะ ณ อัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าว ภาวะอุปสงค์ส่วนเกินของเงิน \$ ที่เคยมีอยู่จะหมดไป และตลาดเงินตราต่างประเทศจะเกิดความสมดุลขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้น

อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพใหม่ของตลาดจะเปลี่ยนมาอยู่ที่อัตรา $\text{฿} / \text{\$} = 42$ และมีปริมาณซื้อขาย $\text{\$}$ ดุลยภาพเท่ากับ OQ_1 หน่วย โดยมีจุดดุลยภาพใหม่อยู่ที่จุด E_1

2. การเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพกรณีอุปทานของเงินตราต่างประเทศเพิ่มระดับ

รูปที่ 5.7 แสดงการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ กรณีอุปทานของเงินตราต่างประเทศเพิ่มระดับ

อัตราแลกเปลี่ยน ($\text{฿} / \text{\$}$)

จากรูป กำหนดให้เส้นอุปสงค์และเส้นอุปทานของเงิน $\text{\$}$ คือ เส้น $D_{\text{\$}}$ และเส้น $S_{\text{\$}}$ ตัดกัน ณ จุดดุลยภาพ E_1 โดยมีอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพในตลาดเงินตราต่างประเทศเท่ากับอัตรา $\text{฿} / \text{\$} = 40$ และมีปริมาณซื้อขายเงิน $\text{\$}$ ดุลยภาพเท่ากับ OQ_1 หน่วย

ต่อมา สมมุติว่าประเทศไทยส่งออกสินค้าไปต่างประเทศได้มากขึ้น ทำให้เส้นอุปทานของเงิน $\text{\$}$ เพิ่มระดับ โดยเคลื่อนจากเส้น $S_{\text{\$}}$ มาเป็นเส้น $S'_{\text{\$}}$ พบว่า ณ อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพเดิม จะเกิดอุปทานส่วนเกินของเงิน $\text{\$}$ ขึ้นเท่ากับ Q_1Q_3 หน่วย ภาวะอุปทานส่วนเกินของเงิน $\text{\$}$ ดังกล่าว ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนในตลาดมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ จนกระทั่งเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนปรับลงมาอยู่ที่ ณ อัตรา $\text{฿} / \text{\$} = 38$ ก็จะหยุด เพราะ ณ อัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าว ตลาดเงินตราต่างประเทศจะเกิดความสมดุลขึ้น อุปสงค์และ

อุปทานของเงิน \$ จะเท่ากับ ณ ปริมาณดุลยภาพ OQ_2 หน่วย ตรงจุดดุลยภาพใหม่ คือ จุด E_2 ที่เส้น D_2 และ S'_2 ตัดกัน

การที่อัตราแลกเปลี่ยนในระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรี สามารถปรับตัวขึ้นลงอยู่ตลอดเวลาตามสภาพของอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศ โดยไม่มีขอบเขตจำกัด ทำให้ระบบนี้มีข้อดีคือ

1. ทำให้ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศของประเทศต่าง ๆ ภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวมีเสถียรภาพ และสามารถปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพได้ตลอดเวลาเมื่อเกิดปัญหาความไม่สมดุลขึ้น

2. ง่ายต่อรัฐบาลในการบริหารงานด้านการเงินระหว่างประเทศ เนื่องจากรัฐบาลไม่จำเป็นต้องเข้ามาควบคุมหรือแทรกแซงการทำงานของตลาดเงินตราต่างประเทศ

3. ทำให้ประเทศไม่จำเป็นต้องสะสมทุนสำรองระหว่างประเทศจำนวนมากเอาไว้ สำหรับใช้แก้ไขปัญหาการขาดดุลในดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

4. ทำให้การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจต่าง ๆ ของรัฐบาลสามารถกระทำได้อย่างอิสระและเต็มที่ เนื่องจากรัฐบาลไม่ต้องคอยกังวลกับการหาหนโยบายใดมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สมดุลในดุลการชำระเงินที่เกิดขึ้น

แต่อย่างไรก็ตาม การที่ระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรีปล่อยให้อัตราแลกเปลี่ยนสามารถเคลื่อนไหวขึ้นลงได้อย่างอิสระ ถือว่ามีข้อเสียที่สำคัญในด้านการสร้างความไม่มั่นใจให้กับผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจในด้านการค้า และการลงทุนระหว่างประเทศ เนื่องจากต้องเผชิญกับความเสี่ยง และความไม่แน่นอนจากการผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งเป็นผลเสียต่อภาวะการค้าและการลงทุนของประเทศได้ นอกจากนี้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรี ยังอาจก่อให้เกิดปัญหาการเก็งกำไรของนักเก็งกำไรในตลาดเงินตราต่างประเทศขึ้นได้ง่ายอีกด้วย

2. ระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ (Fixed Exchange Rate System)

ระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ หมายถึง ระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่ประเทศหนึ่ง ๆ มีการกำหนดค่าเงินตราของประเทศตน เทียบกับค่าเงินตราต่างประเทศไว้เป็นอัตราที่แน่นอนอัตราหนึ่ง และพยายามรักษาอัตราแลกเปลี่ยนให้คงที่อยู่ ณ ระดับดังกล่าว หรืออย่างน้อยที่สุดก็ให้มีการเคลื่อนไหวขึ้นลงได้เฉพาะภายในขอบเขตแคบ ๆ เท่าที่กำหนดไว้เท่านั้น ซึ่งระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ที่สำคัญมีอยู่ 2 ระบบ ได้แก่ ระบบมาตรฐานทองคำ และระบบมาตราปริวรรตทองคำ

1. ระบบมาตรฐานทองคำ

เป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่ถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรกในปี 1821 และใช้กันเรื่อยมา จนกระทั่งถึงปี 1914 จึงถูกยกเลิกไป จากนั้นในปี 1925 ก็ได้มีความพยายามนำเอาระบบดังกล่าวกลับมาใช้อีกครั้ง แต่ในที่สุดก็ถูกยกเลิกลงอย่างสิ้นเชิงในช่วงปี 1930

ภายใต้ระบบมาตรฐานทองคำ ประเทศต่าง ๆ จะต้องทำการเปรียบเทียบค่าเงินตราของประเทศตนเข้ากับน้ำหนักของทองคำบริสุทธิ์จำนวนหนึ่ง เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา เทียบค่าเงิน 1 ดอลลาร์เท่ากับทองคำบริสุทธิ์หนัก 0.82 กรัม ขณะที่ประเทศอังกฤษเทียบค่าเงิน 1 ปอนด์เท่ากับทองคำบริสุทธิ์หนัก 1.97 กรัม เป็นต้น เมื่อเงินตราสกุลต่าง ๆ ของแต่ละประเทศถูกเทียบค่าอยู่กับน้ำหนักของสิ่งเดียวกัน คือ ทองคำ ดังนั้น การทำอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินตราสกุลต่าง ๆ ในระบบนี้ จึงสามารถทำได้โดยการเทียบค่าของเงินผ่านทางน้ำหนักของทองคำ ซึ่งอัตราแลกเปลี่ยนที่ได้จากการเทียบค่าผ่านทางน้ำหนักของทองคำนี้เรียกว่าเป็น *ค่าเสมอภาค* เช่นจากตัวอย่างข้างต้น ค่าเสมอภาคระหว่างเงินปอนด์กับเงินดอลลาร์ก็คือ £ 1 ต่อ \$ 2.4

นอกจากนี้ ประเทศที่อยู่ภายใต้ระบบมาตรฐานทองคำจะต้องปฏิบัติตามกติกาที่ได้กำหนดไว้ 4 ประการคือ

1. รัฐบาลจะต้องอนุญาตให้มีการส่งทองคำออกนอกประเทศ และนำทองคำเข้ามาในประเทศได้อย่างเสรี
2. ทองคำเป็นทุนสำรองเงินตราของประเทศเพียงชนิดเดียว
3. รัฐบาลจะต้องปรับเปลี่ยนปริมาณเงินภายในประเทศ ไปตามการเปลี่ยนแปลงของปริมาณทองคำในสัดส่วนเดียวกันเสมอ
4. รัฐบาลจะต้องอนุญาตให้ประชาชนสามารถนำเงินตราสกุลภายในประเทศ มาแลกเปลี่ยนเป็นทองคำ หรืออนุญาตให้มีการนำทองคำมาแลกเปลี่ยนเป็นเงินตราสกุลภายในประเทศได้ทุกเมื่อโดยไม่จำกัดจำนวนตามอัตราแลกเปลี่ยนที่เป็นค่าเสมอภาค

ในระบบมาตรฐานทองคำ แม้ว่าอัตราแลกเปลี่ยนจะถูกกำหนดให้มีค่าอยู่ ณ ระดับค่าเสมอภาคก็ตาม แต่รัฐบาลก็ยังอนุญาตให้อัตราแลกเปลี่ยนสามารถเคลื่อนไหวขึ้นลงได้จากค่าเสมอภาคได้บ้าง โดยอัตราแลกเปลี่ยนจะสามารถเปลี่ยนแปลงขึ้นลงไปจากค่าเสมอภาคได้ไม่เกินขนาดของ *ค่าใช้จ่ายในการขนส่งทองคำระหว่างประเทศ* เช่น ถ้าหากค่าใช้จ่ายในการขนส่งทองคำจำนวน 1.97 กรัม ไปมาระหว่างประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาเท่ากับ

§ 0.2 แสดงว่า อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินปอนด์และดอลลาร์จะเคลื่อนไหวไปจากค่าเสมอภาคได้ไม่เกิน \pm § 0.2 หรือนั่นก็คือ ขอบเขตของอัตราแลกเปลี่ยนจะอยู่ระหว่างอัตรา £ 1 ต่อ § 2.6 ถึง £ 1 ต่อ § 2.2 ซึ่งถ้าหากอัตราแลกเปลี่ยนมีการเปลี่ยนแปลงไปเกินกว่าขอบเขตดังกล่าว ก็อาจก่อให้เกิดปัญหาการไหลออกหรือการไหลเข้าของทองคำระหว่างประเทศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงปริมาณเงินของประเทศได้ เช่น

ก. หากอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงิน £ และ § ในสหรัฐฯ เท่ากับอัตรา £ 1 ต่อ § 2.7 ณ อัตรา £ 1 ต่อ § 2.7 หากชาวอเมริกันเป็นหนี้ชาวอังกฤษ ชาวอเมริกันจะไม่ใช้วิธีการซื้อเงินปอนด์ส่งไปชำระหนี้ แต่จะใช้วิธีการซื้อทองคำส่งไปชำระหนี้แทน เนื่องจากจะช่วยให้เสียค่าใช้จ่ายในการชำระคืนหนี้ต่ำกว่าวิธีแรก

เช่น สมมุติว่าชาวอเมริกันเป็นหนี้ชาวอังกฤษอยู่ £ 1 หากชาวอเมริกันใช้วิธีการชำระคืนหนี้ดังกล่าวด้วยเงินปอนด์ ต้นทุนทั้งหมดในการชำระคืนหนี้ของชาวอเมริกันจะเท่ากับ § 2.7

แต่ถ้าหากชาวอเมริกันเลือกใช้วิธีการชำระหนี้ด้วยทองคำ ก็สามารถทำได้โดยการนำเอาเงิน § 2.4 ไปแลกซื้อทองคำจากรัฐบาลสหรัฐฯ จำนวน 1.97 กรัม จากนั้นส่งทองคำจำนวนดังกล่าวไปแลกซื้อเงิน £ 1 จากรัฐบาลอังกฤษ แล้วนำเงิน £ 1 ที่ได้ไปใช้ชำระหนี้ ซึ่งวิธีนี้พบว่า ต้นทุนทั้งหมดในการชำระคืนหนี้ของชาวอเมริกันจะเท่ากับ § 2.4 + ค่าขนส่งทองคำจำนวน 1.97 กรัมจากสหรัฐฯ ไปยังอังกฤษ หรือเท่ากับ § 2.6 ซึ่งต่ำกว่าวิธีแรก

ดังนั้น อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงิน £ และ § ณ ระดับ £ 1 ต่อ § 2.6 จึงถือว่าเป็นอัตราแลกเปลี่ยนสูงสุดที่รัฐบาลสหรัฐฯ จะอนุญาตให้เคลื่อนไหวไปจากค่าเสมอภาคได้ เพราะหากอัตราแลกเปลี่ยนสูงกว่าอัตราดังกล่าว จะทำให้เกิดการไหลออกของทองคำจากสหรัฐฯ ไปต่างประเทศอย่างไม่จำกัดจำนวน และอาจเป็นผลเสียต่อสหรัฐฯ ได้ ซึ่งอัตราแลกเปลี่ยน £ 1 ต่อ § 2.6 นี้เรียกว่าเป็น จุดทองคำไหลออก ของสหรัฐฯ

ข. หากอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงิน £ และ § ในสหรัฐฯ เท่ากับอัตรา £ 1 ต่อ § 2.1

ในกรณีที่อัตราแลกเปลี่ยนของสหรัฐฯ อยู่ ณ ระดับ £ 1 ต่อ § 2.1 พบว่า ชาวอเมริกันจะหากำไรด้วยการนำทองคำจากต่างประเทศเข้ามาขายกันมาก เช่น หากชาวอเมริกันนำเงิน § จำนวน § 2.1 ไปแลกซื้อเงิน £ 1 จากรัฐบาลประเทศของตน แล้วส่งเงิน £ 1 นี้ไปแลกซื้อทองคำจากรัฐบาลอังกฤษ จะได้ทองคำจำนวน 1.97 กรัม จากนั้นนำทองคำจำนวนดังกล่าวกลับเข้ามาขายให้แก่รัฐบาลประเทศของตน ชาวอเมริกันจะได้

เงิน \$ จำนวน \$ 2.4 ซึ่งเมื่อหักต้นทุนทั้งหมดที่ใช้ไปในการขายทองคำจำนวน \$ 2.3 ชาวอเมริกันจะได้รับกำไรจากการขายทองคำเท่ากับ \$ 0.1

จะเห็นได้ว่า ถ้าหากอัตราแลกเปลี่ยนในสหรัฐฯ ต่ำกว่าอัตรา £ 1 ต่อ \$ 2.2 ชาวอเมริกันจะนำทองคำจากต่างประเทศเข้ามาขาย เพื่อหากำไรในประเทศอย่างไม่จำกัดจำนวน ดังนั้น อัตราแลกเปลี่ยน ณ ระดับ £ 1 ต่อ \$ 2.2 นี้ จึงเรียกว่าเป็น จุดทองคำไหลเข้า ของสหรัฐฯ ซึ่งเป็นอัตราแลกเปลี่ยนต่ำสุดที่รัฐบาลสหรัฐฯ จะยอมให้เคลื่อนไหวไปจากค่าเสมอภาคได้

ระบบมาตรฐานทองคำมีข้อดีคือ

1. ก่อให้เกิดความมีเสถียรภาพในดุลการชำระเงินระหว่างประเทศขึ้นได้เอง ในเวลาที่ประเทศประสบปัญหาความไม่สมดุลในดุลการชำระเงินไม่ว่าจะเป็นการเกินดุลหรือขาดดุลก็ตาม
2. ทำให้เกิดความมีเสถียรภาพในด้านอัตราแลกเปลี่ยน ซึ่งเป็นผลดีต่อการขยายตัวในด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ
3. ช่วยลดปัญหาเก็งกำไรในตลาดเงินตราต่างประเทศของบรรดานักค้า และนักเก็งกำไรต่าง ๆ

สำหรับข้อบกพร่องของระบบมาตรฐานทองคำ ที่ทำให้ในที่สุดระบบดังกล่าวต้องถูกยกเลิกการใช้ไปนั้น มีอยู่ด้วยกันหลายประการคือ

1. การที่ระบบมาตรฐานทองคำกำหนดให้ปริมาณเงินในประเทศขึ้นอยู่กับปริมาณทองคำที่ประเทศมีอยู่และสามารถหามาได้นั้น ในระยะยาวอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อประเทศที่ใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบนี้ได้ ถ้าหากประเทศดังกล่าวไม่สามารถผลิตทองคำออกมาให้สอดคล้องกับระดับการเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาจกลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้
2. การที่ระบบมาตรฐานทองคำ กำหนดให้ปริมาณเงินในประเทศต้องปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของปริมาณทองคำในสัดส่วนเดียวกัน ทำให้ปริมาณเงินในประเทศมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และอาจนำมาซึ่งปัญหาความไร้เสถียรภาพภายในทางด้านราคา อาทิ ปัญหาภาวะเงินเฟ้อหรือเงินฝืดในประเทศได้ง่าย
3. การที่ระบบมาตรฐานทองคำ กำหนดให้ทองคำเป็นทุนสำรองเงินตราของประเทศเพียงชนิดเดียว ทำให้ประเทศสมาชิกที่สามารถผลิตทองคำได้เอง มีความได้เปรียบเหนือประเทศสมาชิกอื่นที่ไม่สามารถผลิตทองคำได้เอง ซึ่งสร้างความได้เปรียบเสียเปรียบขึ้นในระหว่างประเทศสมาชิก

2. ระบบมาตราปรึวรรตทองคำ

ระบบมาตราปรึวรรตทองคำ เป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่อีกระบบหนึ่งที่เกิดขึ้นตามข้อตกลง Bretton Woods ของบรรดากลุ่มประเทศพันธมิตรจากสงครามโลกครั้งที่สองภายใต้การนำของประเทศสหรัฐอเมริกาในช่วงปี 1944 ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาใช้เป็นระบบการเงินระหว่างประเทศ แทนระบบมาตรฐานทองคำที่ได้ถูกยกเลิกการใช้ไปก่อนหน้านี้

ลักษณะของระบบมาตราปรึวรรตทองคำ

ลักษณะที่สำคัญของระบบมาตราปรึวรรตทองคำมีอยู่ 3 ประการคือ

ประการแรก ค่าเงินของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศจะถูกเทียบอยู่กับน้ำหนักของทองคำเช่นเดียวกับระบบมาตรฐานทองคำ เช่น สมมติประเทศสหรัฐอเมริกาคำหนดค่าเงิน \$ 1 เท่ากับทองคำหนัก 0.82 กรัม ขณะที่ประเทศไทยกำหนดค่าเงินบาทจำนวน ๕ 1 เท่ากับทองคำหนัก 0.034 กรัม เป็นต้น ดังนั้น ค่าเสมอภาคของเงิน \$ และ ๕ จึงสามารถหาได้จากการเทียบค่าเงินทั้ง 2 สกูลผ่านทางน้ำหนักของทองคำ เช่น จากตัวอย่างข้างต้น ค่าเสมอภาคระหว่างเงิน \$ และเงิน ๕ จะเท่ากับอัตรา \$ 1 ต่อ ๕ 24

ประการที่สอง ทุนสำรองเงินตราของประเทศสมาชิกภายใต้ระบบมาตราปรึวรรตทองคำจะประกอบด้วยทองคำ และเงินตราต่างประเทศสกุลหลักที่เชื่อถือได้ ซึ่งได้แก่ เงินดอลลาร์สหรัฐฯ

ประการที่สาม ประเทศที่อยู่ภายใต้ระบบมาตราปรึวรรตทองคำทุกประเทศจะต้องเข้าร่วมเป็นสมาชิกและปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของ “กองทุนการเงินระหว่างประเทศ” หรือ IMF

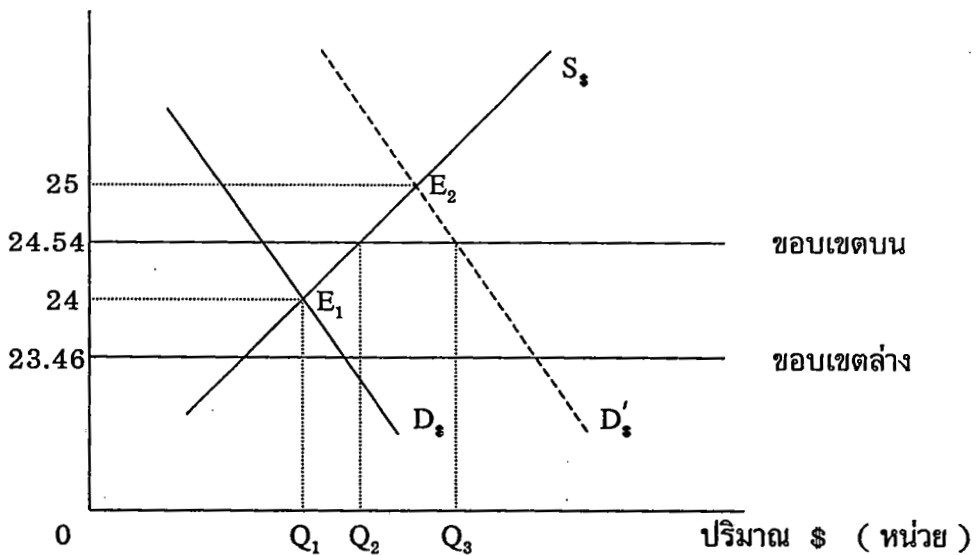
ค่าเสมอภาคที่กำหนดขึ้นในระบบมาตราปรึวรรตทองคำนี้ เป็นอัตราแลกเปลี่ยนที่ประเทศสมาชิกจะต้องพยายามรักษาให้คงที่ไว้เสมอ แต่อย่างไรก็ตาม กองทุนการเงินระหว่างประเทศ ยังอนุญาตให้อัตราแลกเปลี่ยนที่ใช้ซื้อขายในตลาดเงินตราต่างประเทศของประเทศสมาชิกสามารถเคลื่อนไหวขึ้นลงไปจากค่าเสมอภาคได้ภายในขอบเขตไม่เกิน 2.25 % กล่าวคือ อนุญาตให้อัตราแลกเปลี่ยนสามารถเคลื่อนสูงขึ้นกว่าค่าเสมอภาคได้ไม่เกิน 2.25 % ซึ่งอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวเรียกว่า *ขอบเขตบน* ขณะเดียวกันก็อนุญาตให้อัตราแลกเปลี่ยนสามารถเคลื่อนลงต่ำกว่าค่าเสมอภาคได้ไม่เกิน 2.25 % ซึ่งเรียกว่าเป็น *ขอบเขตล่าง* เช่น จากตัวอย่างข้างต้น ขอบเขตบนคือ \$ 1 ต่อ ๕ 24.54 และขอบเขตล่างคือ \$ 1 ต่อ ๕ 23.46 ดังนั้น เมื่อใดก็ตามที่การทำงานของอุปสงค์หรืออุปทานของเงินตรา

ต่างประเทศในตลาดเงิน ผลักดันให้อัตราแลกเปลี่ยนเคลื่อนไหวไปเกินกว่าขอบเขตบนหรือล่าง รัฐบาลก็จะเข้ามาแทรกแซงตลาดเงิน เพื่อจัดการให้อัตราแลกเปลี่ยนปรับตัวกลับมาอยู่ ณ ขอบเขตที่กำหนด ซึ่งการเข้ามาแทรกแซงตลาดเงินของรัฐบาลจะอยู่ในรูปของการเข้ามาซื้อหรือขายเงินตราต่างประเทศในตลาดเงินตราต่างประเทศแล้วแต่กรณี เช่น

1. กรณีที่อัตรแลกเปลี่ยนเคลื่อนไหวเกินกว่าขอบเขตบน

รูปที่ 5.8 แสดงการปรับตัวของอัตราแลกเปลี่ยนในระบบมาตราปรวิวรรตทองคำ เมื่ออุปสงค์สำหรับเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้น

อัตราแลกเปลี่ยน (฿ / \$)

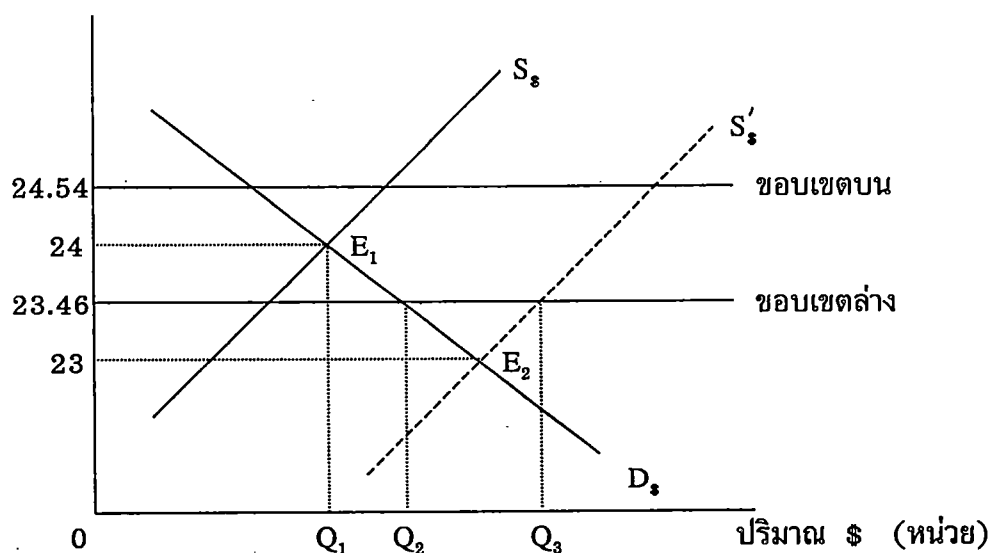
จากรูปข้างต้น กำหนดให้เส้น $D_{฿}$ และเส้น $S_{฿}$ คือ เส้นอุปสงค์และอุปทานของเงิน \$ ในตลาดเงินตราต่างประเทศของไทยตัดกัน ณ จุดดุลยภาพ E_1 โดยมีอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพอยู่ ณ ค่าเสมอภาคคือ $฿ / \$ = 24$ มีปริมาณซื้อขายเงิน \$ ดุลยภาพคือ OQ_1 หน่วย ทั้งนี้โดยมีอัตราแลกเปลี่ยนที่เป็นขอบเขตบนคือ $฿ / \$ = 24.54$ และขอบเขตล่างคือ $฿ / \$ = 23.46$

ต่อมา สมมุติว่าอุปสงค์สำหรับเงิน \$ ในตลาดเงินตราต่างประเทศของไทย เพิ่มระดับจากเส้น D_s มาเป็นเส้น D'_s การเพิ่มขึ้นของเส้นอุปสงค์สำหรับเงิน \$ จะมีผลทำให้อัตราแลกเปลี่ยนในตลาดปรับตัวสูงขึ้นไปอยู่ ณ จุดดุลยภาพใหม่ คือ จุด E_2 เท่ากับ อัตรา $\text{฿} / \$ = 23$ ซึ่ง ณ อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพใหม่จะเห็นได้ว่า เป็นอัตราที่สูงเกินกว่าขอบเขตบนที่รัฐบาลอนุญาต ดังนั้น รัฐบาลจึงจำเป็นต้องเข้ามาแทรกแซงตลาดเพื่อปรับให้อัตราแลกเปลี่ยนในตลาดกลับลงมาอยู่ ณ ขอบเขตบนคือ อัตรา $\text{฿} / \$ = 24.54$ โดยการใช้วิธีขายเงิน \$ ในตลาดเงินตราต่างประเทศเป็นจำนวนทั้งสิ้น $Q_2 Q_3$ หน่วย

2. กรณีที่อัตราแลกเปลี่ยนเคลื่อนไหวเกินกว่าขอบเขตล่าง

รูปที่ 5.9 แสดงการปรับตัวของอัตราแลกเปลี่ยนในระบบมาตราปริวรรตทองคำ เมื่ออุปทานของเงินตราต่างประเทศเพิ่มระดับ

อัตราแลกเปลี่ยน ($\text{฿} / \$$)

จากรูป กำหนดให้เส้น D_s และเส้น S_s ตัดกัน ณ จุดดุลยภาพ E_1 มีอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพอยู่ ณ ค่าเสมอภาคคือ $\text{฿} / \$ = 24$ ปริมาณซื้อขายเงิน \$ ดุลยภาพคือ OQ_1 หน่วย และมีขอบเขตบนคือ $\text{฿} / \$ = 24.54$ ขอบเขตล่างคือ $\text{฿} / \$ = 23.46$

ต่อมา หากเส้นอุปทานของเงิน \$ ในตลาดเงินตราต่างประเทศของไทยเพิ่มระดับ โดยย้ายจากเส้น S_1 ไปเป็นเส้น S'_1 พบว่า อัตราแลกเปลี่ยนในตลาดจะปรับตัวลงมาอยู่ ณ อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพใหม่ที่จุดดุลยภาพ E_2 คือ อัตรา $\$/\$ = 23$ ซึ่งอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพใหม่นี้เป็นอัตราที่ต่ำกว่าขอบเขตล่างที่รัฐบาลกำหนด ดังนั้น เพื่อให้อัตราแลกเปลี่ยนในตลาดปรับตัวขึ้นมาอยู่ ณ ขอบเขตล่างคือ อัตรา $\$/\$ = 23.46$ รัฐบาลจึงต้องเข้ามาแทรกแซงตลาด โดยการรับซื้อเงิน \$ ในตลาดเงินตราต่างประเทศเป็นจำนวน Q_2, Q_3 หน่วย

ระบบมาตรการปริวรรตทองคำถูกใช้เรื่อยมาจนกระทั่งถึงปี 1971 จึงยุติลง สาเหตุประการสำคัญก็เนื่องมาจากการที่รัฐบาลสหรัฐฯ ได้ประกาศตัดความสัมพันธ์ระหว่างเงิน \$ กับทองคำที่เคยมีมาช้านานลงในช่วงเวลาดังกล่าว ทั้งนี้เพราะ ตามข้อตกลงของการประชุม Bretton Woods กำหนดให้รัฐบาลสหรัฐฯ ต้องยินยอมให้ประเทศสมาชิกต่าง ๆ ที่มีเงิน \$ สามารถนำมาแลกเปลี่ยนเป็นทองคำได้ตลอดเวลาและไม่จำกัดจำนวน แต่อย่างไรก็ตาม ในช่วงปี 1971 ปรากฏว่า สหรัฐฯ ประสบปัญหาการขาดดุลการชำระเงินอย่างรุนแรง ทำให้รัฐบาลจำเป็นต้องประกาศปรับลดค่าเงิน \$ ลงหลายครั้ง ส่งผลให้ค่าเงิน \$ ขาดเสถียรภาพ การที่เงิน \$ ซึ่งเป็นทุนสำรองระหว่างประเทศที่สำคัญในระบบมาตรการปริวรรตทองคำขาดเสถียรภาพ ทำให้บรรดาประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเริ่มเสื่อมความเชื่อถือในเงิน \$ และพากันนำเงิน \$ ที่มีอยู่ออกขายแลกเปลี่ยนเป็นทองคำจากรัฐบาลสหรัฐฯ กันเป็นจำนวนมาก จนกระทั่งในที่สุดรัฐบาลสหรัฐฯ จึงจำเป็นต้องประกาศยุติความสัมพันธ์ระหว่างเงิน \$ กับทองคำลงในปี 1971 ซึ่งการประกาศยุติความสัมพันธ์ระหว่างเงิน \$ กับทองคำดังกล่าวนี้เอง ถือเป็นจุดแห่งการสิ้นสุดของระบบมาตรการปริวรรตทองคำลงอย่างสิ้นเชิงในช่วงเวลาต่อมา

3. ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบจัดการ (Managed - Float Exchange Rate System)

ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบจัดการ เป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่ผสมผสานระหว่างระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบขึ้นลงเสรีและแบบคงที่ กล่าวคือ ภายใต้ระบบนี้ จะไม่มีการกำหนดค่าเสมอภาคของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ เหมือนกรณีของระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ แต่จะปล่อยให้อุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศในตลาดเงินเป็นตัวกำหนดอัตราแลกเปลี่ยน ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนในระบบนี้มีความยืดหยุ่นและเคลื่อนไหวไปตามกลไกตลาดได้ แต่อย่างไรก็ตาม อัตราแลกเปลี่ยนในระบบนี้ก็ไม่สามารถเคลื่อนไหวขึ้นลงได้อย่างอิสระเหมือนกรณีของระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรี ทั้งนี้เพราะรัฐบาลยัง

สามารถเข้ามามีบทบาทแทรกแซงการทำงานของตลาดเงินตราต่างประเทศ เพื่อจัดการให้อัตราแลกเปลี่ยนอยู่ในอัตราที่เห็นว่าเหมาะสมได้เสมอ ถ้าหากพบว่าอัตราแลกเปลี่ยนในตลาดมีการเคลื่อนไหวค่ามากเกินไปจนกลายเป็นผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจ เช่น หากอัตราแลกเปลี่ยนสูงขึ้น เนื่องจากอุปสงค์สำหรับเงินตราต่างประเทศมากกว่าอุปทานของเงินตราต่างประเทศ รัฐบาลก็จะเข้ามาแทรกแซงตลาดเงินเพื่อปรับอัตราแลกเปลี่ยนให้ลดลง โดยการนำเงินตราต่างประเทศมาขายในตลาดเพื่อเพิ่มอุปทานของเงินตราต่างประเทศ ตรงข้าม ถ้าหากอุปทานของเงินตราต่างประเทศมากกว่าอุปสงค์สำหรับเงินตราต่างประเทศ ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนในตลาดเงินตราปรับลดลงมาก รัฐบาลก็จะแทรกแซงตลาดโดยการเข้ามาซื้อเงินตราต่างประเทศเพื่อลดอุปทานของเงินตราต่างประเทศ เป็นต้น ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบจัดการนี้เป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่ประเทศไทยเริ่มนำมาใช้เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 แทนระบบตะกร้าเงินที่ใช้วิธีการผูกค่าของเงินบาทไว้กับเงินตราต่างประเทศสกุลหลัก ๆ หลายสกุล ซึ่งเป็นระบบที่ประเทศไทยใช้มาเป็นเวลายาวนานนับตั้งแต่ พ.ศ. 2527

บทที่ 6

ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

ความมุ่งหมายของบทเรียน

1. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงความหมาย ความสำคัญ และ ส่วนประกอบของดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ
2. เพื่อให้ผู้เรียนทราบปัญหาความไม่สมดุลในดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ พร้อมแนวทางแก้ไข

เนื้อหาบทเรียน

1. ความหมายของดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ
2. วัตถุประสงค์ของการทำดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ
3. ส่วนประกอบของดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ
4. การแก้ไขปัญหาความไม่สมดุลในดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

วิธีการสอนและกิจกรรม

การบรรยายและซักถาม

สื่อการสอน

แผ่นใส

การวัดผลและประเมินผล

1. การซักถามในขณะเรียน
2. การสังเกตพฤติกรรมในขณะเรียน

ความหมายของดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ หมายถึง บัญชีของประเทศหนึ่งที่บ้านที่กรายการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการรับหรือจ่ายเงินตราชั้น ระหว่างผู้มีถิ่นฐานอยู่ในประเทศนั้นกับผู้มีถิ่นฐานอยู่ในประเทศอื่น ๆ ในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งโดยปกติมักจะเป็นรอบระยะเวลา 1 ปี

คำว่า **รายการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ** หมายถึง กิจกรรมที่ก่อให้เกิดการรับหรือการจ่ายเงินตราหรือสินทรัพย์ระหว่างประเทศขึ้น อาทิ กิจกรรมในด้านการซื้อขายสินค้าและบริการ และการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินระหว่างบุคคลหนึ่งกับบุคคลอื่น ๆ เป็นต้น เนื่องจากการทำดุลการชำระเงินระหว่างประเทศนิยมทำเป็นรอบระยะเวลา 1 ปี ดังนั้น รายการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจที่จะถูกนำมาบันทึกลงในบัญชีดุลการชำระเงิน จึงต้องเป็นรายการที่เกิดขึ้นเฉพาะในรอบระยะเวลาดังกล่าวเท่านั้น

ส่วนคำว่า **ผู้มีถิ่นฐาน** หมายถึง ผู้พำนักอาศัยที่มีภูมิลำเนาเป็นการถาวรอยู่ในอาณาเขตของประเทศหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยบุคคล บริษัท ธุรกิจ ห้างร้าน องค์กรนิติบุคคล รวมทั้งรัฐบาล

วัตถุประสงค์ของการจัดทำดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

ในอดีต การทำดุลการชำระเงินระหว่างประเทศมีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อต้องการใช้เป็นบัญชีสำหรับประมาณการรับและการจ่ายเงินตราต่างประเทศของประเทศหนึ่ง ๆ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในประเทศนั้น ๆ ทราบและแน่ใจว่า ประเทศของตนยังสามารถมีสินทรัพย์หรือเงินตราต่างประเทศเพียงพอสำหรับที่จะใช้ซื้อสินค้าบริการต่าง ๆ จากต่างประเทศได้ แต่ต่อมาเมื่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศขยายตัวมากขึ้น การทำบัญชีดุลการชำระเงินระหว่างประเทศในปัจจุบันจึงมีวัตถุประสงค์เพิ่มขึ้นอีกประการหนึ่งคือ เพื่อต้องการใช้ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ เป็นเครื่องมือประกอบการพิจารณาในการกำหนดนโยบายการเงินและนโยบายการคลังให้มีความเหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจของประเทศ

ส่วนประกอบของบัญชีดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศของประเทศหนึ่ง ๆ จะประกอบด้วยบัญชีย่อยที่ใช้สำหรับบันทึกรายการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันอยู่ 4 บัญชี คือ บัญชีเดินสะพัด บัญชีเงินโอนหรือบริจาค บัญชีทุนเคลื่อนย้าย และบัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ

1. บัญชีเดินสะพัด (Current Account)

เป็นบัญชีที่บันทึกกิจกรรมที่เกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าและบริการระหว่างประเทศ โดยบัญชีเดินสะพัดส่วนที่ใช้บันทึกกิจกรรมด้านการซื้อขายสินค้าเรียกว่า “ ดุลการค้า ” และบัญชีเดินสะพัดส่วนที่ใช้บันทึกกิจกรรมด้านการซื้อขายบริการ เรียกว่า “ ดุลบริการ ”

1.1 ดุลการค้า (Balance of Trade)

รายการที่จะถูกบันทึกอยู่ในดุลการค้า ได้แก่ รายการที่เกี่ยวกับการนำเข้าและส่งออกสินค้าระหว่างประเทศ โดยรายการที่เกี่ยวกับการส่งออกสินค้าของประเทศจะถูกบันทึกอยู่ทางด้านรายรับในดุลการค้า ปรากฏตัวเลขเป็นบวก ส่วนรายการที่เกี่ยวกับการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ จะถูกบันทึกอยู่ทางด้านรายจ่ายในดุลการค้า ปรากฏตัวเลขเป็นลบ

ในส่วนของดุลการค้า ถ้าปรากฏว่ายอดรวมทั้งหมดทางด้านรายรับ (ซึ่งแสดงถึงมูลค่าการส่งออกสินค้าของประเทศ) มากกว่ายอดรวมทั้งหมดทางด้านรายจ่าย (ซึ่งแสดงถึงมูลค่าการนำเข้าสินค้าของประเทศ) แสดงว่าเกิดภาวะ *ดุลการค้าเกินดุล* ตรงข้าม ถ้าหากยอดรวมทั้งหมดทางด้านรายรับของดุลการค้า หรือมูลค่าการส่งออกสินค้าของประเทศ น้อยกว่ายอดรวมทั้งหมดทางด้านรายจ่าย หรือมูลค่าการนำเข้าสินค้าของประเทศ เรียกว่า *ดุลการค้าขาดดุล*

1.2 ดุลบริการ (Balance of Service)

เป็นส่วนของบัญชีเดินสะพัด ที่ใช้บันทึกกิจกรรมที่เกี่ยวกับการซื้อขายบริการระหว่างประเทศ ซึ่งรายการที่จะปรากฏอยู่ในดุลบริการประกอบด้วย รายการด้านการซื้อขายบริการการขนส่ง และการประกันภัยสินค้าระหว่างประเทศ การเดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศ การรับหรือจ่ายรายได้หรือผลตอบแทนจากการลงทุนและการกู้ยืมระหว่างประเทศ การใช้จ่ายของหน่วยงานรัฐบาลในต่างประเทศ และรายการซื้อขายบริการอื่น ๆ

รายการซื้อขายบริการต่าง ๆ เหล่านี้ ถ้าหากมีผลทำให้ประเทศได้รับเงินตราจากต่างประเทศเข้ามา จะถูกบันทึกอยู่ในดุลบริการทางด้านรายรับ ปรากฏตัวเลขเป็นบวก อาทิ การขายบริการด้านการขนส่งและการประกันภัยสินค้าแก่ต่างประเทศ การรับผลตอบแทนจากการลงทุนในต่างประเทศ และการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติ เป็นต้น แต่ถ้าหากรายการที่เกิดขึ้นมีผลทำให้ประเทศต้องจ่ายเงินตราออกนอกประเทศ ก็จะถูกบันทึกอยู่ทางด้านรายจ่ายในดุลบริการ ปรากฏตัวเลขเป็นลบ เช่น การซื้อบริการด้านการขนส่งและการประกันภัยสินค้าจากต่างประเทศ การจ่ายผลตอบแทนจากการลงทุนไปยังต่างประเทศ และการใช้จ่ายของหน่วยงานรัฐบาลในต่างประเทศ ฯลฯ

ในส่วนของคุณบริการ ถ้าหากยอดรวมทั้งหมดทางด้านรายรับของคุณบริการ ซึ่งแสดงถึงมูลค่าการส่งออกบริการทั้งหมดของประเทศ มากกว่ายอดรวมทั้งหมดทางด้านรายจ่ายของคุณบริการ ซึ่งแสดงมูลค่าการนำเข้าบริการทั้งหมดของประเทศ แสดงว่า **คุณบริการเกินดุล** แต่ถ้าหากยอดรวมทั้งหมดทางด้านรายรับของคุณบริการ หรือ มูลค่าการส่งออกบริการทั้งหมดของประเทศ น้อยกว่ายอดรวมทั้งหมดทางด้านรายจ่ายของคุณบริการ หรือ มูลค่าการนำเข้าบริการทั้งหมดของประเทศ แสดงว่า **คุณบริการขาดดุล**

เมื่อบัญชีเดินสะพัดประกอบด้วยดุลการค้าและคุณบริการ ดังนั้น หากนำเอา ยอดรวมทั้งหมดทางด้านรายรับในดุลการค้าและคุณบริการ มาเปรียบเทียบกับยอดรวมทั้งหมดทางด้านรายจ่ายในดุลการค้าและคุณบริการ ปรากฏว่า ยอดรวมทางด้านรายรับมากกว่ายอดรวมทางด้านรายจ่าย แสดงว่า **บัญชีเดินสะพัดเกินดุล** ตรงข้าม ถ้าหากยอดรวมทั้งหมดทางด้านรายรับน้อยกว่ายอดรวมทั้งหมดทางด้านรายจ่าย แสดงว่า **บัญชีเดินสะพัดขาดดุล** และหากยอดรวมของทั้งสองด้านเท่ากัน แสดงว่า **บัญชีเดินสะพัดสมดุล**

2. บัญชีเงินโอนหรือเงินบริจาค (Unrequited Transfer Account)

เป็นบัญชีที่ใช้สำหรับบันทึกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรับ - จ่ายเงินโอน หรือเงินบริจาคระหว่างประเทศทั้งของภาคเอกชนและรัฐบาล คำว่า **เงินโอนหรือเงินบริจาค** หมายถึง เงินที่ผู้รับได้เปล่าโดยไม่ต้องมีการจ่ายสิ่งใดให้เป็นการตอบแทน ในกรณีที่ภาคเอกชนหรือรัฐบาลได้รับเงินโอนหรือเงินบริจาคมาจากภาคเอกชนหรือรัฐบาลต่างประเทศ รายการดังกล่าวจะถูกบันทึกอยู่ในบัญชีเงินโอนทางด้านรายรับ ปรากฏตัวเลขเป็นบวก แต่ถ้าหากกิจกรรมที่เกิดขึ้นทำให้ภาคเอกชนหรือรัฐบาลจ่ายเงินโอน หรือเงินบริจาคไปให้แก่เอกชนหรือรัฐบาลต่างประเทศ ก็จะถูกบันทึกอยู่ในบัญชีเงินโอนหรือบริจาคทางด้านรายจ่าย ปรากฏตัวเลขเป็นลบ ซึ่งถ้าหากสิ้นปีพบว่า ยอดสุทธิของบัญชีเงินโอนหรือเงินบริจาคมี่ค่าเป็นบวก แสดงว่า **บัญชีเงินโอนหรือเงินบริจาคเกินดุล** แต่ถ้าหากพบว่า ยอดสุทธิของบัญชีเงินโอนหรือเงินบริจาคมี่ค่าเป็นลบ แสดงว่า **บัญชีเงินโอนหรือเงินบริจาคขาดดุล**

3. บัญชีทุนเคลื่อนย้าย (Capital Movement Account)

เป็นบัญชีที่บันทึกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศทั้งของภาคเอกชนและรัฐบาล ซึ่งได้แก่ การลงทุนระหว่างประเทศ และการกู้ยืมระหว่างประเทศ

โดยปกติ การลงทุนระหว่างประเทศทั้งของภาคเอกชนและรัฐบาลแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. การลงทุนทางอ้อม

หมายถึง การลงทุนโดยที่ผู้ลงทุนไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของ ควบคุม ดูแล จัดการ ตลอดจนวางแผนบริหารงานในกิจการที่ตนลงทุนได้ การลงทุนทางอ้อมนี้ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของการซื้อขายหลักทรัพย์ทางการเงิน เช่น หุ้น หรือพันธบัตรรัฐบาล รวมทั้งการลงทุนในรูปของการฝากเงินในธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ เป็นต้น โดยถ้าหากหุ้นหรือหลักทรัพย์ที่ผู้ลงทุนทำการซื้อขายมีอายุไม่เกิน 1 ปี ถือเป็นการลงทุนหรือการกู้ยืมในระยะสั้น แต่ถ้าหากหุ้นหรือหลักทรัพย์ที่ผู้ลงทุนทำการซื้อขายมีอายุเกินกว่า 1 ปีขึ้นไป ถือเป็นการลงทุนหรือการกู้ยืมในระยะยาว ทั้งนี้โดยผลตอบแทนที่ผู้ลงทุนได้รับจากการลงทุนหรือการกู้ยืมเงินระหว่างประเทศจะอยู่ในรูปของดอกเบี้ยและเงินปันผล

2. การลงทุนทางตรง

สำหรับความหมายของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศนั้น มีผู้ให้นิยามเอาไว้มากมาย อาทิ

Richard E. Caves กล่าวว่า การลงทุนทางตรงระหว่างประเทศเป็นความต้องการเข้าไปควบคุมกิจการที่มีถิ่นที่ตั้งอยู่ ณ ต่างประเทศแห่งใดแห่งหนึ่ง ของนักลงทุนที่ไม่ใช่ชาวพื้นเมืองของประเทศนั้น

John H. Dunning กล่าวว่า การลงทุนทางตรงระหว่างประเทศเป็นการลงทุนโดยที่ผู้ลงทุน ซึ่งโดยปกติได้แก่ บริษัทธุรกิจ มีอำนาจในการเป็นผู้ควบคุมกระบวนการตัดสินใจของกิจการในต่างประเทศที่ตนเข้าไปลงทุน ซึ่งการลงทุนดังกล่าวอาจก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายทั้งในด้านเงินทุน ผู้ประกอบการ ผู้บริหาร เครื่องจักร อุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีการผลิตระหว่างประเทศขึ้น

Charles P. Kindleberger กล่าวว่า การลงทุนทางตรงระหว่างประเทศเป็นการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศรูปแบบหนึ่งของนักลงทุนต่างชาติ โดยที่นักลงทุนที่เป็นเจ้าของเงินทุนสามารถมีส่วนร่วมในการจัดการ ควบคุมกิจการ ตลอดจนการใช้เทคนิควิชาการในกิจการที่เข้ามาลงทุนได้

Kiyoshi Kojima กล่าวว่า การลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ คือ การที่นักลงทุนต่างชาตินำเอาเงินทุน ความชำนาญในการบริหาร รวมทั้งความรู้ทางด้านเทคนิควิชาการไปสู่ประเทศผู้รับการลงทุน

จากนิยามต่าง ๆ ข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า การลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ หมายถึง การที่นักลงทุนจากประเทศใดประเทศหนึ่ง ซึ่งอาจได้แก่ ภาคเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐบาล ทำการลงทุนประกอบกิจการด้านการผลิตสินค้าและบริการในอีกประเทศหนึ่ง ทั้งนี้โดยผู้ลงทุนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของ ควบคุม ดูแล จัดการ ตลอดจนวางแผนบริหารงานและดำเนินนโยบายต่าง ๆ ในกิจการที่ตนลงทุนได้ เช่น การที่นักลงทุนทำการลงทุนตั้งโรงงานผลิตสินค้าในต่างประเทศ หรือกรณีธนาคารพาณิชย์ทำการตั้งธนาคารสาขาขึ้นในต่างประเทศ เป็นต้น การลงทุนทางตรงระหว่างประเทศสามารถทำได้หลายวิธี อาทิ การลงทุนสร้างโรงงานหรือกิจการสาขาขึ้นเองใหม่ และเป็นเจ้าของในกิจการนั้นเองทั้งหมด การซื้อกิจการเดิมที่มีอยู่แล้วในประเทศผู้รับทุน หรือการร่วมลงทุนกับนักลงทุนท้องถิ่นเจ้าของประเทศ ฯลฯ

ความแตกต่างระหว่างการลงทุนทางตรงและการลงทุนทางอ้อม ได้แก่

1. ในกรณีของการลงทุนทางตรง ผู้ลงทุนสามารถมีอำนาจในการควบคุม บริหาร และวางแผนการตัดสินใจในกิจการที่ลงทุนได้ ซึ่งต่างจากการลงทุนทางอ้อมที่ผู้ลงทุนไม่มีอำนาจใด ๆ ในการบริหารกิจการที่ลงทุนนั้น

2. การลงทุนทางตรงมักกระจุกตัวอยู่ในภาคธุรกิจที่ประเทศผู้ลงทุนมีความได้เปรียบ โดยเปรียบเทียบในการผลิตเหนือประเทศผู้รับทุน ขณะที่การลงทุนทางอ้อมจะกระจุกตัวอยู่ในภาคธุรกิจที่ประเทศผู้รับทุนมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเหนือประเทศผู้ลงทุน

3. การลงทุนทางตรงมักมีความเสี่ยงสูงกว่าการลงทุนทางอ้อม

4. การลงทุนทางตรงก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายทั้งปัจจัยด้านเงินทุน และเทคโนโลยีการผลิตไปสู่ประเทศผู้รับทุน อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศผู้รับทุน ขณะที่การลงทุนทางอ้อมก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายเพียงแต่ปัจจัยเงินทุนไปสู่ประเทศผู้รับทุนเท่านั้น

สำหรับการลงทุนทางตรงมี 2 ลักษณะคือ

ก. การลงทุนทางแนวนอน หมายถึง การลงทุนในต่างประเทศเพื่อทำการผลิตสินค้าประเภทเดียวกับที่นักลงทุนทำการผลิตอยู่ภายในประเทศของตน โดยที่สินค้าดังกล่าวอาจมีรูปแบบ คุณภาพ หรือยี่ห้อที่แตกต่างไปจากสินค้าเดิมก็ได้

ข. การลงทุนทางแนวตั้ง หมายถึง การลงทุนในต่างประเทศเพื่อทำการผลิตสินค้าประเภทวัตถุดิบหรือสินค้าขั้นกลาง สำหรับนำกลับมาใช้ในกระบวนการผลิตสินค้าสำเร็จรูปในประเทศเดิมของตน ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาและควบคุมแหล่งวัตถุดิบ ทำให้

เกิดความมั่นใจว่า ผู้ลงทุนจะสามารถมีวัตถุประสงค์มาป้อนการผลิตสินค้าสำเร็จรูปของตนเองได้อย่างแน่นอน

การลงทุนทางตรงในต่างประเทศ เกิดขึ้นได้ด้วยมูลเหตุหรือปัจจัยที่สำคัญหลายประการ เช่น

1. เพื่อใช้ประโยชน์จากการมีความได้เปรียบในการเป็นเจ้าของสินทรัพย์พิเศษบางอย่าง การที่นักลงทุนจากประเทศหนึ่งทำการลงทุนทางตรงในต่างประเทศนั้น มูลเหตุหรือปัจจัยสำคัญประการหนึ่งอาจเป็นเพราะ นักลงทุนดังกล่าวมีสินทรัพย์พิเศษบางอย่างที่เหนือกว่าผู้อื่นอยู่ในครอบครอง อาทิ การมีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีการผลิตที่เหนือกว่า ทำให้สามารถพัฒนาการผลิตสินค้าใหม่ ๆ ที่มีลักษณะแตกต่างไปจากของผู้ผลิตรายอื่น การมีความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ในด้านการตลาดและการจัดการที่ดีกว่า การมีความได้เปรียบในการเป็นเจ้าของแหล่งวัตถุดิบเอง หรือมีความได้เปรียบในด้านแหล่งเงินทุน ฯลฯ ทำให้นักลงทุนต่างชาติอาศัยความได้เปรียบต่าง ๆ ที่มีอยู่มาใช้ลงทุนหาผลกำไรในต่างประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม นักลงทุนที่มีความได้เปรียบในการเป็นเจ้าของสินทรัพย์พิเศษบางประการ จะเลือกใช้วิธีการลงทุนทางตรงในต่างประเทศ ก็ต่อเมื่อผลตอบแทนที่นักลงทุนได้รับจะต่องสูงกว่าเมื่อเทียบกับผลตอบแทนที่เกิดจากทางเลือกอื่น ซึ่งได้แก่ การส่งออก และการขายสิทธิบัตร การลงทุนทางตรงระหว่างประเทศด้วยสาเหตุประการแรกนี้ มักพบในกรณีของนักลงทุนจากประเทศพัฒนาแล้วที่เข้าไปทำการลงทุนในประเทศกำลังพัฒนา

2. เพื่อรักษาตลาดสินค้าเดิมและขยายตลาดสินค้าใหม่ในประเทศผู้รับทุน

จากผลงานการวิจัยของนักเศรษฐศาสตร์หลายชิ้น พบว่า สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ให้นักลงทุนทำการลงทุนทางตรงในต่างประเทศ ก็เพื่อต้องการตอบโต้คู่แข่งชั้นที่ออกไปทำการลงทุนในต่างประเทศก่อนหน้า ทั้งนี้เพื่อรักษาตลาดสินค้าเดิมของตนไม่ให้ถูกคู่แข่งแย่งชิงไป นอกจากนี้ยังพบว่า การลงทุนทางตรงในต่างประเทศของผู้ลงทุนยังอาจเป็นไปโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการขยายตลาดสินค้าทั้งในประเทศผู้รับทุนเอง และตลาดส่งออกประเทศที่สามที่ผู้ลงทุนเห็นว่ามีความศักยภาพในด้านการเติบโตอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากในตัวอย่างงานวิจัยของ Donald J. Lecraw (1977) ที่ศึกษาพบว่า มูลเหตุจูงใจที่ให้นักลงทุนจากประเทศไต้หวัน สิงคโปร์ อินเดีย และมาเลเซีย เข้ามาทำการลงทุนในประเทศไทย ก็คือเพื่อต้องการรักษาตลาดสินค้าในประเทศไทย หรือในงานศึกษาของ Wen Lee Ting และ Chi Schieve (1985) ที่พบว่า ความต้องการขยายตลาดสินค้าในประเทศผู้รับทุน

เป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้นักลงทุนชาวไต้หวันลงทุนทางตรงในอุตสาหกรรมอาหาร เครื่องดื่ม สิ่งทอ และผลิตภัณฑ์พลาสติกในต่างประเทศ

3. เพื่อใช้ประโยชน์จากความอุดมสมบูรณ์ในทรัพยากรธรรมชาติและวัตถุดิบในประเทศ ผู้รับทุน

ในกรณีที่ประเทศของผู้ลงทุนประสบปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ และวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าขาดแคลนหรือมีราคาแพง จะเป็นแรงผลักดันสำคัญประการหนึ่งให้นักลงทุนในประเทศดังกล่าว จำเป็นต้องออกไปทำการลงทุนยังประเทศอื่นที่มีความอุดมสมบูรณ์กว่าในทรัพยากรหรือวัตถุดิบชนิดที่ตนเองต้องการ ซึ่งจะช่วยให้ต้นทุนการผลิตสินค้าของนักลงทุนต่ำลง ตัวอย่างเช่นงานศึกษาของ Sung - Hwan Jo (1981) ที่ศึกษากรณีที่นักลงทุนชาวเกาหลีใต้เข้ามาลงทุนในธุรกิจด้านการค้าไม้ในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย ละตินอเมริกา แอฟริกา และธุรกิจด้านเหมืองแร่ในประเทศไทยนั้น พบว่า มูลเหตุสำคัญก็เพื่อต้องการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ที่ยังคงมีอยู่อุดมสมบูรณ์ในประเทศผู้รับทุนนั้น ๆ และจากงานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งของ Edward K. Y. Chen (1983) ที่พบว่า แรงจูงใจสำคัญที่สุดประการหนึ่งที่ทำให้นักลงทุนชาวฮ่องกงลงทุนทางตรงในประเทศกำลังพัฒนาต่าง ๆ ก็เนื่องมาจากการที่ประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้มีต้นทุนในด้านค่าเช่าที่ดินที่ถูกกว่าประเทศฮ่องกง

4. เพื่อใช้ประโยชน์ในค่าจ้างแรงงานที่ถูกกว่าของประเทศผู้รับทุน

ความต้องการใช้ประโยชน์จากค่าจ้างแรงงานราคาถูกของประเทศผู้รับทุน ถือว่าเป็นอีกมูลเหตุหนึ่งที่พบมากกว่าเป็นแรงจูงใจสำคัญให้นักลงทุนทั้งจากประเทศพัฒนาแล้ว และประเทศกำลังพัฒนาบางประเทศที่ประสบปัญหาด้านต้นทุนการผลิต เนื่องจากค่าจ้างแรงงานสูงทำการลงทุนทางตรงในประเทศกำลังพัฒนาที่ยังคงมีความได้เปรียบในด้านค่าจ้างราคาถูกอยู่ ดังเช่นตัวอย่างในงานวิจัยของ Louis T. Well (1983) ที่ศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญที่สุด ที่ทำให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนในอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกในประเทศฟิลิปปินส์ ก็คือ เพื่อต้องการใช้ประโยชน์จากแรงงานที่มีราคาถูกของประเทศฟิลิปปินส์ หรือในงานวิทยานิพนธ์ของ Liu Dongyi (1991) ที่พบว่า มูลเหตุจูงใจสำคัญที่ทำให้นักลงทุนจากประเทศสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และฮ่องกง ทำการลงทุนทางตรงในเขตเศรษฐกิจพิเศษ Shenzhen ของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ก็เนื่องมาจากค่าแรงชาวจีนที่ยังมีราคาถูกอยู่ สำหรับกรณีของประเทศไทยก็มีงานศึกษาวิจัยหลายชิ้นที่พบว่า การที่นักลงทุนไทยทำการลงทุนทางตรงในหลาย ๆ ประเทศ อาทิ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน อินโดนีเซีย

และประเทศในกลุ่มอินโดจีนนั้น มูลเหตุจูงใจสำคัญประการหนึ่งก็เนื่องมาจากการมีค่าจ้างแรงงานราคาถูกกว่าของประเทศผู้รับทุนเช่นกัน

5. เพื่อหลีกเลี่ยงนโยบายกีดกันการค้าของประเทศผู้รับทุน

ในกรณีที่ประเทศผู้รับทุนมีการดำเนินมาตรการกีดกันการค้ากับต่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การตั้งกำแพงภาษีศุลกากรนำเข้า หรือการจำกัดโควตาการนำเข้า ฯลฯ ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการส่งออกสินค้าของผู้ผลิตต่างชาติ ดังนั้น เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงผลกระทบจากมาตรการกีดกันการค้า รวมทั้งเพื่ออาศัยประโยชน์จากมาตรการดังกล่าวในการกีดกันบรรดาคู่แข่งจากต่างประเทศ จึงทำให้นักลงทุนต่างชาติใช้วิธีการเข้ามาลงทุนผลิตสินค้าในประเทศผู้รับทุนเองโดยตรงแทนวิธีการส่งออก ตัวอย่างเช่น งานศึกษาของ Eduardo White (1981) พบว่า ความต้องการหลีกเลี่ยงนโยบายปกป้องและคุ้มครองอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าที่ประเทศรับทุนมีให้แก่ผู้ผลิตภายในประเทศในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ นโยบายภาษีนำเข้า และโควตาการนำเข้า นั้น เป็นมูลเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้นักลงทุนจากประเทศละตินอเมริกาออกมาลงทุนทางตรงในต่างประเทศ รวมทั้งตัวอย่างงานวิจัยของ Yoon - Dae Euh และ Sang H. Min (1986) นักเศรษฐศาสตร์ชาวเกาหลีที่พบว่า การที่บริษัทผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้ารายใหญ่ที่สุดของประเทศเกาหลีใต้ 2 บริษัท ได้แก่ บริษัทซัมซุง จำกัด และบริษัท โกลด์สตาร์ จำกัด ลงทุนตั้งบริษัทสาขาอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น วัตถุประสงค์สำคัญที่สุดก็เพื่อหลีกเลี่ยงข้อจำกัดด้านโควตานำเข้า และปัญหาการทุ่มตลาดของประเทศสหรัฐอเมริกา

นอกจากนี้ การลงทุนทางตรงในต่างประเทศยังอาจมีมูลเหตุเนื่องมาจากปัจจัยอื่น ๆ อีก เช่น เพื่อต้องการกระจายความเสี่ยงในการลงทุน อันเนื่องมาจากปัญหาความไร้เสถียรภาพทางการเมืองภายในประเทศของผู้ลงทุน เพื่อขยายตลาดส่งออกสินค้าต่อไปยังประเทศที่สาม เพื่อหลีกเลี่ยงนโยบายห้ามการลงทุนภายในประเทศของรัฐบาลประเทศผู้ลงทุน เพื่อหาช่องทางลงทุนในกิจการประเภทอื่น ๆ ต่อในประเทศผู้รับทุน เป็นต้น

การลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ สามารถก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศผู้รับทุนในด้านต่าง ๆ มากมาย อาทิ

ก. ผลต่อการจ้างงาน

ประโยชน์ที่ประเทศผู้รับทุนจะได้รับจากการลงทุนทางตรงที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การก่อให้เกิดการจ้างงาน ทั้งนี้เพราะการเข้ามาลงทุนของนักลงทุนต่างชาติจำเป็นต้องใช้ปัจจัยแรงงานในการผลิต ทำให้อุปสงค์สำหรับแรงงานในประเทศเพิ่มขึ้น แรงงานที่เคย

ประสบปัญหาการว่างงานอยู่จะมีงานทำมากขึ้น รวมทั้งระดับค่าจ้างที่แรงงานได้รับก็อาจมีแนวโน้มสูงขึ้นด้วย แต่อย่างไรก็ตาม การลงทุนทางตรงจากต่างประเทศก็อาจจะไม่ได้ช่วยให้การจ้างงานในประเทศเพิ่มขึ้นเท่าใดนัก ถ้าหากการเข้ามาลงทุนของนักลงทุนต่างชาติใช้เทคโนโลยีการผลิตแบบเน้นการใช้ปัจจัยทุนเข้มข้น

ข. ผลต่อระดับรายได้ประชาชาติ

การลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ จะช่วยให้ระดับรายได้ประชาชาติของประเทศผู้รับทุนเพิ่มขึ้น ซึ่งทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากการเติบโตของรายได้ของเจ้าของปัจจัยการผลิต อันประกอบด้วยเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าที่ดิน และค่าบริการอื่น ๆ รวมทั้งภาษีที่นักลงทุนต่างชาติจ่ายให้แก่รัฐบาลประเทศผู้รับทุน ฯลฯ

ค. ผลต่อดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

ผลกระทบของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ ที่มีต่อดุลการชำระเงินของประเทศผู้รับทุนแบ่งออกได้เป็น 2 ระยะกล่าวคือ ในระยะแรกที่นักลงทุนต่างชาติเคลื่อนย้ายเงินทุนเข้ามาลงทุนในประเทศผู้รับทุน จะก่อให้เกิดการไหลเข้าของเงินตราต่างประเทศ ซึ่งมีผลทำให้ดุลการชำระเงินของประเทศผู้รับทุนในระยะนี้ดีขึ้น แต่ในระยะต่อมา เมื่อนักลงทุนต่างชาติได้รับผลกำไรจากการลงทุน หรือต้องการเลิกกิจการที่ลงทุน ก็จะทำการส่งผลกำไรที่ได้รวมทั้งเงินลงทุนทั้งหมดกลับคืนสู่ประเทศของตน การไหลออกของเงินตราต่างประเทศดังกล่าวจะทำให้ดุลการชำระเงินของประเทศผู้รับทุนในระยะนี้มีแนวโน้มเลวลง

ง. ผลต่อการถ่ายทอดเทคโนโลยี

ผลดีที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ ที่จะมีต่อประเทศผู้รับทุน ก็คือ การได้รับถ่ายทอดความรู้ทางด้านเทคโนโลยีการผลิตใหม่ ๆ เข้ามาจากต่างประเทศ โดยที่ประเทศผู้รับทุนไม่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเพื่อคิดค้นเทคโนโลยีดังกล่าวเอง แต่อย่างไรก็ดี เทคโนโลยีการผลิตที่ประเทศผู้รับทุนได้รับการถ่ายทอดมาจากนักลงทุนต่างชาติจะสามารถก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศผู้รับทุน ก็ต่อเมื่อเป็นเทคโนโลยีที่มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของประเทศผู้รับทุนเท่านั้น

นอกจากผลกระทบทางบวกต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว การลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ ยังอาจก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อประเทศผู้รับทุนได้เช่นกัน อาทิ ผลที่มีต่อนักลงทุนท้องถิ่นในประเทศผู้รับทุน การเข้ามาลงทุนทางตรงของนักลงทุนต่างชาติจะทำให้การแข่งขันภายในประเทศเพิ่มขึ้น ซึ่งถ้าหากนักลงทุนต่างชาติมีความได้เปรียบเหนือนักลงทุนท้องถิ่นในประเทศผู้รับทุนในหลาย ๆ ด้าน ก็จะทำให้อำนาจการแข่งขันของ

นักลงทุนท้องถิ่นท้องถิ่นลดลง และมีโอกาสสูญเสียส่วนแบ่งการตลาดของตนให้แก่นักลงทุนต่างชาติได้ง่าย นอกจากนี้ การเข้ามาลงทุนของบรรดานักลงทุนต่างชาติ อาจก่อให้เกิดปัญหาการแย่งกันใช้ประโยชน์ในสิ่งสาธารณูปโภค รวมทั้งปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ภายในประเทศผู้รับทุน ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ถ้าไรที่นักลงทุนท้องถิ่นได้รับจะมีแนวโน้มลดลง ดังงานวิทยานิพนธ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เอี่ยมจิตเมตตา (2532) ที่ศึกษาการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศในประเทศไทยพบว่า ผลกระทบที่เป็นปัญหารุนแรงที่สุดที่เกิดขึ้นจากการเข้ามาลงทุนทางตรงของนักลงทุนต่างชาติในไทย ก็คือ การนำมาซึ่งปัญหาอัตราค่าที่ดินเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว รองลงมาได้แก่ ปัญหาการแย่งกันใช้สิ่งสาธารณูปโภคในประเทศ

ในส่วนของบัญชีทุนเคลื่อนย้าย หากกิจกรรมที่เกิดขึ้นมีผลทำให้เงินทุนจากต่างประเทศเกิดการเคลื่อนย้ายหรือไหลเข้ามาสู่ประเทศ เช่น การเข้ามาลงทุนของนักลงทุนต่างชาติ การกู้ยืมเงินจากต่างประเทศของภาคเอกชนและรัฐบาลในประเทศ เป็นต้น รายการเช่นนี้จะถูกบันทึกอยู่ในบัญชีทุนเคลื่อนย้ายทางด้านรายรับ แต่ถ้าหากกิจกรรมที่เกิดขึ้นมีผลทำให้เงินทุนเคลื่อนย้ายหรือไหลออกไปนอกประเทศ เช่น การลงทุนในต่างประเทศของภาคเอกชนและรัฐบาลในประเทศ รายการเช่นนี้จะถูกบันทึกอยู่ในบัญชีทุนเคลื่อนย้ายทางด้านรายจ่าย

4. บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ (International Reserves Account)

ทุนสำรองระหว่างประเทศ หมายถึง สินทรัพย์ทางการเงินที่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกยอมรับให้สามารถชำระหนี้ระหว่างกันและกันได้ โดยปกติ ทุนสำรองระหว่างประเทศจะประกอบด้วยทองคำ เงินตราต่างประเทศสกุลหลัก ๆ และสิทธิถอนเงินพิเศษ (SDR) ที่ออกโดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศ หรือ IMF เป็นต้น (ดูตารางที่ 7.1 ประกอบ)

บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศนี้ ถือว่าเป็นรายการที่ใช้สำหรับปรับหรือชดเชยความไม่สมดุลของดุลการชำระเงินที่เกิดจาก 3 บัญชีแรก กล่าวคือ ถ้าหากยอดรวมทั้งหมดทางด้านรายรับของ 3 บัญชีแรกรวมกันมากกว่ายอดรวมทั้งหมดทางด้านรายจ่ายของ 3 บัญชีแรกรวมกัน ซึ่งเรียกว่า *ดุลการชำระเงินเกินดุล* ประเทศก็จะทำการโอนสินทรัพย์ อาทิ ทองคำ หรือเงินตราต่างประเทศส่วนที่เกินดุลไปเก็บสะสมเป็นทุนสำรองระหว่างประเทศ ส่งผลให้ปริมาณทุนสำรองระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น ดังนั้น ในบัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ เมื่อดุลการชำระเงินเกิดการเกินดุล จึงปรากฏตัวเลขเป็นลบ ซึ่งแสดงถึงการไหลออกของทุนสำรองระหว่างประเทศ ในทางตรงข้าม ถ้าหากยอดรวมทั้งหมดทางด้านรายรับของ 3

ตารางที่ 7.1 แสดงปริมาณทุนสำรองระหว่างประเทศของไทย

: ล้าน \$

ปี	ทองคำ	สิทธิถอนเงิน พิเศษ	เงินสำรอง ใน IMF	เงินตรา ต่างประเทศ	รวม
2533	968.0	12.7	44.9	13,247.1	14,272.7
2534	899.3	8.2	221.7	17,287.2	18,416.4
2535	823.2	12.1	334.3	20,011.9	21,181.5
2536	966.6	21.9	372.7	24,077.6	25,438.8
2537	947.3	31.9	416.0	28,883.8	30,279.0
2538	962.9	45.2	555.8	35,462.8	37,026.7
2539	914.3	59.6	558.8	37,191.8	38,724.5
2540	713.3	482.4	75.4	25,696.6	26,967.7
2541	711.2	390.9	-	28,433.8	29,535.9

ที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ธนาคารแห่งประเทศไทย

บัญชีแรกรวมกันน้อยกว่ายอดรวมทั้งหมดทางด้านรายจ่ายของ 3 บัญชีแรกรวมกัน ซึ่งเรียกว่า **ดุลการชำระเงินขาดดุล** ประเทศก็จะต้องทำการโอนสินทรัพย์ อาทิ ทองคำ หรือเงินตราต่างประเทศที่อยู่ในทุนสำรองระหว่างประเทศเข้ามาใช้ ทำให้ปริมาณทุนสำรองระหว่างประเทศลดลง ดังนั้น ในบัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศเมื่อดุลการชำระเงินเกิดการขาดดุลจึงปรากฏตัวเลขเป็นบวก ซึ่งแสดงถึงการไหลเข้าของทุนสำรองระหว่างประเทศ ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 7:2 ในหน้าถัดไป

การแก้ไขปัญหาความไม่สมดุลในดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

สภาพความไม่สมดุลในดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขาดดุลการชำระเงิน ถือว่าเป็นปัญหาความไร้เสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นในประเทศแล้ว รัฐบาลจะต้องพยายามหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ลดลงหรือหมดสิ้นไปโดยเร็ว แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสภาพของการขาดดุลการชำระเงินเกิดขึ้นได้ด้วยหลายสาเหตุ ดังนั้น วิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวจึงย่อมแตกต่างกันไปตามสาเหตุที่เกิดขึ้น ดังนี้คือ

1. กรณีการขาดดุลการชำระเงินเกิดขึ้นเนื่องจากความล้าหลังของเทคโนโลยี ทำให้ผลผลิตของประเทศมีปริมาณต่ำ การส่งออกสินค้ามีน้อย และไม่สามารถแข่งขันกับสินค้าของต่างประเทศได้ ส่งผลให้การขาดดุลมีปริมาณมากและติดต่อเรื้อรังเป็นเวลานาน การแก้ไขปัญหาคาดดุลการชำระเงินในกรณีนี้ ทำได้โดยการหาวิธีเพิ่มปริมาณการผลิตของประเทศให้สูงกว่าการเพิ่มขึ้นของปริมาณการบริโภคภายในประเทศ โดยการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตให้มีความทันสมัยมากขึ้น ขณะเดียวกันรัฐบาลก็อาจจะหามาตรการในลักษณะต่าง ๆ มาใช้เพื่อเป็นการส่งเสริมการส่งออกของประเทศ

2. กรณีการขาดดุลการชำระเงินเกิดขึ้นเป็นการชั่วคราว โดยมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยบางอย่างกระทันหัน อาทิ การเกิดภัยธรรมชาติ ซึ่งสร้างความเสียหายแก่พืชผลทางการเกษตร การเกิดปัญหาจลาจล ความไม่สงบทางการเมือง หรือการนัดหยุดงานของแรงงาน เป็นต้น การขาดดุลการชำระเงินเช่นนี้ อาจแก้ไขได้โดยการใช้วิธีนำเอาทุนสำรองระหว่างประเทศออกมาใช้จนกระทั่งประเทศกลับเข้าสู่ภาวะที่เป็นปกติ

3. กรณีการขาดดุลการชำระเงินเกิดขึ้น เนื่องจากอุปสงค์มวลรวมมีขนาดมากกว่าอุปทานมวลรวม การแก้ปัญหาคาดดุลการชำระเงินในกรณีนี้ทำได้โดยการใช้นโยบายการเงินหรือนโยบายการคลังแบบรัดตัว เพื่อลดปริมาณอุปสงค์มวลรวมในประเทศ

ตารางที่ 7.2 แสดงดุลการชำระเงินระหว่างประเทศของไทย พ.ศ. 2538 - 2540

: ล้านบาท

	2538	2539	2540
1. บัญชีเดินสะพัด	-349,722	-391,408	-52,047
1.1 ดุลการค้า	-373,796	-417,647	-84,380
ก. สินค้าออก	1,381,660	1,378,902	1,790,164
ข. สินค้าเข้า	-1,755,456	-1,796,549	-1,874,544
1.2 ดุลบริการ	24,074	26,239	32,333
ก. การขนส่งและประกันภัย (สุทธิ)	24,917	26,914	32,956
ข. การท่องเที่ยว (สุทธิ)	93,835	121,692	145,234
ค. รายได้จากการลงทุน (สุทธิ)	-52,569	-85,759	-108,496
ง. บริการของรัฐบาล (สุทธิ)	-232	795	-1,586
จ. อื่น ๆ (สุทธิ)	-41,877	-37,403	-35,775
2. บัญชีเงินโอนและเงินบริจาค	12,081	19,249	14,904
2.1 รัฐบาล (สุทธิ)	1,037	770	432
2.2 เอกชน (สุทธิ)	11,044	18,479	14,472
3. บัญชีทุนเคลื่อนย้าย	545,121	493,530	-251,651
3.1 การลงทุนทางตรง (สุทธิ)	29,422	35,597	80,726
3.2 การลงทุนทางอ้อม (สุทธิ)	105,250	89,724	116,994
3.3 อื่น ๆ (สุทธิ)	410,449	368,209	-449,371
4. ผิดพลาดและคลาดเคลื่อน	-27,950	-66,763	-10,416
5. ดุลการชำระเงินรวม	179,530	54,608	-299,210
6. บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ	-179,530	-54,608	299,210

ที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ธนาคารแห่งประเทศไทย

4. กรณีการขาดดุลการชำระเงินเกิดขึ้น เนื่องจากปริมาณเงินในประเทศเพิ่มมากเกินไป จนกระทั่งปริมาณผลผลิตไม่สามารถเพิ่มขึ้นตามได้ทัน ส่งผลให้เกิดปัญหาเงินเฟ้อขึ้นในระบบเศรษฐกิจ จนเป็นผลเสียต่อภาวะดุลการชำระเงินของประเทศ ทั้งนี้เพราะผลของภาวะเงินเฟ้อ ทำให้ราคาสินค้านำเข้าจากต่างประเทศถูกลงในสายตาของคนในประเทศ ขณะที่ราคาสินค้าส่งออกของประเทศจะแพงขึ้นในสายตาของชาวต่างชาติ ดังนั้น รายจ่ายเพื่อการนำเข้าของประเทศจะเพิ่มขึ้น ขณะที่รายได้จากการส่งออกของประเทศจะลดลง เกิดเป็นภาวะการขาดดุลการชำระเงินขึ้น ในกรณีที่ประเทศประสบภาวะการขาดดุลการชำระเงินด้วยสาเหตุนี้ การแก้ปัญหาเพื่อปรับดุลการชำระเงินของประเทศให้ดีขึ้น จึงควรใช้มาตรการของการปรับลดค่าเงินของประเทศ เพราะผลของมาตรการนี้ จะทำให้รายได้จากการส่งออกของประเทศเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันรายจ่ายเพื่อการนำเข้าของประเทศจะมีแนวโน้มลดลงได้

อย่างไรก็ตาม มาตรการปรับลดค่าเงินจะสามารถแก้ไขปัญหการขาดดุลการชำระเงินระหว่างประเทศได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ 2 ปัจจัย คือ ขึ้นอยู่กับค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสำหรับสินค้านำเข้าของประเทศที่ลดค่าเงิน และความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสำหรับสินค้าส่งออกของประเทศที่ลดค่าเงิน ทั้งนี้โดยนักเศรษฐศาสตร์สองท่านคือ Marshall และ Lerner ได้อธิบายประสิทธิภาพของมาตรการปรับลดค่าเงินที่มีต่อการแก้ไขปัญหการขาดดุลการชำระเงินระหว่างประเทศเอาไว้เป็น “เงื่อนไขของ Marshall และ Lerner” 3 เงื่อนไขคือ

เงื่อนไขที่ 1. มาตรการปรับลดค่าเงินจะช่วยให้ดุลการชำระเงินของประเทศดีขึ้น ถ้าหากค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสำหรับสินค้านำเข้าของประเทศที่ลดค่าเงิน ($|E_m|$) และความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสำหรับสินค้าส่งออกของประเทศที่ลดค่าเงิน ($|E_x|$) รวมกันมีค่ามากกว่า 1

เงื่อนไขที่ 2. มาตรการปรับลดค่าเงินจะไม่มีผลทำให้ดุลการชำระเงินของประเทศเปลี่ยนแปลง ถ้าหากค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสำหรับสินค้านำเข้าของประเทศที่ลดค่าเงิน ($|E_m|$) และความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสำหรับสินค้าส่งออกของประเทศที่ลดค่าเงิน ($|E_x|$) รวมกันมีค่าเท่ากับ 1

เงื่อนไขที่ 3. มาตรการปรับลดค่าเงินจะทำให้ดุลการชำระเงินของประเทศเลวลง ถ้าหากค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสำหรับสินค้านำเข้าของประเทศที่ลดค่าเงิน ($|E_m|$) และความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสำหรับสินค้าส่งออกของประเทศที่ลดค่าเงิน ($|E_x|$) รวมกันมีค่าน้อยกว่า 1

ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสำหรับสินค้านำเข้า (E_m) หมายถึง เปอร์เซ็นต์หรืออัตราการเปลี่ยนแปลงปริมาณสินค้านำเข้า ต่อ เปอร์เซ็นต์หรืออัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้านำเข้า ซึ่งเขียนเป็นสูตรทั่วไปได้ดังนี้คือ

$$E_m = \frac{\% \Delta Q_m}{\% \Delta P_m}$$

โดยที่ ΔQ_m คือ การเปลี่ยนแปลงของปริมาณสินค้านำเข้า
 ΔP_m คือ การเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้านำเข้า

โดยปกติ ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสำหรับสินค้านำเข้า จะมีเครื่องหมายเป็นลบ เนื่องจากปริมาณการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศจะแปรผกผันกับระดับราคาสินค้านำเข้า

ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสำหรับสินค้าส่งออก (E_x) หมายถึง เปอร์เซ็นต์หรืออัตราการเปลี่ยนแปลงปริมาณสินค้าส่งออก ต่อ เปอร์เซ็นต์หรืออัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าส่งออก ซึ่งเขียนเป็นสูตรทั่วไปได้ดังนี้คือ

$$E_x = \frac{\% \Delta Q_x}{\% \Delta P_x}$$

โดยที่ ΔQ_x คือ การเปลี่ยนแปลงของปริมาณสินค้าส่งออก
 ΔP_x คือ การเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าส่งออก

เนื่องจากปริมาณสินค้าส่งออกของประเทศ จะแปรผกผันกับระดับราคาสินค้าส่งออก ดังนั้น ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสำหรับสินค้าส่งออกจึงมีเครื่องหมายเป็นลบด้วยเช่นกัน

พิสูจน์ “เงื่อนไขของ Marshall และ Lerner”

สมมติให้ อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงิน \$ และ ฿ คือ $\$ 1 = \text{฿ } 40$

ราคาสินค้านำเข้าของไทยเท่ากับหน่วยละ \$ 1

ราคาสินค้าส่งออกของไทยเท่ากับหน่วยละ ฿ 40

ต่อมา หากรัฐบาลไทยประกาศปรับลดค่าเงินบาทลง 10 % ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงิน \$ และ ฿ เปลี่ยนเป็นอัตรา $\$ 1 = \text{฿ } 44$

ผลของการปรับลดค่าเงินบาทลง 10 % นี้ จะทำให้ราคาสินค้านำเข้าจากต่างประเทศในรูปเงิน ฿ แพงขึ้นจากหน่วยละ ฿ 40 เป็น ฿ 44 หรือเพิ่มขึ้นเท่ากับ 10% ขณะที่ราคาสินค้าส่งออกของไทยในรูปเงิน \$ จะถูกลดจากหน่วยละ \$ 1 เหลือ \$ 0.91 หรือลดลงประมาณ 10 %

เงื่อนไขที่ 1 : $|E_m| + |E_x| > 1$

(ก) ถ้าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสินค้านำเข้าของไทย ($|E_m|$) = 2

ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสินค้าส่งออกของไทย ($|E_x|$) = 1.5

การปรับลดค่าเงินบาทลง 10 % จะมีผลทำให้ภาวะการนำเข้าและการส่งออกสินค้าของประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปดังแสดงในตารางต่อไปนี้

สินค้า	การเปลี่ยนแปลงของราคา (฿)	การเปลี่ยนแปลงของปริมาณ	ผลสุทธิของการเปลี่ยนแปลงในราคาและปริมาณ (฿)
สินค้านำเข้า	+ 10 %	- 20 %	- 10 %
สินค้าส่งออก	0 %	+ 15 %	+ 15 %

หมายเหตุ : + หมายถึง เพิ่มขึ้น
- หมายถึง ลดลง

จากตารางจะเห็นได้ว่า ในด้านการนำเข้า เมื่อประเทศไทยใช้มาตรการปรับลดค่าเงินบาทลง 10 % ส่งผลให้ราคาสินค้านำเข้าจากต่างประเทศของไทยในรูปเงิน ฿ เพิ่มขึ้น 10 % พบว่า ปริมาณการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศของไทยจะลดลงจากเดิม 20 % ตามค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสินค้านำเข้า ดังนั้น ผลสุทธิในด้านการนำเข้าของไทยเมื่อคิดในรูปเงิน ฿ จะลดลงจากเดิม 10 %

ในด้านการส่งออก เมื่อประเทศไทยปรับลดค่าเงินบาทลง 10 % ราคาสินค้าส่งออกของไทยในรูปเงิน ฿ จะไม่เปลี่ยนแปลง แต่ในรูปเงิน \$ จะลดลง 10 % พบว่า ปริมาณการส่งออกสินค้าของไทยจะเพิ่มขึ้นจากเดิม 15 % ตามค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสำหรับสินค้าส่งออก ดังนั้น ผลสุทธิในด้านการส่งออกของไทยเมื่อคิดในรูปเงิน ฿ จะเพิ่มขึ้นจากเดิม 15 %

เมื่อผลสุทธิในด้านการนำเข้าของไทยลดลง 10 % ขณะที่ผลสุทธิในด้านการส่งออกของไทยเพิ่มขึ้น 15 % แสดงว่า มาตรการปรับลดค่าเงินบาทของไทยในกรณีนี้ จะมีผลทำให้ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศของไทยดีขึ้น

(ข) ถ้าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสำหรับสินค้านำเข้าของไทย ($|E_m|$) = 0.6

ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสำหรับสินค้าส่งออกของไทย ($|E_x|$) = 0.8

การปรับลดค่าเงินบาทลง 10 % จะมีผลทำให้ภาวะการนำเข้าและการส่งออกสินค้าของประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปดังแสดงในตารางต่อไปนี้

สินค้า	การเปลี่ยนแปลงของราคา (฿)	การเปลี่ยนแปลงของปริมาณ	ผลสุทธิของการเปลี่ยนแปลงในราคาและปริมาณ (฿)
สินค้านำเข้า	+ 10 %	- 6 %	+ 4 %
สินค้าส่งออก	0 %	+ 8 %	+ 8 %

หมายเหตุ : + หมายถึง เพิ่มขึ้น
- หมายถึง ลดลง

จากตารางข้างต้น ในด้านการนำเข้า เมื่อประเทศไทยใช้มาตรการปรับลดค่าเงินบาทลง 10 % ส่งผลให้ราคาสินค้านำเข้าจากต่างประเทศของไทยในรูปเงิน ฿ เพิ่มขึ้น 10 % พบว่า ปริมาณการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศของไทยจะลดลงจากเดิม 6 % ดังนั้น ผลสุทธิในด้านการนำเข้าของไทยเมื่อคิดในรูปเงิน ฿ จะเพิ่มขึ้น 4 %

ในด้านการส่งออก เมื่อประเทศไทยปรับลดค่าเงินบาทลง 10 % ราคาสินค้าส่งออกของไทยในรูปเงิน ฿ จะไม่เปลี่ยนแปลง แต่ในรูปเงิน \$ จะลดลง 10 % พบว่า ปริมาณการส่งออกสินค้าของไทยจะเพิ่มขึ้นจากเดิม 8 % ดังนั้น ผลสุทธิในด้านการส่งออกของไทยเมื่อคิดในรูปเงิน ฿ จะเพิ่มขึ้นจากเดิม 8 %

เมื่อผลสุทธิในด้านการนำเข้าของไทยเพิ่มขึ้น 4 % ขณะที่ผลสุทธิในด้านการส่งออกของไทยเพิ่มขึ้น 8 % ดังนั้น มาตรการปรับลดค่าเงินบาทของไทยในกรณีนี้ ก็ยังคงมีผลทำให้ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศของไทยดีขึ้นได้

$$\text{เงื่อนไขที่ 2} : |E_m| + |E_x| = 1$$

ถ้าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสำหรับสินค้านำเข้าของไทย ($|E_m|$) = 0.3

ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสำหรับสินค้าส่งออกของไทย ($|E_x|$) = 0.7

การปรับลดค่าเงินบาทลง 10 % จะมีผลทำให้ภาวะการนำเข้าและการส่งออกสินค้าของประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปดังแสดงในตารางข้างล่าง

สินค้า	การเปลี่ยนแปลงของราคา (฿)	การเปลี่ยนแปลงของปริมาณ	ผลสุทธิของการเปลี่ยนแปลงในราคาและปริมาณ (฿)
สินค้านำเข้า	+ 10 %	- 3 %	+ 7 %
สินค้าส่งออก	0 %	+ 7 %	+ 7 %

หมายเหตุ : + หมายถึง เพิ่มขึ้น
- หมายถึง ลดลง

จากตารางจะเห็นได้ว่า ในด้านการนำเข้า เมื่อประเทศไทยใช้มาตรการปรับลดค่าเงินบาทลง 10 % ส่งผลให้ราคาสินค้านำเข้าจากต่างประเทศของไทยในรูปเงิน ฿ เพิ่มขึ้น 10 % พบว่า ปริมาณการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศของไทยจะลดลงจากเดิม 3 % ดังนั้น ผลสุทธิในด้านการนำเข้าของไทยเมื่อคิดในรูปเงิน ฿ จะเพิ่มขึ้น 7 %

ในด้านการส่งออก เมื่อประเทศไทยปรับลดค่าเงินบาทลง 10 % ราคาสินค้าส่งออกของไทยในรูปเงิน ฿ จะไม่เปลี่ยนแปลง แต่ในรูปเงิน \$ จะลดลง 10 % พบว่า ปริมาณการส่งออกสินค้าของไทยจะเพิ่มขึ้นจากเดิม 7 % ดังนั้น ผลสุทธิในด้านการส่งออกของไทยเมื่อคิดในรูปเงิน ฿ จะเพิ่มขึ้นจากเดิม 7 %

เมื่อผลสุทธิในด้านการนำเข้าของไทยเพิ่มขึ้น 7 % ขณะที่ผลสุทธิในด้านการส่งออกของไทยเพิ่มขึ้นเท่ากันคือ 7% ดังนั้น มาตรการปรับลดค่าเงินบาทของไทยในกรณีนี้ จึงไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภาวะดุลการชำระเงินระหว่างประเทศของไทย

$$\text{เงื่อนไขที่ 3 : } |E_m| + |E_x| < 1$$

ถ้าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสำหรับสินค้านำเข้าของไทย ($|E_m|$) = 0.2

ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสำหรับสินค้าส่งออกของไทย ($|E_x|$) = 0.5

การปรับลดค่าเงินบาทลง 10 % จะมีผลทำให้ภาวะการนำเข้าและการส่งออก
สินค้าของประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปดังแสดงในตารางข้างล่าง

สินค้า	การเปลี่ยนแปลง ของราคา (฿)	การเปลี่ยนแปลง ของปริมาณ	ผลสุทธิของการเปลี่ยนแปลง ในราคาและปริมาณ (฿)
สินค้านำเข้า	+ 10 %	- 2 %	+ 8 %
สินค้าส่งออก	0 %	+ 5 %	+ 5 %

หมายเหตุ : + หมายถึง เพิ่มขึ้น
- หมายถึง ลดลง

ในด้านการนำเข้า เมื่อประเทศไทยปรับลดค่าเงินบาทลง 10 % ซึ่งมีผลให้
ราคาสินค้านำเข้าจากต่างประเทศของไทยในรูปเงิน ฿ เพิ่มขึ้น 10 % พบว่า ปริมาณการ
นำเข้าสินค้าจากต่างประเทศของไทยจะลดลงจากเดิม 2 % ดังนั้น ผลสุทธิในด้านการนำเข้า
ของไทยเมื่อคิดในรูปเงิน ฿ จะเพิ่มขึ้นจากเดิม 8 %

ในด้านการส่งออก เมื่อประเทศไทยปรับลดค่าเงินบาทลง 10 % ราคาสินค้า
ส่งออกของไทยในรูปเงิน ฿ จะไม่เปลี่ยนแปลง แต่ในรูปเงิน \$ จะลดลง 10 % พบว่า
ปริมาณการส่งออกสินค้าของไทยจะเพิ่มขึ้นจากเดิม 5 % ดังนั้น ผลสุทธิในด้านการส่งออก
ของไทยเมื่อคิดในรูปเงิน ฿ จะเพิ่มขึ้นจากเดิม 5 %

เมื่อผลสุทธิในด้านการนำเข้าของไทยเพิ่มขึ้น 8 % ขณะที่ผลสุทธิในด้านการ
ส่งออกของไทยเพิ่มขึ้นเพียง 5 % ดังนั้น มาตรการปรับลดค่าเงินบาทของไทยในกรณีนี้
จะมีผลทำให้ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศของไทยเลวลง

จากผลของมาตรการปรับลดค่าเงินที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงภาวะดุลการค้า ดุล
การชำระเงินของประเทศ ภายใต้ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสำหรับสินค้านำเข้าและ
สินค้าส่งออกของประเทศที่ลดค่าเงินต่าง ๆ นั้น เมื่อนำมาสรุปจะได้เป็นดังในตารางที่ 7.3

ตารางที่ 7.3 แสดงผลของมาตรการปรับลดค่าเงินที่มีต่อดุลการค้า
 ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศของประเทศที่ลดค่าเงิน
 (คิดในรูปเงินตราสกุลของประเทศที่ลดค่าเงิน)

E_m	E_m	$E_m + E_x$	รายจ่ายเพื่อการ นำเข้าสินค้า ของประเทศ	รายรับจากการ ส่งออกสินค้า ของประเทศ	ภาวะดุลการค้า หรือ ดุลการชำระเงิน ของประเทศ
$E_m > 1$	$E_m > 1$	> 1	ลดลง	เพิ่มขึ้น	ดีขึ้น รายจ่ายเพื่อ การนำเข้าลดลง ขณะที่รายรับจาก การส่งออกเพิ่มขึ้น
$E_m = 0$	$E_m = 0$	> 1	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	ดีขึ้น รายจ่ายเพื่อ การนำเข้าเพิ่มขึ้น น้อยกว่ารายรับจาก การส่งออกที่เพิ่มขึ้น
$E_m > 1$	$E_m > 1$	> 1	ลดลง	เท่าเดิม	ดีขึ้น รายจ่ายเพื่อ การนำเข้าลดลง ขณะที่รายรับจาก การส่งออกเท่าเดิม
$0 < E_m < 1$	$0 < E_m < 1$	> 1	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	ดีขึ้น รายจ่ายเพื่อ การนำเข้าเพิ่มขึ้น น้อยกว่ารายรับจาก การส่งออกที่เพิ่มขึ้น
$0 < E_m < 1$	$0 < E_m < 1$	$= 1$	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	ไม่เปลี่ยนแปลง รายจ่ายเพื่อการนำเข้า เพิ่มขึ้นเท่ากับรายรับ จากการส่งออก ที่เพิ่มขึ้น
$0 < E_m < 1$	$0 < E_m < 1$	< 1	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เลวลง รายจ่ายเพื่อ การนำเข้าเพิ่มขึ้น มากกว่ารายรับจาก การส่งออกที่เพิ่มขึ้น

หมายเหตุ : ค่า E_m และ E_x หมายถึงแต่เฉพาะตัวเลข ไม่คิดเครื่องหมาย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- จุฑาทิพย์ เอี่ยมจิตเมตตา. “การเปรียบเทียบลักษณะและผลกระทบของการลงทุนจากต่างประเทศในประเทศไทยในแต่ละช่วงเวลา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532.
- ธีรพงษ์ เขมฤกษ์อำพล. การค้าและการเงินระหว่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เอส เอ็น กรุ๊ป, 2537.
- พรพิมล สันติมณีรัตน์. เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอเชียแปซิฟิค พรินติ้ง จำกัด, 2539.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2529.
- _____ . ทฤษฎีและนโยบายการเงิน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2533.
- รัตนา สายคณิต. เศรษฐศาสตร์การลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- วัชร รัฎฎาญจน์. “ลักษณะและผลกระทบของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในภาคอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในประเทศ : ศึกษากรณีการลงทุนจากกลุ่มประเทศพัฒนา กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ และกลุ่มประเทศอาเซียน.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.
- ศรีวงศ์ สุมิตร และสาลินี วรบัณฑิต. เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- สมนึก แต่งเจริญ. ทฤษฎีและนโยบายการค้าระหว่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร : โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2538.
- สุรกี บุนนาค และ วณี ฉ่อยเกียรติกุล. การเงินการธนาคาร. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2534.
- เสาวรินทร์ สายรังษี. “การลงทุนทางตรงในต่างประเทศของบริษัทไทย.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.

ภาษาอังกฤษ

- Browning, Edgar K. and Browning, Jacqueline M. **Microeconomic Theory and Application.** Illinios : Scott, Foresman and Company, 3 rd edition, 1989.
- Caves , Richard E. and Jones, Ronald W. **World Trade and Payments.** Boston : Little Brown & Company, 1973.
- Chacholiades, Miltiades. **International Trade Theory and Policy.** Singapore : Mc Graw - Hill Inc, 3 rd edition, 1988.
- Dongyi , Liu. "An Analysis of Foreign Direct Investment in China's Special Economic Zones : A Case Study of Shenzhen." Master's Thesis, Faculty of Economics, Thammasat University, 1991.
- Dunning, John H. **International Production and The Multinational Enterprises.** London : George Allen & Unwin Ltd., 1981.
- Ethier, Wilfred J. **Modern International Economics.** New York : W.W. Norton & Company Inc, 2 nd edition, 1988.
- Euh , Yoon - Dae and Min , Sang H. "Foreign Direct Investment from Developing Countries : The Case of Korean Firms." **The Developing Economics**, Vol. XXIV, June, 1986.
- Kindleberger, Charles P. **American Business Abroad : Sixth Lectures on Direct Investment.** Yale University Press, 1969.
- Kojima , Kiyoshi. "A Macroeconomics Approach to Foreign Direct Investment," **Hitotsubashi Journal of Economics**, XIV, (June 1973).
- Kumar , Krishna and Mc Leod , Maxwell G. **Multinationals from Developing Countries.** Toronto : Lexington Books, 1981.
- Lecraw , Donald J. "Direct Investment by Firms from Less Developed Countries." **Oxford Economics Papers.** Vol. 29, 1977.
- Well, Louis T. **Third World Multinationals.** Cambridge : The M.I.T Press, 1983.